

Wind-surfing u uvali Preluk

2-5 **90 dana**
Nova morska vizura Cresa i druge vijesti

6-11 **razgovor**
Nikolina Radić Štivić, ravnateljica PPMHP Rijeka
Obnova Guvernerove strateški je i razvojni projekt Županije

12-13 **među nama**
Dom za starije osobe Kantrida Dom Kantrida po europskim E-Qalit standardima

14-15 **vizitka**
Exevio d.o.o. Rijeka Exevio – IT tvrtka iz ulice Nikole Tesle

16-17 **obljetnice**
100 godina Srednje škole Hrvatskih kraljev Zvonimir u Krku Sve se mijenja, ali u centru svemira uvijek je učenik

18-19 **na kafe**
Vedran Kinkela, načelnik Općine Matulji Imamo jasnu viziju razvoja naše općine

20-25 **kartulina**
Sedam lokaliteta na Krku za svaki objektiv Otok Krk kao savršena foto destinacija

26-27 **oko nas**
Školska medicina Zbog pandemije teško radimo redovni posao što ostavlja posljedice na zdravje djece

28-29 **oko nas**
Martina Tuta, poduzetница Kad je svijet stao, niknula je Biljkoljupka

30-31 **oko nas**
Gordana Hajtić, konobarica-sommelierka i blogerica Perom i knjigom za dignitet konobara

32-37 **reportaža**
Wind-surfing u uvali Preluk Nitko nema što Volosko ima

38-40 **sport**
Omladinski pogon VK Primorje Škola vaterpola je rudnik budućih talenata Primorja

41 **susreti**
Alan Žic-Teklin, istraživač Knjige kao posveta Krku i Krčanima

42-43 **prijat**
Oštarija Štacion, Matulji Oštarija s dušom

44-46 **pet pitanja**
Petar Hrg, direktor Turističke zajednice Gorskog kotara Ulaganje u turističke sadržaje je put u novu eru goranskog turizma

47 **štoria**
Kako je postala Škrinjina?

48 **nagrada križaljka**
Foto lokacije Krk

49 **impressum**
Dobitnici nagradne križaljke

50-51 **info zip**
Županijski info Zelenoplava... Modra sasa

52

Nova morska vizura Cresa

Novoizgrađeni lukobran zapadnog dijela luke Cres proteže se u duljini od 185 metara, a riječ je o jednom od najvećih ulaganja u pomorsko dobro na području Primorsko-goranske županije

Zračna fotografija cresačke luke (autor: Robi Sablić)

Cres je posljednjih godina imao velika ulaganja u lučku infrastrukturu koja su potpuno promijenila njegovu morsku vizuru, stvorila uvjete za kvalitetniji privez brzobrodskih linija i turističkih brodova, ali i plovila lokalnog stanovništva, te dobio novu šetnicu, kratko je sažeo župan Zlatko Komadina

važnost projekta rekonstrukcije i dogradnje zapadnog dijela luke Cres nakon svečanog otvaranja te, do sada najznačajnije investicije Županijske lučke uprave Cres, ali i jednog od najvećih ulaganja u pomorsko dobro na području Primorsko-goranske županije.

Ministar Butković, župan Komadina, gradonačelnik Gregorović i ravnatelj Opatić zajedničkim presjecanjem vrpce službeno su otvorili rekonstruirani i dograđeni zapadni dio luke Cres

Županijska pročelnica za pomorsko dobro, promet i veze Nada Milošević ne krije zadovoljstvo radom županijskih lučkih uprava i investicijama koje se na njihovom području provode.

Sustav Županijskih lučkih uprava priprema projektu i građevinsku dokumentaciju, koja je predviđena za prijavu projekata na fondove EU. Imamo osam odobrenih projekata koji se financiraju bespovratnim sredstvima, završen je projekt u luci Cres, a projekt luke Crikvenica u završnoj je fazi. Od posebne je važnosti i dobra suradnja s jedinicama lokalne samouprave kao kreatorima prostornih planova, a važnu ulogu ima Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture s finansijskom podrškom sustavu, ističe pročelnica Milošević.

I uspješan creski projekt rezultat je dobre suradnje Grada Cresa, Županijske lučke uprave i same Primorsko-goranske županije te ministarstva kojem je na čelu Oleg Butković.

U posljednjih 5-6 godina u lučku infrastrukturu uloženo je najviše u povijesti, trenutno je aktivno tridesetak europskih projekata vrijednih dvije milijarde kuna, a i u novoj finansijskoj perspektivi očekujemo da ćemo ulagati u lučku infrastrukturu. Formula ovakvog uspjeha je jako dobra suradnja sa županijskim lučkim upravama, županijama i gradovima. Pozivam stoga vas u PGZ i drugim županijama da i dalje pripremate projekte, a mi ćemo uvijek pomoći da se oni dovrše jer sve to ostaje iza nas, te su investicije preduvjet razvoja i motiv da mladi ljudi ostaju u našoj domovini, rekao je ministar Butković.

Novoizgrađeni lukobran zapadnog dijela luke Cres proteže se u duljini od 185 metara, širine je 6 metara, dok proširenih i uređenih 280 metara kopnenog dijela luke omogućavaju kvalitetniji i sigurniji pješački pristup iz centra grada, u potpunosti prilagođen osobama s invaliditetom i prohodan za dostavna i vozila hitnih službi. Osim što je novim lukobranom Cres dobio potpuno novu vizuru, osigurana je i nužna zaštita akvatorija unutar lučkog područja, čime se izravno utječe na očuvanje plovila stanovnika Cresa od valova i vjetra.

Walter Salković

Fotografije W. Salković i arhiva ŽLU

Interaktivna virtualna 360° šetnja Platkom

Priznanja HGK Županijske komore najuspješnijim tvrtkama u PGZ

Dobitnici plakete Zlatna kuna Hrvatske gospodarske komore Županijske komore Rijeka za najbolje veliko, srednje i malo trgovacko društvo iz Primorsko-goranske županije za 2020. godinu su, tvrtke JGL d.d. Rijeka, Metis d.d. Kukuljanovo, te ETS d.o.o. Čavle.

HGK Županijska komora Rijeka posthumno je dodijelila plaketu Zlatna kuna za životno djelo Nikoli Turčiću-Mikiću.

U sklopu EU projekta "EXCOVER" koji se bavi uspostavom održivog turizma u ruralnim područjima, UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima izrada je interaktivnu virtualnu 360° šetnju Platkom koja je integrirana na službenu web stranicu GSC-a i u potpunosti funkcionalno dostupna široj javnosti. Više na www.platak.hr

Obilježene 30. obljetnice 128. i 138. brigade Hrvatske vojske

Posebnim svečanostima obilježene su obljetnice dviju brigada Hrvatske vojske, goranske 138. i riječke 128. brigade "Sveti Vid".

Sredinom listopada u Radničkom domu u Delnicama održana je svečana akademija povodom 30. obljetnice osnivanja 138. brigade HV Goranski risovi. U ime PGŽ, obilježavanju ove velike obljetnice sudjelovalo je župan Zlatko Komadina, a svojim dolaskom svečanost je uveličao i predsjednik RH Zoran Milanović.

Župan Komadina istaknuo je velik doprinos Primorsko-goranske županije Domovinskom ratu te podsjetio da je 222 sudionika iz naše Županije dalo svoj život na bojišnicama diljem Hrvatske. "Hvala im svima na žrtvi za slobodu naše domovine. Goranski risovi imali su časni ratni put i jedna je od rijetkih postrojbi koji je svih pet godina rata boravila na ličkom ratištu", istaknuo je župan te uputio riječi zahvale svim braniteljima 138. brigade.

O vojnom putu brigade govorili su predsjednik Kluba Goranski risovi Željko Sokol, ratni zapovjednik 138. brigade Miljenko Balen te

Goranski risovi obilježili su 30. obljetnicu osnivanja 138. brigade

2 3

Obnovljen spomenik podhumskim žrtvama

Osnovnoj školi u Brodu na Kupi novo kombi vozilo

Zamjenica župana Marina Medarić predala je ravnatelju OŠ Franu Krste Frankopanu u Brodu na Kupi Davoru Tkalcu ključeve novog kombi vozila za prijevoz osnovnoškolaca na nastavu. Novim vozilom zamijenjeno je staro iz 2008. godine, a za nabavu novog PGŽ je izdvojila oko 196 tisuća kuna.

„Uvijek nas veseli kad Županija brine o „malim“ školama jer ovo je način na koji ljudi ostaju na svom području i današnji događaj je doprinos ostanku djece i mladih te njihovih obitelji u svom kraju“, rekla je zamjenica Medarić prilikom uručenja ključeva, prigodi kojoj su prisustvovale i gradonačelnica Grada Delnice Katarina Mihelčić i resorna pročelnica Edita Stilin.

Na području Gorskih kotara u školskoj godini 2021./2022. osiguran je prijevoz za ukupno 205 učenika osnovnih škola, a od 2019. godine i za 23 učenika OŠ Klana.

Protivljenje ideji centralizacije specijalnih bolnica

Ovakav bi potez doveo do urušavanja dostignutog standarda specijalnih bolnica u PGŽ, a sličan stav dijele i druge županije

Na sastanku župana Komadine s ravnateljima županijskih zdravstvenih ustanova iskazano protivljenje centralizaciji specijalnih bolnica, koje se najavljuje zakonskim izmjenama odnosno prijedlogom Zakona o zdravstvenoj zaštiti. Opća je ocjena svih sudionika da to nije dobro rješenje i da ne treba mijenjati uspiješan zdravstveni sustav koji je uspostavljen na području PGŽ-a.

S obzirom da se radi o bolnicama u koje je Primorsko-goranska županija uložila jako puno novca, samo u zadnje četiri godine 250 milijuna kuna, te se radi o respektabilnim bolnicama bez gubitaka, koje daju vrhunsku uslugu građanima, župan i zamjenici izrazili su nezadovoljstvo ovakvom navajom.

Kako su rekli, država je na primjeru riječkog KBC pokazala kako ona upravlja bolnicama, te sve upućuje da bi takav potez doveo do urušavanja dostignutog standarda specijalnih bolnica u Primorsko-goranskoj županiji, a sličan stav dijele i druge županije.

Poznati spomenik autora Šime Vukasa u Sobolima koji dominira cijelom Grobničkom poljanom, podignut 1970., potpuno je obnovljen. 23-metarski spomenik sa 9t. štitom je u potpunosti očišćen, odstranjene su beton iz pukotina te kompletno pregletan i prefarban prema izvornom uzorku. Na cijelom spomen području zidarski obrađeni i očišćeni oštećeni betonski segmenti, kameni kubusi, vase i nosači cvjeća.

Župan Zlatko Komadina je istaknuo zadovoljstvo što se kao rijedak primjer u Lijepoj našoj u obnovu uključila i lokalna i crkvena vlast, a u samu obilježavanje i prisjećanje na sve poginule sve udruge antifašista iz Drugog svjetskog rata kao i udruge branitelja i dragovoljaca proizašle iz Domovinskog rata.

Susret župana s načelnicima i gradonačelnicima PGŽ

Na poziv župana Komadine, nakon dvogodišnje stanke uzrokovane epidemiološkom situacijom, u Malinskoj je održan susret s gradonačelnicima i načelnicima iz Primorsko-goranske županije. Započeo je obilaskom reciklažnog dvorišta i pretovarne stanice Treskavac, u blizini Općine Vrbnik, koji se smatra primjerom dobre prakse u gospodarenju otpadom. Razgovaralo se o obvezama gradova i općina u prioritetnoj izgradnji kompostane, pretovarnih stanica i sortirnica. „Mnogi nisu učinili skoro ništa, a neki jako malo. Obveza EU-a je doći do 50 posto primarne selekcije što bi ujedno smanjilo pritisak na Marinščinu, posebno ljeti.

Kompostane bi riješile dio bio otpada, a samim time bi se riješili i neugodni mirisi koje trpe lokalni stanovalnici“, rekao je tom prilikom župan Komadina.

Ponovno je istaknuto kako alternative Centru Marišćina nema te kako su PGŽ i Istarska županija jedine županije gdje se otpad obrađuje i vrednuje. Predstavljena je i inicijativu pronalaska najoptimalnijeg rješenje problema gospodarenja biorazgradivim komunalnim otpadom u PGŽ-u.

Drugi dan susreta započeo je rezimiranjem rezultata turističke sezone koju je direktorica TZ Kvarnera Irena Peršić Živadinov ocijenila iznimno uspješnom i iznad svih očekivanja.

Na susretu su dominirale teme gospodarenja otpadom, turizma i problema s divljači

Na susretu se razgovaralo i o problematici divljih svinja i nastalih šteta. Privremeni pročelnik Mladen Brajan naglasio je da za rješenje problema divljači u gradovima i naseljenim mjestima potrebno donijeti poseban program protokola njihovog uklanjanja, a Županija je spona između Ministarstva i lovaca te gradova i općina. Pojava divljači u gradovima i naseljima posljedica nedostatka hrane u šumama te smanjenje poljoprivrednih površina zbog kojih se divljač spušta u grad.

Župan Komadina ukazao je da je situacija s divljači prilično složena, a prisutna je u

cijeloj Europi. Radi se na donošenju planova gospodarenja divljači u jedinicama lokalne samouprave kako bi lovačka društva u suradnji s policijom mogla uklanjati divlje svinje iz naseljenih mesta u kojima je zabranjen lov. Zaključio je kako su ovi susreti prilika da se načelnike i gradonačelnike upozori da postoje problemi koje umjesto njih nema tko riješiti, među njima je i problematika gospodarenje otpadom, gdje je obaveza gradova i općina izgradnja kompostana i reciklažnih dvorišta.

Tradicionalni dvodnevni susret Župana s gradonačelnicima i općinskim načelnicima završio je obilaskom projekata na rivi u Malinskoj.

Marina Medarić potpredsjednica Skupštine europskih regija

Zamjenica župana Marina Medarić preuzeala je dužnost jedne od potpredsjednica Skupštine europskih regija (Assembly of European Regions – AER) i članice Izvršnog odbora ove najveće međunarodne mreže regionalnih vlasti.

U procesu isticanja kandidature koji se odvijao tijekom kolovoza i rujna, zamjenica Medarić istaknula je svoje bogato političko i upravljačko iskustvo na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini tijekom kojeg je aktivno zagovarala unaprjeđenje politika blisko vezanih upravo uz djelokrug Skupštine europskih regija.

Skupština europskih regija, osnovana 1985., je najveća nezavisna mreža regionalnih vlasti na području kontinentalne Europe i služi kao platforma za međunarodnu i međuregionalnu suradnju na širem europskom području. Danas Skupština europskih regija uključuje članice iz 30 europskih zemalja i broj gotovo 140 regija članica.

Po procijepjenosti stanovništva PGŽ jedina plava županija

Nastavlja se borba s COVID-om. Sredinom listopada, prema podacima HZJZ, po procijepjenosti stanovništva, PGŽ je jedina plava županija u RH. To znači kako je samo u PGŽ u usporedbi sa svima ostalima procijepljeno više od polovice njezinog ukupnog stanovništva 50.57 posto.

Na svaki način ovaj projekt obnove doprinijet će povećanoj otpornosti Muzeja
– Nikolina Radić Štivić

razgovor

Nikolina Radić Štivić, ravnateljica Pomorskog i povjesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka

Na temelju procjene izrađene tijekom 2020. godine vrijednost investicije procjenjuje se na 106 milijuna kuna. No kako su cijene u građevinskom sektoru podložne promjenama i u Hrvatskoj i u Europskoj uniji tako ćemo točan iznos investicije zapravo znati u trenutku provedbe javne nabave za izvođenje radova

Razgovarala: Nela VALERJEV OGURLIĆ
Snimio: PETAR FABIJAN

Pomorski i povjesni muzej Hrvatskog primorja u narednom periodu kao najveću zadaću očekuje realizaciju projekta obnove Guvernerove palače za koji je proljetos dobivena građevinska dozvola. Koja je važnost i kolika je ukupna vrijednost tog projekta,

na koji će se način financirati i kojom dinamikom očekujete da će se realizirati?

– Obnovu i rekonstrukciju Guvernerove palače, a time i sjedišta Pomorskog i povjesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka, zbog svog opsega, vrijednosti, značaja, ali i očekivanih koristi za čitavu zajednicu, valja smatrati strateškim i razvojnim projektom Primorsko-goranske županije. Sklop Guvernerove palače jedno je od najvažnijih žarišta izgrađenoga

kulturnoga krajolika Rijeke i kao takav jedna je od najdominantnijih sastavnica kolektivnog pamćenja strukture grada.

Muzej prezentira i brine o bogatom muzejskom fundusu što ga čine predmeti koji predstavljaju kulturnu i političku povijest Rijeke i Primorsko-goranske županije i to ne samo u unutrašnjosti mujejskih prostora već se svojim izlošcima širi i na vanjski, perivojno uređeni dio sklopa koji čini neposredni okoliš Palače i njen je integralni dio.

Nakon što je u prosincu 2020. Pomorski i povjesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka uspješno završio sve pripremne radnje podnio je Gradu Rijeci zahtjev za izdavanje građevinske dozvole koja je u travnju 2021. postala pravomoćna. Time je ostvaren još jedan preduvjet da se projekt obnove

Obnova Guvernerove palače je

Pročelje će biti obnovljeno, kako njegova kamaena plastika, tako i svi otvori na pročeljima palače

strateški i razvojni projekt Županije

i modernizacije muzeja i palače pripremi za prijavu na europske fondove u novom finansijskom razdoblju u sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026.

Muzej je tijekom 2019. i 2020. uz podršku Primorsko-goranske županije pokrenuo i niz drugih aktivnosti u cilju priprema za postizanje potrebne spremnosti za realizaciju ovog projekta sredstvima EU fondova. Započeli smo s izradom projekta novog stalnog postava u Guvernerovoj palači te s izradom novog Strateškog plana razvoja Muzeja za razdoblje 2021.-2027. u suradnji s Prigodom - Regionalnom razvojnom agencijom Primorsko-goranske županije. Do trenutka objave javnog poziva za eventualno financiranje sredstvima EU fondova pred Muzejem je priprema i provedba aktivnosti povezanih s završetkom izrade izvedbenog projekta novog stalnog postava i izvedbenih projekata obnove i rekonstrukcije sa troškovnicima i dokumentacijom za provedbu javne nabave kao i izrada odgovarajućeg projektnog prijedloga sukladno programskim odrednicama novog EU finansijskog razdoblja.

Na temelju procjene izrađene tijekom 2020. godine vrijednost investicije procjenjuje se na 106 milijuna kuna. No kako su cijene u građevinskom sektoru podložne promjenama na dnevnoj razini i u Hrvatskoj i u Europskoj uniji tako ćemo točan iznos investicije zapravo dati tek trenutak provedbe javne nabave za izvođenje radova.

**Obnova eksterijera i interijera palače
Što bi sve obnova trebala obuhvatiti i kakve će promjene donijeti u eksterijeru i interijeru palače?**

– Projektom je predviđena cjelokupna obnova i rekonstrukcija Guvernerove palače, kako njezina interijera, tako i eksterijera najljepšeg riječkog perivoja. Perivoj palače bit će ponovno uređen, fontane će biti obnovljene i stavljene u funkciju, a realizacijom novog projekta krajobraznog uređenja "Studio perivoj" iz Malinske, perivoj će postati još ugodnije mjesto boravka naših posjetitelja. Svi kameni izlošci u perivoju muzeja bit će novim projektom stalnog postava također interpretirani, primjereno označeni. Lapidarij u zapadnom aneksu palače bit će adaptiran, a u prostoru istočnog aneksa, gdje je nekad

bio caffè bar Python, planirano je ponovno otvaranje ugostiteljskog objekta.

Površine koje nas iz perivoja vode prema palaći, a koje su sad asfaltirane, dobit će adekvatnu i novom projektu uređenja perivoja primjerenu, kamenu oblogu. Također, dva će krovna vrta biti obnovljena, istočni koji je i danas u funkciji sadržajno i hortikulturnoće biti dopunjena, a zapadni, koji nije u funkciji bit će novim projektom potpuno uređen te dostupan za korištenje našim posjetiteljima. I pročelje će biti obnovljeno, kako njegova kamaena plastika, tako i svi otvori na pročeljima palače.

Prema glavnom projektu obnove i rekonstrukcije Guvernerove palače, glavne projektantice Ane Škevin Mikulandra a koji je izradio Hrvatski restauratorski zavod, palača zadržava svoju današnju javnu (mujejsku) namjenu uz sadržajnu reorganizaciju na 5.255,29 četvornih metara neto površine. Reprezentativne prostorije snažnije povijesne vrijednosti konzervirat će se i restaurirati kako bi se prezentirao njihov izvorni izgled, a pomoćne prostorije bez stilskih elemenata i dekorativne obrade bit će adaptirane i prilagođene suvremenim namjenama.

Širenje stalnog postava muzeja

U ulaznom prostoru muzeja, nastavlja Radić Štivić, smješten je info pult, suvenirnica i garderoba za posjetitelje, a previđena je i adaptacija postojećih radnih prostora. U sjeverozapadni, stražnji dio prizemlja, planirano je smjestiti preparatorsko-restauratorske radionice za metal, tekstil, drvo, papir i antropološku analizu te njihove pomoćne prostore (karantena, spremišta, prostori za pripremu izložbi, fotografski studio, arhiva). Restauratorsko-preparatorske radionice opremit će se potrebnom opremom i uredajima kako bi se osigurali uvjeti za rad restauratora. Formiranjem nove prostorne komunikacije planira se ostvariti povezivanje radnih prostora u sjeverozapadnom s onima u sjeveroistočnom i jugoistočnom dijelu prizemlja kako bi se dobio funkcionalni blok radnih prostora u stražnjem dijelu kuće sa zasebnim ulazima za zaposlenike.

Prvi kat obnovit će se prema izvornom projektu i maksimalno afirmirati u izvornoj koncepciji te će zadržati svoju muzejsku namjenu kao glavnu, uz povremeno korištenje u protokolarne, edukacijske, kulturne namjene ili povremene izložbe. Uz zadržavanje povjesnog oblikovanja prostora, osvremenit će se način prezentacije stalnog postava.

Na drugom katu stalni postav muzeja širi se i na prostore koji trenutno nisu u funkciji. U znatnoj mjeri taj prostor bit će namijenjen tematskoj cjelini pod nazivom: "Navigare necesse est", koja kroz četiri osnovne teme prometa, trgovine, luka i brodogradnje govori o važnosti i vrijednosti bogate pomorske baštine o kojoj naš muzej skrbí te cjelini, "Kruh sa sedam kora". Tom cjelom cilj nam je dočarati život na moru i život na kopnu koji je neraskidivo vezan uz more. Život ljudi ovoga kraja u znatnoj mjeri obilježilo je upravo pomerstvo te je posredno ili neposredno obilježilo gotovo svakog pojedinca.

Stalni postav čiji su autori muzeološkog koncepta Margita Cvijetinović, Ana Golja, Emma Marangoni, Tamara Mataija, Nikša Mendeš, Ivo Mileusnić, Tea Perinčić, Ivana Šarić Žic i Jasna Ujčić Grudenici koncipiran je kroz različite tematske cjeline koje će na prostoru Guvernerove palače prezentacijom i interpretacijom bogatog fundusa našeg Muzeja upoznati posjetitelja s bogatom prošlošću Primorsko-goranske županije. Dizajn stalnog postava potpisuje Sanjin Kunić.

Ugradnja dizala za posjetitelje

Prema projektu muzejski postav se širi i u potkroviju, a govori se i o dizalu za posjetitelje?

Muzeji pronalaze predmete i u suvremenosti, ne samo predmete koji su stari. Iz suvremenosti se odabiru oni predmeti koji najbolje karakteriziraju sadašnji trenutak te koji imaju najveći potencijal budućim generacijama svjedočiti o sadašnjosti

Tunelsko sklonište se otvara za javnost

Ispod Guvernerove palače nalazi se tunelsko sklonište za zaštitu od bombardiranja, u kojem je tijekom Domovinskog rata djelovalo Centar za obavješćivanje i Štab Civilne zaštite grada Rijeke, a izgrađeno još u vrijeme talijanske fašističke vladavine i tek u novije vrijeme otvoreno pogledu javnosti. Je li i taj prostor obuhvaćen projektom?

– Zračno sklonište ispod muzeja u sklopu projekta planiramo valorizirati i prezentirati te otvoriti za javnost. Ono treba biti integralni dio stalnog postava muzeja, nastavak na dio „U obrani Domovine“ te će tako biti i uređeno, a naravno, sačuvana će biti i posebnost skloništa sa svim njegovim prostornim karakteristikama.

– Da, dio stalnog postava Muzeja ovim se projektom širi i u jednu od prostorija u potkroviju, a razmišljamo i o interakciji, "pogledu iz potkrovљa" što nam je poseban izazov. Projektom je predviđeno da se muzejskim postavom aktivira i galerija Mramorne dvorane te da se povremeno može koristiti i za smještaj orkestra.

Radi poboljšanja pristupačnosti prostorima Muzeja planira se ugradnja dizala za posjetitelje i to na mjestu gdje je dizalo bilo ugrađeno za vrijeme obnove palače 1938.-39. godine, povezivanjem prizemlja, prvog i drugog kata. Pristup potkroviju s drugog kata osigurat će novoprojektirano stubište. Također, projektom je planirana i ugradnja servisnog dizala u sjevernom dijelu palače uz servisni ulaz u Muzej i prateće prostore Mramorne dvorane na razini prvog kata, a za potrebe transporta muzejske građe do čuvaonice na višim katovima.

U pristupu ovom projektu također nastojimo kombinirati mjere energetske obnove, seizmičke sanacije, protupožarnih mjera i osiguranja dobrih unutarnjih klimatskih uvjeta, kao i poboljšanjem uvjeta čuvanja i prezentacije muzejske građe. Na svaki način ovaj projekt doprinijet će povećanoj otpornosti Muzeja. Projektni prijedlog obuhvatit će i energetsku obnovu palače u obimu koji njena tipologija dopušta jer muzeji današnjice moraju u svojim planiranim zahvatima imati na umu i ekološki pristup, promišljajući svoje djelovanje ne samo u segmentu zaštite kulturnih dobara već i u kontekstu doprinosa održivom upravljanju i korištenju resursa kojima kao društvo raspolaćemo, kao preduvjetu njihovih očuvanja.

Obnova Muzejske zbirke Kastavštine

Pomorski i povjesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka kompleksna je ustanova s dislociranim zbirkama u Dobrinju, Kastvu, Lipi i Kraljevcima. Nedavno je započela obnova Muzejske zbirke Kastavštine, a i u Lipi se nastavljaju radovi?

– Radovi na uređenju novog stalnog postava Muzejske zbirke Kastavštine započeli su u rujnu ove godine. Nakon što smo muzeološki koncept i izvedbeni projekt u lipnju 2020. godine predstavili Hrvatskom muzejskom vijeću i dobili njihovo pozitivno mišljenje, kao i nakon što je Grad Kastav osigurao finansijsku potporu Ministarstva kulture i medija te Primorsko-goranske županije, započelo se s izvođenjem radova.

Muzejska građa privremeno je premještena u naše čuvaonice u Guvernerovoj palači s planom da se sljedeće godine povodom obilježavanja dana Grada Kastva, 6. lipnja, ponovo prezentira u novouređenom stalnom postavu naše zbirke u Kastvu.

Muzejska zbirka Kastavštine otvorila je svoja vrata za javnost davne 1981. godine, uz obilježavanje dana Grada Kastva, iako se ideja o osnivanju muzeja posvećenog književniku Vladimиру Nazoru koji je neko vrijeme radio u Kastavskoj učiteljskoj školi, javlja već šezdesetih godina prošlog stoljeća. Tada započinje i prikupljanje građe za budući muzej no raznolikost prikupljene građe prerasla je prvo zamisao te se u suradnji s djelatnicima Pomorskog i povjesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka počinje raditi na osnivanju kompleksne zavičajne zbirke.

Nove muzeološke prakse i nov način promišljanja o muzejima s vremenom su nametnuli potrebu za novim muzejskim postavom. Projekt novog stalnog postava Muzejske zbirke Kastavštine donosi viziju

Radić Štivić: Prošli smo proces zatvaranja, rada u otežanim okolnostima te ponovnog otvaranja

svremenog, multimedijalnog postava koji ističe raznolikost i vrijednost muzejskih predmeta koje Zbirka baštini uz njihovo suvremeno prezentiranje. Autori muzeološke koncepcije su kustosi našeg muzeja Marko Badurina, Vana Gović, Tamara Mataija i Jasna Ujčić Grudenici, a dizajn potpisuje Sanjin Kunić.

Kastav od brončanog doba do danas

Možete li ilustrirati kako će obnovljeni postav izgledati?

– Za stalni su postav odabrani predmeti koji će najbolje predstaviti teme i događaje vezane uz Kastavtinu poput nastanka grada, školstva, bratovština i dogadanja iz Prvoga i Drugoga svjetskog rata. Tu su fibule i pektoralni iz brončanog i željeznog doba, carske diplome koje su gradu Kastvu jamčile slobodu i priznavanje Kastavskog zakona, zvono s glagoljskim natpisom, predmeti vezani uz školstvo Kastavštine (Pučka, Učiteljska, Obrtna/delavska škola), mnogobrojna društva poput Istarske vile, spomen na Prvu hrvatsku čitaonicu, Prvi tabor Hrvata Istre i kvarnerskih otoka. Temu dvaju svjetskih ratova predstavljaju dva odijela iz nacističkih koncentracijskih logora – Ivana Trinajstića i Vjekoslava Raspore – te kartografski prikaz promjene vlasti i granica u Kastavštini. Pisma

Ivana Trinajstića predstaviti će svjedočanstva iz Dachaua, isječci iz filma Ferali svjedočiti će o životu Kastavaca u međuratnom razdoblju, a poznati Kastavci predstavljeni su uz mnogobrojne fotografije i njihove portrete.

Provedbom ovog projekta i otvaranjem novog stalnog postava Muzejske zbirke Kastavštine kao dislocirane zbirke Pomorskog i povjesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka stvorit će mjesto na kojem će se vrijedna zbirka koja svjedoči o bogatoj povijesti i vrijednoj baštini Kastva i Primorsko-goranske županije primjereno prezentirati našim posjetiteljima i gostima koji rado posjećuju Kastav.

Muzej Lipa je u pravom smislu riječi muzej zajednice

Pod okriljem Pomorskog i povjesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka od travnja 2015. djeluje i Memorijalni centar Lipa pamti. Kako po Vašem sudu ispunjava svoju dvojaku ulogu čuvanja uspomene na ratno stradanje i aktivne participacije u obnovi života zajednice te kako napreduje realizacija završne faze obnove nazvane "Muzej izvan muzeja" kojom se proteže na cijelo naselje?

– Iako primarno posvećen povijesnom stradanju Lipe 30. travnja 1944. kada je 269

civila ubijeno od strane nacista i fašista, a cijelo mjesto pretvoreno u zgarište, Memorijalni centar Lipa pamti koncepciju je zamišljen znatno šire, kao muzej zajednice, ekomuzej te muzej na otvorenom; kao mjesto koje će prezentirati baštinu izvan zidova same muzejske zgrade i to će činiti u suradnji s lokalnom zajednicom, s četiri generacije preživjelih Lipljana. Mislim da Muzejska zbirka Lipe svakim danom svog rada potvrđuje koliko djeluje u uskoj suradnji s lokalnim stanovništvom, sa svakim Lipljaninom kako u osmišljavanju i provedbi muzejskih programa, tako u istraživanju i kreiranju identiteta te iznalaženju novih razvojnih mogućnosti. Ona je, u pravom smislu te riječi muzej zajednice a pritom se posebno izdvaja inovativnim načinom suočavanja s kolektivnom traumom i prenošenjem snažne antiratne poruke.

Novi muzejski postav na mjestu temeljito obnovljena starog Spomen muzeja koji je u Lipe djelovao od 1968. do 1989. godine ostvaren je zajedničkim zalaganjem Općine Matulji, Primorsko-goranske županije, Ministarstva kulture i medija RH te Pomorskog i povjesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka, a sada se ta suradnja uspješno nastavlja i na realizaciji posljednje faze obnove koja se odnosi na interpretaciju cijelokupne baštine Lipe in situ,

U vrijeme pandemije svoj rad smo u velikoj mjeri prenijeli u virtualni svijet i iskoristili sve njegove mogućnosti kako bi Muzej ostao u stalnom kontaktu sa svojim posjetiteljima, a stekli smo i velik broj nove publike

dakle izvan same zgrada muzeja te unutar topografije sela.

Općina Matulji je tijekom 2020. uspješno realizirala pripremu za realizaciju završne faze projekta tijekom ove i iduće godine, koja obuhvaća osvjetljenje uređenih ruševina, grafičko označavanje prostora, sadnju drvoreda, uređenje zelenih površina. Unutar ruševina zasadit će se bilje koji će svojim promjenama kroz godišnja doba sugerirati život Lipe koji se nastavlja i nakon velikih stradanja. Planirano je još uređenje prostora spomen obilježja u „Kvartirkinoj kući“ na izlasku iz sela, koja je bila spaljena nakon što je u nju stjerana većina mještana, kao i uređenje šetnice čime će se ovaj kompleks u potpunosti završiti.

Realizacijom i ove faze projekta ostvarit će se njegov odgovor na jasnu potrebu njegove još tješnje integracije sa zajednicom.

Autori prostornog i vizualnog uređenja Muzeja izvan muzeja su Damir Gamulin i Antun Sevšek, a kustosica je Vana Gović.

Muzeji u doba pandemije

Već drugu godinu živimo s pandemijom koronavirusa. U kojoj mjeri je Muzej pogoden krizom koju je izazvala u svim područjima i kako ste djelatnost prilagodili novonastalim okolnostima?

– Svaku kruznu najbolje je sagledati uvijek kao novu priliku. Taj pristup osim što vas liši tereta trenutka u kojem je problem nastao, na najbolji način vam omogući da odmah krenete tražiti rješenje.

Naš Muzej djeluje u skladu s razvijenom svješću da je danas, uz onu fizičku infrastrukturu, a na čijem razvoju intenzivno radimo pripremajući sve potrebno za njegovu kompletну obnovu i rekonstrukciju, vrlo važna i ona digitalna.

Baš zbog takvog pristupa, organizacije rada i doprinosa cijelog tima, svih djelatnika Muzeja, u roku tjedan dana, u uvjetima proglašenja lockdowna, obratili smo se publici na drugaćiji način, našim posjetiteljima koji su odjednom bili daleko. Svoj rad smo u velikoj mjeri prenijeli u virtualni svijet i iskoristili sve njegove mogućnosti kako bi Muzej ostao u stalnom kontaktu sa svojim posjetiteljima, a stekli smo i velik broj nove publike. Putem

tu novu publiku i razvili i na mjestima na kojima smo se upoznali. Izuzetno je važno tu dobru posljedicu ovog lošeg perioda pandemije iskoristiti i dalje razvijati. Broj virtualnih posjetitelja postao je važan za naš rad jer s jednakom pažnjom kreiramo sada, a i nadalje, ravnopravno sa sadržajima u samom Muzeju i online sadržaj naših programa.

Gotovo svaki naš program dobiva virtualnu inačicu.

Predmeti i iskustva vezani uz pandemiju ove su godine ušli i u Civilnu zbirku muzeja o kojoj brine Gradansko muzejsko vijeće, osnovano u okviru projekta „Muzej budućnosti“ putem kojeg je Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja pokrenuo proces izravnog

Upravo u pandemijskom razdoblju intenzivirali ste i rad na digitalizaciji fundusa?

Zahvala

Imam potrebu zahvaliti se našim vjernim posjetiteljima, pratiteljima, vrijednim građanima našim suradnicima i cijelom timu Muzeja jer bez naše radne sinergije i timskog rada naša nastojanja i rezultati u ovim zahtjevnim i izazovnim vremenima u kojima su promjene brze i radikalne ne bi bilo moguće. Pred nama je nastavak rada na svim razvojnim procesima koje smo u ovom razgovoru dotaknuli i koji ne bi bili mogući niti u planovima niti provedbi bez našeg osnivača Primorsko-goranske županije, župana Zlatka Komadine i pročelnice Upravnog odjela za kulturu, sport i tehničke kulture Sonje Šišić koji su nam velika podrška, a na finansijskoj potpori u sklopu realizacija programa u sklopu Javnih potreba u kulturi zahvaljimo se i Ministarstvu kulture i medija RH kao i Gradu Rijeci, Konzervatorskom odjelu u Rijeci, općinama i gradovima u kojima djelujemo putem naših dislociranih zbirki te Hrvatskom restauratorskom zavodu koji u petogodišnjem programu u sklopu naše zajedničke suradnje, a u sklopu svoje redovne djelatnosti, restaurira čitav niz vrijednih muzejskih predmeta iz našeg fundusa.

– Opsežne pripreme digitalne infrastrukture proveli smo u razdoblju prije pandemije, a kao njenu nadogradnju razvili smo Digitalni fundus Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka, svjesni činjenice koliko je digitalizacija važna u procesu zaštite i očuvanja kulturne baštine, a isto tako koliko mogućnosti nudi u njenoj prezentaciji i komunikaciji prema našoj publici.

Aktivnim procesom digitalizacije otvaramo se širem broju posjetitelja, onih koji ne mogu doći do nas, koji su od nas udaljeni, a i u slučaju nepredviđenih situacija, izvanrednih okolnosti, ostajemo u komunikaciji s njima prisutni i vidljivi, a naša grada dostupna. Sve naše aktivnosti dolaskom pandemije ubrzale su se pokazujući koliko je važno imati sustave koji će vas činiti otpornima u izvanrednim okolnostima svih vrsta, u ovom slučaju otpornima na onemogućenu komunikaciju s posjetiteljima.

Predmeti i iskustva vezani uz pandemiju ove su godine ušli i u Civilnu zbirku muzeja o kojoj brine Gradansko muzejsko vijeće, osnovano u okviru projekta „Muzej budućnosti“ putem kojeg je Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja pokrenuo proces izravnog

Sklop Guvernerove palače jedno je od najvažnijih žarišta izgrađenoga kulturnoga krajolika Rijeke i kao takav jedna je od najdominantnijih sastavnica kolektivnog pamćenja strukture grada.

uključivanja javnosti u svoj rad i to kao prvi u u Hrvatskoj. Koji su dosadašnji rezultati ovog projekta i kako ga kanite razvijati?

– Rad sa zajednicom također se pokazao kao jedan od važnih elemenata otpornosti kada govorimo o vremenu pandemije te predstavlja jedan od važnih elemenata muzeja sadašnjosti i budućnosti.

Građansko mujejsko vijeće osnovano je u sklopu projekta „Muzej budućnosti – Građansko mujejsko vijeće kao model sudioničkog upravljanja“ i prvi je primjer izravnog sudjelovanja građana u radu institucija u Republici Hrvatskoj. Cilj projekta je poticanje zaposlenika Muzeja, jedinica lokalne i regionalne samouprave te organizacija civilnog društva na suradnju, uzajamno jačanje kapacitet, umrežavanje te razvijanje inovativnog modela sudioničkog upravljanja u kulturi.

Muzeji predmete koje čuvaju pronalaze i u suvremenosti, ne samo i ne nužno predmete koji su stari. Iz suvremenosti se odabiru oni predmeti (materijalno i nematerijalno) koji najbolje karakteriziraju sadašnji trenutak te koji imaju najveći potencijal budućim generacijama svjedočiti o sadašnjosti. Mi kao muzej smatramo bitnim da se cijelokupna zajednica uključi u promišljanje onoga što je vrijedno čuvati za budućnost jer će time baština/sjećanje koju ostavljamo budućim generacijama biti potpuniji, sveobuhvatniji.

U nizu svojih aktivnosti Gradansko mujejsko vijeće i prikupljačkoj djelatnosti pristupa na drugačiji način. Javnim pozivom naziva „Kako želimo da nas pamte“ GMV je 2019. godine sa zajednicom počeo dijeliti odgovornost odabira mujejskih predmeta iz naše svakodnevne vrijedne čuvanja za buduće generacije – građani predlažu predmete, građani ih biraju. Time je stvorena prva Civilna mujejska zbirka u Hrvatskoj.

Dovoljan je bio jedan pogled na proteklu 2020., kako bismo zaključili da prikupljanje predmeta, iskustava i doživljaja iz svakodnevne dolazi u pravom trenutku. Pandemija bolesti COVID-19 značajno je utjecala na naše živote pa su članovi Gradanskog mujejskog vijeća jednoglasno predložili da upravo to budu iskustva koja je ove godine korisno podijeliti, zabilježiti i sačuvati za buduće naraštaje.

međunama

Dom za starije osobe Kantrida

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Rino GROPUZZO

Netko je rekao da jedino društvo koje poštuje starost, zapravo je sretno društvo. Koliko jedna društvena zajednica poklanja pažnju starosti, odnosno skrbi o starijim osobama možda se najbolje zrcali na institucijama specijaliziranim za to.

Dom za starije osobe Kantrida, kojeg je osnivač Primorsko-goranska županija, izgrađen je 1964. godine. Javna je i neprofitna ustanova s oko 150 zaposlenih. U Domu stanuje i provodi svoje dane 361 stanar. Ustanova popunjena stručnim kadrovima od socijalnih radnika, medicinskih sestara, psihologa i ostalog stručnog osoblja, pruža usluge smještaja pokretnim, djelomično pokretnim i nepokretnim starijim osobama koje nisu sposobne same živjeti u svojim kućanstvima. Izvan Doma ustanova pruža pomoć u kući teže pokretnim i nepokretnim osobama. Tu je i 24-satna pomoć putem telefona, Halo pomoć te dostava hrane. Pri Domu djeluju Klubovi za starije osobe, kao izvaninstitucionalni oblik skrbi. U njima se kroz raznovrsne aktivnosti potiče volonterski rad, pomoći i samopomoći kroz grupne oblike rada.

– Desetljećima rada s ljudima i za ljudе, istaknut će donedavna ravnateljica Doma Marija Maras, naučila sam da su u svemu najvažniji ljudski odnosi i dobra komunikacija. Upravo na tom tragu u Domu Kantrida već cijelo desetljeće primjenjujemo koncept rada četvrte generacije domova, po modelu E-Qalin, što je u sūstini usvojen sustav kvalitete usmjeren ka zadovoljstvu stanara.

– Upravo kroz sveobuhvatni, inovativni i dinamičan sustav upravljanja kvalitetom E-Qalin, na najbolji su se način mogle pratiti specifične, individualne potrebe svakog stanara te ih ugraditi u način pružanja usluge, čime se vodilo računa o dostojarstvu svake osobe. Ne samo kako bi se ona osjećala sigurno, nego i prihvaćeno, uvaženo i zadovoljno, nastavlja ravnateljica Maras. Takvim pristupom Dom Kantrida postao je Dom kvalitete po europskim standardima i peti dom u Europi po mjerenu kvalitetu usluga.

Dragica Maras: Koncept u kojem stanari nastavljaju život kakav su živjeli, ali u okolnostima kada im je zbog godina ipak potrebna pomoći drugoga, to je ono prema čemu i mi težimo i moramo ići, rekla je pročelnica Maras. Za to, prije svega moramo osigurati edukaciju, da svih onih koji su uključeni u rad doma trebaju shvatiti da svoj posao moraju prilagoditi tempu života i potrebama stanara. Spomenuti princip doma, u županiji će nastojati primijeniti u budućim manjim domovima za starije osobe, moguće već u domu u Klani kada se bude realizirao, zaključila je Maras.

Na visoki životni vijek utječe kvaliteta života, mentalna kondicija, zadovoljstvo i niz, niz drugih faktora, koje slijedi E-Qalin standard. Model E-Qalin, po kojemu se već radi u Primorsko-goranskoj županiji, u suštini je usvojen sustav kvalitete života u domovima usmjereni ka zadovoljstvu stanara.

Dom Kantrida po europskim

Od 2015. godine u Domu se započelo s otvaranjem kućanskih zajednica po E-Qalin modelu

Pročelnica Dragica Maras

Stanari i osoblje zajedno do E-Qalin certifikata

Odredbom Zakona o socijalnoj skrbi iz 2011. godine, prema kojoj se u ustanove socijale uvode standardi kvalitete, u Domu Kantrida počelo se s implementacijom modela E-Qalin. Uključivalo je to arhitektonске prilagodbe, organizaciju usmjerenu na stanare i na kraju edukaciju gotovo svih zaposlenika i stanara. Ostvarivši te početne korake Dom je dobio status „Dom kvalitete E-Qalin“ na temelju samoprocjene i vanjske procjene.“

Uslijedili su certifikati za razdoblje 2014.-2017. godina, potom 2017.-2020. godina te za aktualno razdoblje do 2023. godine. U spomenutim trogodišnjim razdobljima permanentno se unapređivao model E-Qalin kroz edukaciju, podizanje standarda usluge i komuniciranja.

Samoocjenjivačke grupe sastavljene su od stanara i zaposlenika. Takve skupine predlagaju su promjene i kriterije za promjene i poboljšanja kako od strane stanara tako i od zaposlenika. Osmisljavali su i sami predlagali što nedostaje, što bi trebalo poboljšati, što treba promijeniti. Grupe za razvoj uključivale su i rodbinu, njihove obitelji, pa bi zajedno

Svaki stanar Kućanske zajednice ima svoju sobu opremljenu pokućstvom i predmetima kakvima su bili okruženi tijekom ranijeg života

E-Qalin standardima

E-Qalin metoda: Stručnjaci u Nizozemskoj utvrdili su postoji sedam različitih stilova života, a prema tim stilovima i stečenim životnim navikama građeni su i prostori i sadržaji u domovima za starije

u svojim vlastitim domovima. Svaka soba je s kupaonicom čime im je omogućena privatnost. Zajedničke aktivnosti odvijaju se u dnevnom boravku u kojem primaju posjete rodbine i prijatelja. Ukuhinja zajedno pripremaju obroke, slastice kada primjerice slave rođendan ili nekom drugom prigodom. S druge strane ovaj oblik organiziranja života u domu, omogućuje osoblju Doma da u manjoj zajednici dobro upoznaju stanare, njihove navike, potrebe radi razvijanja bliskog odnosa i što bolje suradnje. Nakon prve Kućanske zajednice redom su se formirale i ponijele imena More, Maslina, Sunce, Lastavica. Kao posebnost Kućanske zajednice Lavanda je Oaza u kojoj se posebno pruža smještaj stanarima 4. stupnja demencije. Postoje u Domu i Domaćinske zajednice Leptiri i Nebo koje rade na istom principu

Dosezi standarda kvalitete usluge u domovima za stare

Uz sedam europskih zemalja, Austriju, Sloveniju, Česku, Francusku, Njemačku, Italiju, Luksemburg te Veliku Britaniju, E-Qalin standard usvojen je i u Hrvatskoj u Primorsko-goranskoj županiji. U 10 godina timovi iz Doma Kantrida obilazili su domove nekih od spomenutih zemalja, upoznavali se s njihovom praksom. U tim posjetima sudjelovala je i pročelnica Dragica Maras koja je htjela vidjeti najbolje organiziranu uslugu i standard doma za starije i pronašla ju je u Nizozemskoj. Tamo se, ispričala nam je, u osmišljavanju koncepta doma za starije ide toliko interdisciplinarno da su uključeni i arhitekti koji prema pojedinim stilovima života stanara u domu rade interijere i prostore u kojima oni borave. Naime antropolozi, arhitekti, psiholozi, gerontolozi, socijalni radnici i liječnici utvrdili su da u Nizozemskoj postoji sedam različitih stilova života. Od onog ruralnog, gdje drže domaće životinje (kokoške, patke), uzgajaju voće i povrće, pa do stila života intelektualaca, liječnika, profesora, „ikea stil“, te onih bogatih diplomata, političara itd. Prema tom njihovom stilu, stečenim životnim navikama, građeni su i prostori i sadržaji u domu za starije. Stvoreno je čitavo malo naselje različitih prostora za boravak i život. Primjerice, netko tko je volio igrati golf, u tom Domu za starije ima uvjete za igranje golfa. Ljubitelji glazbe imaju koncertnu dvoranu u kojoj im sviraju gostujući orkestri, glazbenici i slično.

– Takav koncept, u kojem stanari nastavljaju život kakav su živjeli, ali u okolnostima kada im je zbog godina ipak potrebna pomoći drugoga, to je ono prema čemu i mi težimo i moramo ići, rekla je pročelnica Maras. Za to, prije svega moramo osigurati edukaciju, da svih onih koji su uključeni u rad doma trebaju shvatiti da svoj posao moraju prilagoditi tempu života i potrebama stanara. Spomenuti princip doma, u županiji će nastojati primijeniti u budućim manjim domovima za starije osobe, moguće već u domu u Klani kada se bude realizirao, zaključila je Maras.

poput kućanskih zajednica ali s većim brojem stanara.

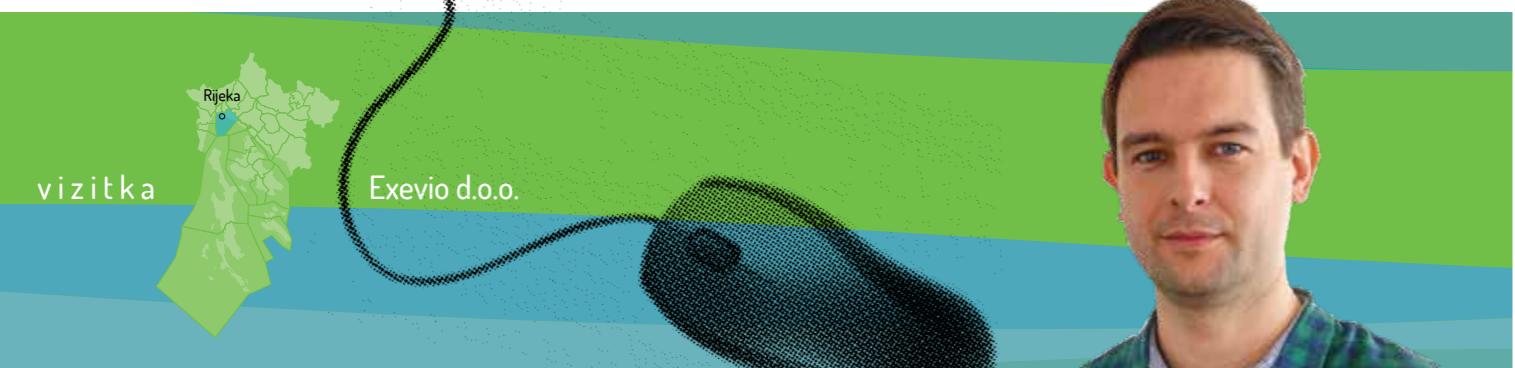
Dom Kantrida – dom dugovječnih

Na pitanje kakvi se pomaci mogu vidjeti na psihičkom, socijalnom, mentalnom stanju stanovnika u novostvorenim visoko dostignutim E-Qalin standardom života u Domu Kantrida, pročelnica Marač odgovara:

– Pomaci i napredak se vidi, sada ćemo nastojati da nam se i znanstvenici uključe u rad. Nama je Kantrida postala nastavna baza za nekoliko sastavnica riječkog Sveučilišta, za Medicinski fakultet, Fakultet zdravstvenih studija, Učiteljski fakultet, Filozofski, i to Odsjek za pedagogiju i psihologiju. Ono što mi vidimo kroz izradu naše statistike, primjerice, vezano za prosječnu dob, nama je zadnjih godina preko 50 posto stanara Kantride u dobi preko 90+, a to nije bilo nikada. Prije par godina sustavno smo pratili koliko je tih 90-godišnjaka i preko te dobi. I došli smo do brojke od 170 stanara. Kada sam dobila taj izvještaj, nisam mogla vjerovati, greška je sigurno. Brojali smo godinama 10, 12, 15 posto, napominje pročelnica Marač.

– To nam zapravo govori da na toliko visoki životni vijek ipak utječe kvaliteta života, mentalna kondicija, zadovoljstvo i niz, niz drugih faktora. U konačnici to znači da smo mi u Domu Kantrida kroz tih 10 godina stalnog učenja, razvijanja u pružanju viših, sofisticiranih usluga starijim osobama napravili čudo. Kada je riječ o dostizanju visokih standarda organiziranja i pružanja usluga u domovima za starije osobe, na kraju treba reći da su u tu misiju, upravo slijedeći Dom za starije osobe Kantrida, krenuli i ostali domovi čiji je osnivač Županija: Dom Mali Kartec na Krku, Dom Marko Stuparić u Velom Lošinju i u Voloskom.

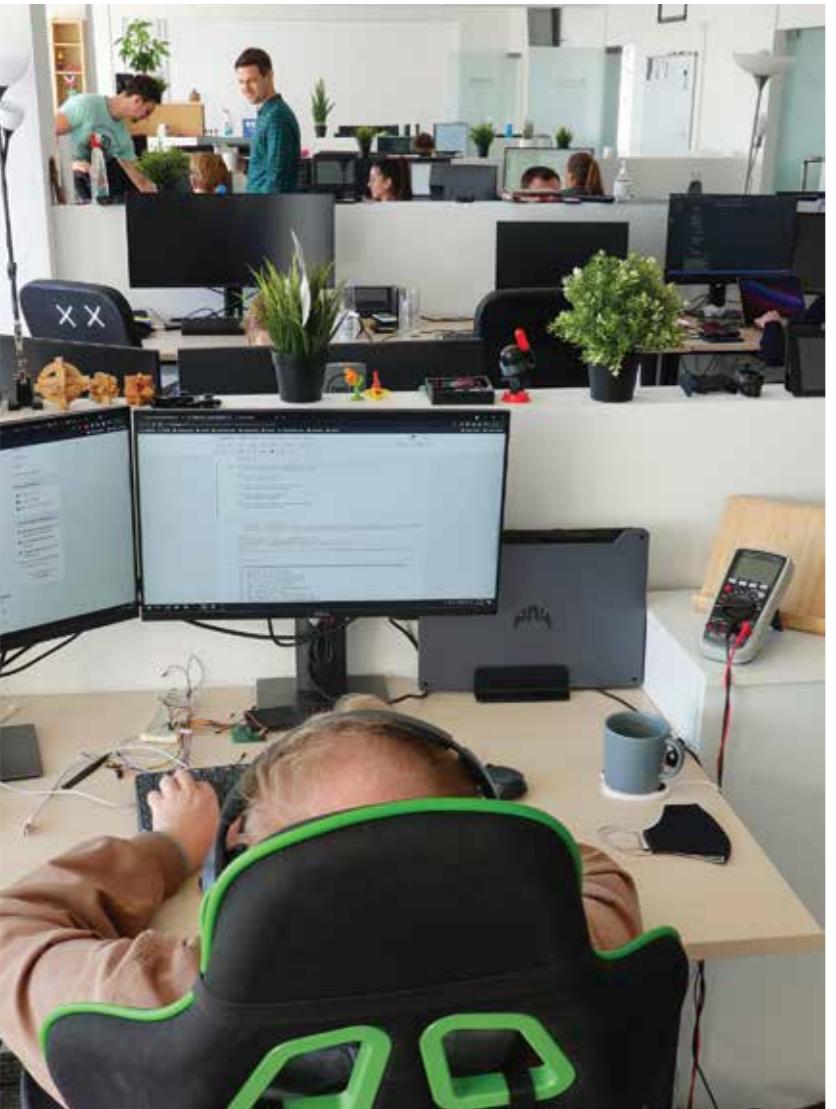
Slijedeći E-Qulin standarde Doma za starije osobe Kantrida, krenuli su i ostali domovi čiji je osnivač Županija

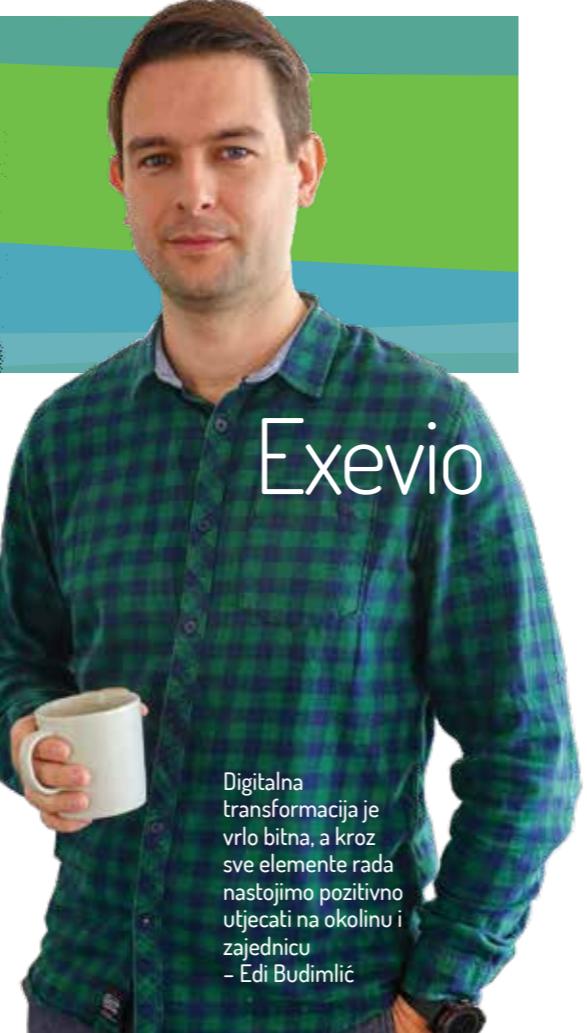
Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Rino GROPUZZO

Informatička tvrtka Exevio d.o.o. od srpnja 2013. godine djeluje u Rijeci ali i izvan granica županije i Hrvatske. Trenutno broji tridesetak projektnih, marketinških i informatičkih stručnjaka, s globalnim iskustvom rada i obrazovanja. Većinom je riječ o programerima mlađim od 30 godina, zaposlenima odmah po završetku fakulteta.

koji se trenutno bavi donošenjem ključnih odluka, pronalaskom partnera i investitora. Naš sugovornik Edi Budimilić u osnivanje Exevia krenuo je s bogatim iskustvom u IT sektoru. Okušao se u razvijanju mnogih igara za PC kroz udružnu Generation Stars,

Neke od visoko rizičnih inovacija na kojima dugi rade počele su davati svoje prve rezultate u obliku prvih klijenata i interesa za suradnjom

Radna atmosfera u kojoj participiraju vrlo mlađi ljudi

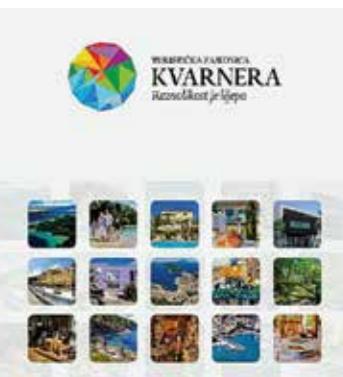
(Ne)Prilike za IT na domaćem tržištu

U Hrvatskoj je još uvek malo teže pošteno naplatiti (onoliko koliko vrijede) usluge u IT-u. Generalno se pregovara o nižem iznosu dok je na stranom tržištu baš suprotno. Kada se postavi cijena za neku uslugu, ne komentira se iznos već ciljevi u zadnom roku. S obzirom da je Exevio krenuo od domaćeg tržišta, to je svakako utjecalo na malo sporiji rast u odnosu na rast kakav imamo od kada radimo sa stranim klijentima. Najveći izazov izlaska na strano tržište je pronaći ili prve klijente koji će vas dalje preporučiti ili partnerne koji već djeluju van granica. Jedini oblik konkurenčije kojeg mi vidimo je onaj gdje slične IT kompanije optimaju jedni drugima djelatnike, na štetu potencijalne suradnje – no to je tema za sebe o kojoj se puno može pisati. Posla ima napretek, često više nego što ima firmi i djelatnika da ih realiziraju, kaže Edi Budimilić.

S kućnim ljubimcem na posao

Početna stranica mobilne aplikacije Visit Kvarner

UPOZNAJ KVARNER

Pronađi idealan smještaj, upoznaj lokalnu gastro ponudu, posjeti atrakcije u blizini te istraži ponudu zdravstvenog turizma.

Dalje

Veliki planovi za budućnost

– Neke od visoko rizičnih inovacija na kojima dugi radimo su počeli davati svoje prve rezultate u obliku prvih klijenata i interesa za suradnjom. Dva produkta se tu ističu. NiMote Digital Signage je sustav za upravljanje vizualima na zaslonima svih tipova i operativnih sustava te se možemo pohvaliti prvim korisnicima i klijentima među kojima su INA i Tifon te upravo pregovaramo prve klijente u EU i šire. Kao jedni od partnera CEKOM-a (Centar kompetencija za pametne gradove) razvijamo nekoliko produkata među kojima je eZnakovi. eZnakovi su prometni znakovi koji koriste ePaper tehnologiju za prikaz promjenjivog sadržaja, kao na primjer: punionica za električne automobile, koliko je slobodnih pozicija za punjenje te kojeg standarda, ograničenje brzine zbog promjene stanja u prometu i slično. Projekt je još u fazi istraživanja i razvoja, ali kako dobro napreduje te smo iznimno ponosni što ovakva inovacija proizlazi iz jedne male riječke firme. Projekt je sufinanciran sredstvima Europske unije iz Europskog fonda za regionalni razvoj.

I na kraju zaključuju nam u Exeviu: „Misija i vizija su od početka za Exevio bili jednaki. Misija je razvoj inovativnog softvera kao usluge i baze lojalnih korporativnih klijenata koji će potaknuti istraživanje i razvoj. Vizija pak postići samoodrživost kroz inovacije visokog rizika/visoke nagrade.“

IT tvrtka iz ulice Nikole Tesle

uspješno prodane firme GEM Studio, primljene investicije u WhoAPI Inc. Živio je i radio u Americi te bio predstavljen na naslovnicu Forbesa. Njegova primarna ambicija bila je fokus na razvoj inovacija radi čega je i nastao Exevio.

Kreiranje inovacija koje obogaćuju ljudski život

– U prvim fazama našeg poduzeća stvorili smo ambiciozne ciljeve: aktivno osmišljavati i uvoditi inovativne promjene u sektorima unutar kojih djelujemo. Podržavajući koncept društveno odgovornog poslovanja, kroz sve elemente rada nastojimo pozitivno utjecati na svoju okolinu i zajednicu. Naša primarna domena su informacijske tehnologije, objašnjava Budimilić, ali u široj slici s posebnim žarom pristupamo inovacijama koje obogaćuju ljudske živote. U početku su prednjačili poslovi za domaće tržište među kojima su Tower Centar Rijeka, JGL, Primorsko-goranska županija, Grad Rijeka, Grad Kastav, Turistička zajednica Kvarnera, Logista i slični. Zadnjih godina se prodajni fokus dosta okrenuo na strano tržište za klijente koji pokreću nove poslove i one korporativne koji traže naprednije sustave upravljanja procesima, osobljem i slično – od Amerike do Japana.

Prije dva mjeseca predstavljena je nova mobilna aplikacija Visit Kvarner. Informatička struktura i podloga djelo je programera Exevia. Projekt je osmišljen od strane Javne ustanove „Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije“ u suradnji s Turističkom zajednicom Kvarnera. Aplikacija je namijenjena za iOS i Android uređaje s podrškom za male i velike ekrane te na hrvatskom i engleskom jeziku omogućava pretraživanje informacija o Kvarneru. Upitni, koje su glavne karakteristike tog projekta i je li bilo izazovno okušati se u njemu, u Exeviu odgovaraju:

– Aplikacija Visit Kvarner je vrlo dobar primer u kojem se smjeru razvija turizam.

Napisala i snimila: Martina FRKA MILOTIĆ

Prije stotinu godina, 12. listopada daleke 1921. godine, u gradu Krku utemeljena je Mala realna gimnazija, čime i službeno započinje srednjoškolsko obrazovanje na Zlatnom otoku. Koliko će odobrenje tadašnje Pokrajinske vlade u Zagrebu o otvaranju gimnazije na otoku Krku biti od značaja za ovaj kraj, svjedoči ravno stotinu generacija gimnazijalaca sa otoka Krka, okolnih otoka, ali i iz Istre. Svi oni su ponikli iz ovog otočnog rasadnika znanja i ostavili trag u različitim sferama društvenog, kulturnog, političkog i akademskog života.

Utemeljiteljima krčke gimnazije smatraju se načelnik Općine Krk Otmar Brovet i Đuro Mužina, tajnik općine Krk, a prvi profesori bili su ravnatelj Ante Šepić, Franjo Volarić i Josip Capponi. Upravo Capponi postavljen je za prvog profesora mlade krčke gimnazije, nakon što je koji tjedan ranije na svojoj jedrilici doplovio iz Malog Lošinja na Krk. Povijesni zapisi otkrivaju da je ovaj nesebičan čovjek, kao pilot austro-ugarske avijacije, teško ranjen tri godine ranije kada je njegov zrakoplov srušen. Nakon završetka liječenja završio je studij matematike i fizike te potom čitav svoj život posvetio radu s djecom i mladima, poučavajući ih svojim dvjema ljubavima: matematici i jedrenju.

Obilježavanje okrugle godišnjice škole koja danas nosi ime Hrvatski kralj Zvonimir započelo je još lani, a kulminiralo je upravo na njen stoti rođendan, otkrivanjem spomen ploče pred prvom zgradom gimnazije i predstavljanjem opsežne školske monografije.

Kvaliteta i kontinuitet kroz najizazovnije periode

Upravo ova bogato ilustrirana knjiga na svojih 300-tinjak stranica donosi pregršt informacija o povijesti, postignućima, profesorima i učenicima koji su sjedili u klupama krčke srednje škole u posljednjem desetljeću. Monografija među ostalim otkriva da je te daleke 1921. godine u prvi razred upisan 91 učenik, među kojima ih je zbog povijesnih okolnosti čak 13 bilo iz Istre. Taj će se broj sljedećih godina povećavati, pa će već sljedeće školske godine biti upisana tri

razreda sa 144 učenika, od čega 36 mlađih Istrijana. Vrlo brzo otvara se i internat, a zatim i kuratorij za internat te Žensko društvo za podupiranje daka.

Turbulentna povijest otoka Krka i njegovog okruženja odrazila se i na rad gimnazije, koja je ipak održala kvalitetu i kontinuitet i kroz najizazovnije periode. Tako će 29. studenog 1977. početi izgradnja nove zgrade

Obrazovanje je put, a ne cilj – uz Spomen ploču Srednje škole Krk

srednjoškolskog centra, a 12. studenog 1991. godine škola dobiva današnje ime – Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir. Istovremena ona postaje polivalentni centar s nizom programa: uz gimnazijski, tu je i ekonomski, hotelijersko-turistički, ugostiteljski i strojarski program. U posljednjem stoljeću krčku srednju školu završilo je 4689 učenika u redovitom obrazovanju, uz još 483 učenika u sustavu obrazovanja odraslih.

Kako otkriva školska monografija, današnja Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir broji 378 učenika razvrstanih u 19 razrednih odjeljenja, od čega je 5 gimnazijskih i 14 odjela strukovnih škola. Za razliku od trojice učitelja sa svojih početaka, škola danas broji ukupno 56 djelatnika.

Stvoriti kompetitivnu osobu

Stogodišnjica srednjoškolskog obrazovanja na Krku proslavljena je nizom aktivnosti: uz otkrivanje spomen ploče i predstavljanje monografije, snimljena je i školska milenijska fotografija, škola je dobila novi prepoznatljivi logo, a otvorena je i atraktivna izložba – Fotovremeplov škole. Na zidovima škole, baš kao i u monografiji, mogu se tako vidjeti fotografije generacija krčkih srednjoškolaca, među kojima su i mnoga poznata i ugledna

Ravnateljica Đurđica Cvitkušić i zamjenica župana Marina Medarić

Prednosti male sredine

Uz sve izazove današnjice i promjene koje je škola današnjice doživjela – državna matura, e-upisi, e-dnevnik, začetak kurikularne reforme, škola za život, online nastava – krčka srednja škola i dalje baštini jednu veliku prednost u odnosu na škole u većim, urbanim sredinama.

– Naša velika prednost jest činjenica da je otok Krk u svojoj suštini jedna relativno mala sredina, kaže ravnateljica Đurđica Cvitkušić.

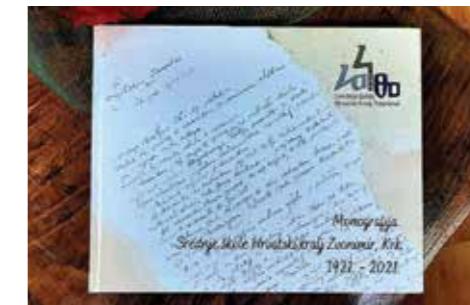
– Mi našu djecu doista pozajemo i možemo ih kvalitetno pratiti, a to znači i na vrijeme reagirati iskrne li bili kakav problem.

Samim time mi zapravo uopće ne nemamo problema – unatrag par godina bili smo škola s najmanjim brojem izostanaka u županiji. Imali smo tek po jedan ili dva izostanka, to je neki minimum koji dijete mora proći i doživjeti tijekom svojeg školovanja. Zaista vidim da nas učenici više poštuju zato što smo im bliskiji nego u nekim većim gradskim sredinama.

Današnja Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir broji 378 učenika razvrstanih u 19 razrednih odjeljenja, od čega je 5 gimnazijskih i 14 odjela strukovnih škola. Za razliku od trojice učitelja sa svojih početaka, škola danas broji ukupno 56 djelatnika.

Sve se mijenja, ali u centru našeg svemira uvijek je učenik

S obilježavanja okrugle godišnjice škole koja danas nosi ime Hrvatski kralj Zvonimir

lica. Ne čudi stoga što su na proslavu rođendana škole čestitke ravnateljici Đurđici Cvitkušić došli prenijeti svi krčki načelnici i gradonačelnik Grada Krka, kao i predstavnici Županije i brojni bivši učenici – među kojima poneki ovih dana slave i 50. godišnjicu mature.

Škola već godinama prati i provodi najsvremenije svjetske, poglavito evropske, odgojno-obrazovne trendove. Moderno školovanje je u svojevrsnoj tranziciji prema svim prethodnim obrazovnim sustavima jer joj je prvenstveni cilj kreirati učenika koji će temeljem stečenih kompetencija i sam na tržištu rada jednoga dana biti kompetitivan, domišljat, sposoban za ono što se od njega očekuje u budućnosti. Da je upravo ovakva filozofija rada put do uspjeha svjedoči i niz vrhunskih rezultata krčkih srednjoškolaca na svim razinama školskih natjecanja, od županijskih i nacionalnih do europskih i svjetskih. No, u krčkoj srednjoj školi ne uči se samo u klupama: uči se i kroz putovanja,

Bogato ilustrirana školska monografija

praksi i niz međunarodnih projekata, koji su otočne srednjoškolce odveli u Poljsku, na Maltu, u Portugal, Irsku, Italiju, Njemačku, Rumunjsku, Španjolsku, Sloveniju...

Ravnateljica Đurđica Cvitkušić na pitanje na što je u svojoj karijeri najponosnija ima na izbor niz doista laskavih titula i priznanja, no bira nešto drugo: učenike, koji svakom trudu daju smisao. Mnogi od nekadašnjih krčkih srednjoškolaca danas su izuzetno uspješni obrtnici, liječnici, novinari, inžinjeri... Bez obzira na zanimanje – vrijedni članovi društva.

Obrazuju se, kaže, i djelatnici škole, sve kako bi pratili promjene u uvijek mijenjućem svijetu i učenicima pružili maksimum znanja i najbolju odskočnu dasku za buduće tržište rada. Može li bolje? Ne samo da može, kategorična je ravnateljica Cvitkušić – nego mora.

Greške obrazovnog sustava

“Nažalost, naš obrazovni sustav ne ide u korak s tehnologijom i gospodarstvom, a

Ispred gimnazije u Krku 1930. godine

školski nastavni planovi uvijek ne osiguravaju kompetencije potrebne na tržištu rada. Školujemo učenike za zanimanje hotelijersko-turističkog tehničara, a nastavni program je od 1996. godine. U 25 godina turizam se najviše razvio na svim poljima, a mi kaskamo umjesto da se uvedu novi moderni sadržaji i elementi. Nedostaje nam i sloboda potrebna za prilagođavanje lokalnim potrebama i aktualnoj gospodarskoj situaciji, kakvu recimo imaju pojedine evropske zemlje. Za turističke destinacije i opstanak otoka izuzetno je važna podrška na lokalnoj i nacionalnoj razini kako bi se turistička sezona produžila. Potrebbni su dodatni sadržaji, ponuda i programi koji će goste dovesti na otok i izvan 4 udarna ljetna

mjeseca, kako bi ti mladi ljudi po završetku školovanja mogli svojim zanimanjem osigurati egzistenciju, stvoriti dom, obitelj. Ljeti nam nedostaje ugostitelja pa ih moramo uvoziti, a što bi ti mladi ljudi trebali raditi zimi? To su pitanja na koje država mora – i već je morala – dati odgovore”, potpisala ravnateljica krčke srednje škole problem koji muči sva hrvatska turistička središta.

Unatoč preprekama, Srednja škola Hrvatski kralj Zvonimir može se pohvaliti i da je posljednjih godina jedna od hrvatskih škola koje najuspješnije plivaju u evropskim fondovima. Konkretno, kroz različite projekte uspjeli su povući najveću količinu bespovratnih sredstava za ulaganje u učenike i nastavnike.

„Iza toga je silan trud i čitav tim ljudi, jer nije lako ni jednostavno napisati uspješan projekt. Međutim, mi smo danas toliko uspješni na tom polju da smo prije nekoliko mjeseci dobili i posebnu akreditaciju općeg obrazovanja, koja nam omogućuje da se u sljedećih šest godina naša škola ne mora javljati na pojedinačne natječaje kako bi naši učenici, nastavnici pa čak i administrativno osoblje mogli odlaziti na usavršavanja unutar Evropske unije. Sve što moramo jest godinu prije pripremiti plan – i dobit ćemo sredstva. To je veliko i važno priznanje, odnosno rezultat ogromnog truda i rada, a kao rezultat naši učenici i nastavnici imaju mogućnost stjecati znanje i iskustvo po cijeloj Europi“, zaključuje ravnateljica Cvitkušić.

na kafe

Vedran Kinkela, načelnik Općine

Matulji

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Rino GROPUZZO

Kada je u lipnju 2021. izabran za načelnika Općine Matulji, Vedran Kinkela je izjavio da će zasukati rukave i odmah krenuti u ostvarenje izbornih obećanja. Tridesetčetverogodišnji pravnik oduvijek je bio društveno angažiran, bilo kroz djelovanje u Savjetu mlađih, bilo u sportu kao aktivni sportaš, a kasnije trener te potpredsjednik košarkaškog kluba Matulji 2000. Bio je i općinski vijećnik SDP-a te je, nakon izvanrednih izbora 2016. godine, obnašao i dužnost zamjenika općinskog načelnika.

Trenutno je u zoni Miklavija pripremljen plato od oko 45.000 kvadrata

Ulažeći u izbornu utrku za načelnika, predvodeći koaliciju SDP-a i HSU-a, naveo je motive koji su ga ponukali na taj put:

– Ja sam tu doma, moji preci su više od 350 godina prisutni na ovom prostoru, točnije u Zvoneći. Nakon deset godina iskustva u privatnom sektoru, prvo kao odvjetnički vježbenik, a potom i kao samostalni odvjetnik, smatrao sam da sada, nakon što sam zasnovao i obitelj i dobio dijete, mogu s najviše energije i iskustva doprinijeti svom kraju. Znam kako život u realnom sektoru funkcioniра i kako je teško opstati. Ujedno znam i koje su mogućnosti općine da modelira svakodnevni život pojedinca stoga sam s velikom željom ušao u izbornu utrku.

Kako vidite budućnost ove sredine? Što su vam prioriteti koje želite ostvariti u svom mandatu?

Poslovna zona Miklavje

Postoje li uvjeti za postizanje i ostvarenje austrijskog modela razvoja u Matuljima?

– Takav jedan razvoj bit će definitivno

Vedran Kinkela:
Za budućnost
Matulja
najvažnija su
radna mjesta,
krov nad glavom,
a za mlade
obitelji vrtići

Imamo jasnú viziju razvoja Općine Matulji

Po svemu što se vidi, Matulji su postali jako atraktívni za doseljavanje i dosta mlađih obitelji nam dolazi, a najbolji pokazatelj je konstantno povećanje potražnje stambenog prostora i sve veći broj prijava djece u naše vrtice, kaže Vedran Kinkela.

Projekte za umirovljenike čine njihov život boljim i sadržajnijim

povezan s razvojem poslovne zone Miklavija, o kojoj se govori dugi niz godina, a na nama je da projekt ubrzamo, što već aktivno i činimo. Trenutno je u zoni pripremljen plato od oko 45.000 kvadrata, ali urbanistički plan uređenja zone, koji je napravljen još 2006. godine, nas koči u ostvarenju punog potencijala zone. Puno se toga odonda promijenilo – tržiste, poslovne navike ljudi, pandemija koronavirusa – sve to je utjecalo i utječe na

Sanacija i zatvaranje Osojnica

Koji je najveći projekt koji se trenutno provodi u Općini Matulji?

– To je zasigurno sanacija i zatvaranje odlagališta neopasnog otpada „Osojnica“, koje se nalazi na području Općine Matulji, te regeneracija onečišćenog zemljišta na tom području ukupne površine 2,39 hektara. Provedbom svih projektnih aktivnosti, što se očekuje u sljedećih nekoliko mjeseci, spriječit će se daljnji negativni utjecaji na okoliš i ljudsko zdravlje te će se doprinijeti ublažavanju negativnih učinaka na okoliš, klimu i turizam koji to odlagalište otpada već desetljećima ima na cijeli matuljski kraj. Vjerujem da je to projekt – za koji je Općina Matulji dobila bespovratna sredstva – čiji završetak s nestrpljenjem iščekuju svi stanovnici Općine Matulji.

Uspješna dogradnja škole

U projektima surađujete i s Primorsko-goranskim županijom. Kako ocjenjujete suradnju?

– Mogu reći da je suradnja sa Županijom vrlo dobra. Najveći projekt u zadnje vrijeme na kojem se ta suradnja pokazala vrlo uspješnom je dogradnja, energetska obnova i unutarnje uređenje zgrade osnovne škole „Dr. Andrija Mohorovičić“ Matulji, koja je dovršena u kolovozu 2020. godine i u koju je uloženo gotovo 16 milijuna kuna, od čega je PGŽ dala oko 6,5 milijuna kuna. Dogradnjom škole konačno je omogućen jednosmjenski rad svim učenicima, što je bio cilj na kojem se godinama radilo.

Jeste li zadovoljni društvenim standardom i imate li na tom području planova?

– Društveni standard u Općini Matulji je na visokoj razini, ali uvjek ima prostora za napredak. Većim prihodima u proračunu Općina će moći i više pružiti građanima. Primjerice, moći ćemo dati veće stipendije đacima i studentima, osigurati više mjesta u vrtićima... Trenutno samo u naše stipendiste, kojih imamo preko 120 u srednjim školama i na fakultetima, Općina godišnje ulaže gotovo milijun kuna. Velik broj izvrsnih đaka i studenata pomažemo kako bi im omogućili stjecanje kvalitetnih znanja, a kako bi se svi oni nakon završetka školovanja vratili, radili i osnovali obitelji u Matuljima.

Trenutačno nam je problem nedostatak vrtičkih mjesta, posebno za one najmanje. Općina sufinancira i upis djece u privatne vrtice te obrte za čuvanje pa i na takav način amortiziramo nastale probleme no radit ćemo i na otvaranju novih prostora za predškolski odgoj. Jedan od načina na koji u kratkom roku možemo pomoći našim mlađim obiteljima je povećanje iznosa sufinanciranja za drugo i treće dijete u vrtiću, za što sam odmah po stupanju na dužnost načelnika pokrenuo proceduru. Međutim, smatram potrebnim istaknuti da Općina Matulji trenutno za rad Djecjeg vrtića Matulji, u koji ide gotovo 400 djece, izdvaja oko 8 milijuna kuna godišnje, odnosno preko 10 posto osnovnog općinskog proračuna, što nisu mala sredstva.

S našim mještanima treće životne dobi radimo zaista puno na programima za umirovljenike. Iskoristio bih ovdje priliku pohvaliti našu Udrugu umirovljenika i starijih osoba te sve njihove članove kao i rad Socijalnog vijeća, koji su nam zaista pravi partneri u provođenju ovih programa. Imamo sreću da je riječ o vrlo aktivnim i kreativnim ljudima i u suradnji s njima osmišljavamo i realiziramo programe i projekte koje njihov život čine boljim i sadržajnijim. Za dva projekta dobili smo europska bespovratna sredstva. Najprije, za program „Mobilne terenske jedinice za starije osobe u Općini Matulji“, gdje je zaposlena psihologinja koja pruža uslugu psihosocijalne i psihofizičke potpore starijim osobama oboljelim od raznih oblika demencije ili osobama u riziku od oboljenja, te njihovim obiteljima kako bi se mogli lakše suočiti i nositi s oboljelim članovima obitelji. Drugi projekt je „Aktivni umirovljenici – dugovječni stanovnici“ ukupne vrijednosti gotovo 2 milijuna kuna. Cilj tog projekta je spriječiti socijalnu isključenost umirovljenika i uključiti ih u društvenu aktivnost zajednice kroz razne aktivnosti za umirovljenike.

razvoj gospodarstva. Promjena koja će bitno utjecati na daljnji razvoj poslovne zone jest izmjena urbanističkog plana za to područje, za koju će trebati dobiti i suglasnost nadležnog Ministarstva. Ono što smatram prioritetom u tom smislu je osigurati na tom dijelu izgradnju čvora na autocesti jer cijeli budući razvoj Miklavije počiva na kvalitetnoj prometnoj povezanoći. Miklavija ima prepostavke za veliki gospodarski uzlet jer se nalazi između državne ceste i autoceste, no za razvoj velikih gospodarskih aktivnosti potreban je suvremen, direktni spoj na glavne prometne pravce. Još jedna od nevjerovatnih prednosti koju mi imamo, a rijetko koja zona na širem području ima, je željeznička pruga koja prolazi kroz samu zonu. To je drugi dio te priče jer kad se izrađavao urbanistički plan bili su jedni standardi, koliko je prostora potrebno za ranžirni kolodvor koji se nalazi unutar zone, a sada su ti standardi jednostavno drugačiji i na tom projektu trebamo surađivati s Hrvatskim željeznicama, koje bi trebale preispitati sadašnje gabarite ranžirnog kolodvora i osmislići kakav bi kolodvor u budućnosti trebao biti i u tom pravcu iznalaziti nova rješenja. Zona Miklavija je predviđena i kao pozadinski intermodalni terminal za prekrcaj, prijevoz i manipuliranje kontejnerima te skladišni prostor. To je posebno aktualno nakon što je Zagrebačka obala nedavno dobila novog koncesionara. Matulji su se, možemo

reći, sada našli na mapi cijele Europe i krenuli su globalni gospodarski tokovi koji mogu izmijeniti koncepciju života i razvoja u našem kraju.

Od vrtičke uzrasti do umirovljeničke populacije

Mijenja li se demografska slika Matulja, upravo zbog te perspektive koju imate?

– U Općini Matulji prema zadnjem popisu stanovništva živi nešto iznad 11.000 stanovnika, bit će zanimljivo vidjeti nakon aktualnog popisa koliko točno ima danas. Demografski gledano, gornji matuljski krajevi imaju problem s iseljavanjem i ostaje pretežno starije stanovništvo no i tu ima pomaka jer zahvaljujući sve boljoj prometnoj povezanoći mlade obitelji kupuju zemljišta i kuće i na tim područjima jer im to omogućava kvalitetan život u ruralnoj sredini, ali i vrlo brzi dolazak zaobilaznicom u Rijeku ili Opatiju.

Po svemu što se vidi, Matulji su postali jako atraktívni za doseljavanje i dosta mlađih obitelji nam dolazi, a najbolji pokazatelj je konstantno povećanje potražnje stambenog prostora i sve veći broj prijava djece u naše vrtice.

Ono na čemu moramo raditi, a što bi sigurno utjecalo na ravnopravniji razvoj svih naših područja je poboljšanje kvalitete i funkcionalnosti javnog prijevoza.

Lokalitet Kapelica – stržarnica i mjesto koje nas vraća dvije tisuće godina unatrag

Vrbnik u oku kamere

Napisala i snimila: Martina FRKA MILOTIĆ i Arhiva ŽIP

Uvrijeme kada svatko s dobrom mobilnim telefonom može biti fotograf – na radost hobista i zgražanje profesionalaca – u vrijeme društvenih mreža i lako dostupnih foto knjiga, gotovo da nema osobe koja nije u stalnoj potrazi za dobrom fotografijom. Bez obzira radi li se o onima koji su u tu potragu spremni uložiti nešto više vremena, znanja i truda ili onima koji love spontani trenutak, najbolje šanse za dobru fotografiju nudi destinacija s najbogatijom i najraznovrsnijom ponudom foto-atraktivnih lokacija, a otok Krk upravo je takva destinacija, koja na relativno malom prostoru nudi pregršt fantastičnih vizura – kako onih prirodnih, tako i kulturno-povijesnih.

Lokalitet Kapelica i Utvrda Maltempo

Otok Krk od pamтивjeka je imao važnu ulogu u geostrateškim zbivanjima Kvarnera, ali i šireg područja. Od Omišlja, trgovački put u davna je vremena tako vodio u uvalu Voz, a pratio ga je i vojni put do današnjeg svjetionika. S vrha brežuljka nad Vozom danas puca spektakularan pogled na Krčki most, no u antička vremena ovde nije bilo mosta kojem bi se slučajni prolaznik divio.

Umjesto vidikovca, neki davni krčki preci ondje su sagradili stržarnicu i kapelicu-utvrdu, kako bi iz nje nadgledali priobalje, Tihi kanal i okolno područje.

Kao simbol tog vremena, i danas se s ovog mjeseta može razgledati odlično očuvana tzv. Venecijanska stržarnica, a uz nju manje

sačuvana Bizantska kapelica-utvrda. Do nje se može doći pješke, ali i automobilom, a zatim dozvoliti da vas spektakularne vizure vrate više od 2000 godina unatrag.

Brojne povijesne činjenice naime ukazuju na to da se važna pomorska bitka u vrijeme rimskog građanskog rata između Pompeja i Julija Cezara odvijala upravo u akvatoriju kojeg se nadziralo s lokaliteta Kapelice, na najužem djelu između kopna i otoka Krka. Prema izvorima čuvenog rimskog povjesničara Tita Livija Tiflora, bitka se odigrala još davne 49. godine prije nove ere. Cezarove postrojbe pokušale su splavima izvršiti povlačenje iz uvale Voz prema uvali Sršćica na ulazu u Bakarski zaljev, no Pompejeve pomorske snage osuđetile su Cezarov plan bijega.

Vidjeviš da je propast neminovna, Cezarovi vojnici izvršili su kolektivno samoubojstvo. Prema povijesnim podacima radilo se o vojnicima podrijetlom iz Opitergiuma – današnjeg talijanskog grada Oderzo u pokrajini Veneto. Nakon bitke, u znak zahvalnosti za iskazanu hrabrost vojnika, Julije Cezar daje Oderzu status grada, čime njegovi stanovnici dobivaju rimsko građansko pravo, odnosno povlašteni položaj.

Zanimljiv je podatak da se u ovoj pomorskoj bitci prvi puta spominje riječ bačva kao sredstvo ambalaže kojim su se Cezarovi vojnici koristili za izradu splavi pri pokušaju bijega na kopno.

Lokalitet Kapelica lako je dostupan i samo nekoliko minuta udaljen od Krčkog mosta: dovoljno je skrenuti s ceste prema Vozu, neposredno prije plantaže smilja, i put će vas odvesti direktno na lijepo uređenu cistinu s vrijednim arheološkim ostacima – i prelijepim pogledom na Krčki most.

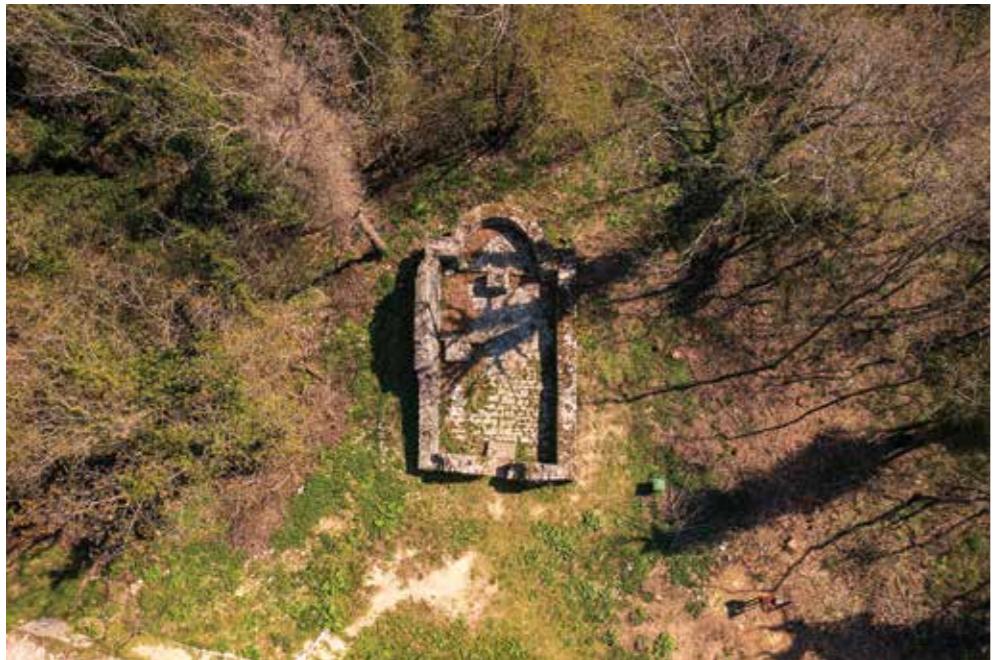
Tek nekoliko stotina metara ispod Kapelice, u samom kanalu u kojem su vjetrovi stoljećima potapali jedrenjake i

Primjeri nekadašnje arhitekture u Dolovi

Krasa i Dobrinja, a završava usnulim naseljem s nizom napuštenih kuća koje momentalno vraćaju u drugu polovicu 20. stoljeća. Naselje prati i legenda – naime, upravo u Dolovi živjele su neke od najljepših djevojaka čitavog ovog područja, a predaja kaže da se tajna njihove ljepote skriva upravo u slapovima Vretenice ili Skakavice – dvaju izvora vode nedaleko Dolove. Posjetite li Dolovu, pred vama neće biti samo primjeri nekadašnje arhitekture, nego i ostaci nekadašnjeg života – odškrinute škure, ognjišta, jaslice u praznim štalama, zarasli vrtovi... A ponegdje i davno napuštena odjeća, obuća i sitnice iz svakodnevice koju drugdje još možete fotografirati samo u muzejima.

Gradec i Sveti Marak

Podignut daleko od morske obale, također skriven u dubokoj šumi Dobrinjštine, Gradec je rodno mjesto kasnije frankopanske feudalne "državine". Kada godine 1322. krčki knez Nikola naziva kaštel Gradec svojom očevinom, bjelodano je da tada već nekoliko naraštaja budućih Frankopana vlada s toga mjesta.

Gradec, prvi posjed knezova Krčkih

Gradec, prvi posjed knezova Krčkih, poznat i kao utvrda Rovoznik, u tlocrtu je nevelik. Njegova jednostavna unutrašnjost sastojala se od maloga dvorišta, izduljene glavne prostorije te kuhinje s ostavom. Danas je teško povjerovati kako su se u tako malome i skromnometu zdanju mogli odvijati veliki i važni poslovi, ali u to doba to je uistinu bilo središte vojne, političke i upravne moći. U njemu se izdaju isprave, održava skupština predstavnika svih krčkih općina, crkvene i mletačke vlasti te je ono, osim na lokalnoj razini, i dio širega mediteranskog kruga. Naime, krčki knezovi vrlo su brzo dobili titulu upravitelja otoka Brača, Hvara, Korčule i Lastova, a jedan od knezova bio je kratko i načelnik Splita. Gradec je napušten u 15. stoljeću i od njega su ostale samo ruševine, koje su djelomično konzervirane i lako dostupne pješke, pa čak i automobilom.

O životu u utvrdi svjedoči i narodna predaja i pjesma: "Kad se ženil Frankopan, put od Gradeca do Vrbnika je bil sav pokriven z' rakanmi." Rakna su sagovi, tapiserije koje je "nevistica", mlada, rukom tkala prije vjenčanja. Zamislite taj prizor kada makadamskim putem krenete u šetnju do kolijevke Frankopana, i neka vam bogata povijest i impozantni zidovi ovog dvora služe kao inspiracija.

Najbolje vrijeme za fotografiju u ovom slučaju je proljeće, kada visoke topole kojima je Gradec okružen zrak ispunjavaju poput snijega bijelim peludom – ili pak jesen, kada

Vrbnička jesen

okolna šuma odjene crveno, narančasto i žuto ruho.

Put do Gradeca može voditi iz smjera Dobrinja, ali i iz naselja Risika, gdje se na isturenom rtu nalaze ruševni ostaci crkve svetog Maraka. Procjenjuje se da sv. Marak datira u 12. stoljeće, a dan danas još čvrsto stoje zidovi zidani od pravilnih klesanaca, s apsidom izbočenom na istočnoj strani. U okruženju crkvice pronađeni su i grobovi, koji svjedoče o naseljenosti ovog prostora i u rimsko doba.

Sveti Marak specifično je okruženje za fotografije, zahvaljujući ne samo o vrijednoj povijesnoj građevini nego i specifičnom okruženju. Samu crkvu naime okružuju bogati grmovi vrieska pa čijem čakavskom nazivu – resika, vrisika – je ovaj kraj i dobio ime; osim toga jedinstven, samotan položaj same punte okružene grotama i morem sjajna je pozicija za autentične kadrove primorskog krša u svom netaknutom izdanju – a ipak tek na nekoliko koraka od asfalta i urbaniziranog područja.

Idilični sveti Krševan

Jedan od posebno sjajnih dragulja bogatog krčkog povijesnog naslijeđa nalazi se nedaleko sela Milohnići. Skrivena u gustoj šumi, na kraju dugačkog seoskog puta, skriva se crkva svetog Krševana.

Korijene vuče u davno 12. stoljeće, a i neupućeni prolaznik primjetit će posebno

Kaštel Salatić – plemićko zdanje usred pažljivo održavanih plodnih krčkih polja

Kako je gotovo nemoguće sabrati sve krčke lokalite za savršen „klik“, izdvojili smo nekolicinu koji prati osobito zanimljiva pozadinska „radnja“. Uz to, u pitanju je svakako impresivna fotografска perspektiva.

Arheološki park Mirine skriva ostatke ranokršćanske bazilike i rimskog grada Fulfinuma

Krčki most s rta Maltempo

prekrivenih suhozida i njegovanih proplanaka. Bijeli put pogodan je za automobile i dovest će vas do same crkve, no poseban je doživljaj otkriti je kroz jednu od brojnih krčkih biciklističkih ili pješačkih staza koje putem dotiču i brojne specifične otočne lokve, bogate autohtonom florom i faunom.

Kaštel Salatić

Dok će vas do svetog Krševana GPS dovesti do bez većih problema, za pronalazak kaštela Salatić možda ćete morati pitati lokalno stanovništvo – iako je riječ o impozantnom plemićkom zdanju usred pažljivo održavanih plodnih krčkih polja.

Kaštel Salatić se nalazi u pitoresknom zaleđu grada Krka, u poljima ispod Salatića. Riječ je o ladanjskoj kući, imanju krčkih plemića koje je najvjerojatnije izgrađeno u 15. stoljeću, u isto vrijeme kada nastaju i susjedna sela Kosić, Vrh i Salatić. Prvi put naziv "Kaštel" službeno se međutim spominje 1836. godine, a preciznija datacija zasad nije moguća, jer su okviri otvora nestali, obavještava nas informativna tabela.

I doista, godine su učinile svoje, ali nije potrebno mnogo mašte za zamisliti nekada zasigurno velebno imanje, okruženo i danas uredno obrađenim poljima. Spuštajući se strmo od glavne ceste ka nekadašnjim frankopanskim posjedima, vrlo brzo pogled privlače impozantni, moćni zidovi dvaju zgrada, danas uvelike obraslih bršljanom, što im samo daje dodatan dašak mističnosti.

Osim okvira otvora, odavno su nestali i krovovi i međukatna konstrukcija, no željezne rešetke na jednom od prozora još se drže, baš kao i "zubi" na vanjskoj strani zdanja te velika cisterna koju i danas uredno pune podzemni tokovi.

Do Salatića se bez problema dolazi automobilom uz minimum truda, a nalazi se i na razmedjbi brojnih biciklističkih ruta. Prastari prozori i otvori koje je u kamenom zdanju stvorila priroda upravo pozivaju na različite fotografске perspektive, a zanimljiv je pogled i odozgo – s ceste ili pak dronskom fotografijom koja otkriva svu ljepotu bršljanom obraslog zdanja okruženog bojama zasijanih oranica.

Mirine kod Omišlja

Nedaleko samog središta Omišlja, tik uz more, nalazi se arheološki park Mirine koji skriva ostatke ranokršćanske bazilike i rimskog grada Fulfinuma. Riječ je o lokaciji koja je izletnicima i fotografima doduše dobro poznata, no zbog svoje važnosti jednostavno je ne smijemo izostaviti. U današnjem obliku sačuvana je do visine krovišta i jedini je očuvani sakralni objekt tog tipa na području ne samo Hrvatskog primorja, nego prema nekim izvorima i najveći na Mediteranu. Smatra se da je riječ

o objektu kojemu je zadatak bio pokazati svu moć i bogatstvo tadašnje carske ili biskupske vlasti, a u 15. stoljeću na tom se području razvila kasnoantička nekropola s nizom

Iznad Punta vodi staza do Tri križa, s kojeg se pruža prelijep pogled na marinu, Košljun i pitoresknu grobnica-mauzoleja koji ni danas nisu do kraja istraženi.

U neposrednoj blizini Mirina nalaze se i ostaci antičkog grada Fulfinuma iz 1. stoljeća, kojeg su nastanjivali rimski ratni veterani. Hram, gradske vile i stambena naselja, terme, tržnica i luka, kao i vodovod, forum i svi drugi objekti uobičajenog rimskog grada ne nedostaju ni ovom području, koje je na koncu napušteno oko 300 do 500 godina kasnije. Njegovi stanovnici su se povukli u romanizirani grad Krk, a današnji ostaci danas se nalaze dijelom pod zemljom, dijelom su otkriveni, a dobar njihov dio nalazi se i pod morem. Naime, u doba procvata rimskih gradova, more je bilo dva metra niže od današnje razine.

Riječ je o pitoresknom i pitomom području koje se u ljetnim mjesecima često koristi za kulturne manifestacije te predstavlja nezaobilaznu destinaciju za sve ljubitelje kulture, povijesti, arhitekture i arheologije – ali svakako i fotografije. Iz zraka ili s kopna, vizure ovog područja su impresivne a stoljetni zidovi pričaju neke davno zaboravljene priče.

Vela rika, Baba i crkva sv. Ivana

Bašćanska dolina skriva niz nevjerojatnih prizora i vjerojatno najraznovrsniju „ponudu“ prilika za savršenu fotografiju. Na bašćanskim hridima skrivaju se gniazda zaštićenih bjeloglavih supova i divljih golubova; put ka Planini mjesec uključuje

Vizure Baške

Na isturenom rtu naselja Risika nalaze se ruševni ostaci crkve svetog Maraka

Zaklonište životinja

Manje je poznato da je Krk idealna destinacija i za one koji preferiraju fotografiranje rijetkih biljnih i životinjskih vrsta. Jezero kraj Njivica i Ponikve su, primjerice, pravi mali rajevi za ptice. Na ovim prostorima selice pronalaze zaklonište i dovoljno hrane pred dugački put u jesen, pa se posljednjih godina ovdje vrše i prstenovanja i promatranja različitih vrsta ptica. S druge strane otoka pak, na području Ornitološkog rezervata Kuntrep, osobito su zanimljivi bjelogлавi supovi koji se u hrvatskoj gniažde samo na Krku, Cresu, Prviću i Plavniku. Osim fotografiranja ptica, fotografu će rado pozirati i stanari samih jezera poput žaba i vretenaca, vodozemaca, gmazova i niza drugih – vrlo fotogeničnih – živih bića.

Put ka Planini Mjesec iznad Baške

Vela Rika, između Jurandvora i Baške

Pogled s platoa crkvi svetog Ivana i tamošnjeg groblja

dragu, ali zavrite i u stare toševe koji skrivaju tragove davnog usnulog načina života. Osim u Puntu, pronaći ćete ih i drugdje po otoku, a za mnoge ćete doznati u razgovoru s otočanima. Kakva sve blaga skrivaju ti prostori kojima je još koje desetljeće unatrag teklo zeleno zlato, najbolje svjedoče fotografije iz jednog od toševa u Svetom Vidu – Milohnićima, koji čuva predmete što se ovih dana rijetko sreću čak i u muzejima. Jedno je sigurno – bez obzira jesu li vam u fokusu ljudi, priroda, arhitektura ili sve navedeno, na Krku vam motiva ni inspiracije za fantastičnu fotografiju nipošto neće nedostajati.

Zbog pandemije teško radimo redovni posao što ostavlja posljedice na zdravlje djece

Odradili smo veliki posao oko pandemije i nastavljamo i dalje. Što prije se trebamo vratiti i svom primarnom poslu u punom opsegu jer se pokazuje da propuštene aktivnosti, koje nismo mogli odraditi zbog specifičnih uvjeta i reduciranih programa mjera, imaju određene posljedice na tjelesno i duševno zdravlje djece i mladih, kaže prim.dr. Nataša Dragaš-Zubalj iz Odjela školske i sveučilišne medicine Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Rino GROPUZZO

Ništa što je vrijedno ne dolazi na brzinu. Rad, konstantan i marljiv rad, je jedini način da se dođe do rezultata koji će trajati”, kaže naša sugovornica prim.dr. Nataša Dragaš-Zubalj, specijalistica školske medicine, ujedno i voditeljica Odjela školske i sveučilišne medicine pri Zavodu za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, citirajući Hamiltona Holta i time zapravo objašnjavajući kako je povijesni razvoj zdravstvene zaštite učenika i studenata višeslojan, zahtjevan i vrlo specifičan, ali i da se samo dobrim i promišljenim koracima mogu polučiti trajni i kvalitetni rezultati.

– Mladi su najzdraviji dio populacije i upravo stoga zahtijevaju posebnu pažnju kako bi se zdravlje što duže zadržalo potpuno očuvanim. To podrazumijeva redovito praćenje djece i mladih kroz sistematske, namjenske, kontrolne i druge pregledne, probire, zdravstveni odgoj, savjetovalište, cijepljenje i druge preventivne aktivnosti, osobito vezano uz školovanje i školsko okruženje, konkretizira naša sugovornica na samom početku razgovora dr. Dragaš Zubalj.

Zdravstvena zaštita učenika i studenata je prije više od dvadeset godina, točnije 1998. godine, dobila drugačiju dimenziju od prethodne. Uvođenjem slobodnog izbora liječnika, školska medicina preuzima preventivno-odgojnju zdravstvenu zaštitu za

U pandemiji smo još bolje upoznali sebe, prepoznali svoje snage i dali se na raspolažanje u svim izazovnim situacijama – dr. Nataša Dragaš-Zubalj

učenike i studente. Korjeni ove službe sežu još na kraj 19. stoljeća, a prema povijesnim podacima, provedba sistematskih pregleda za djecu i mlade je započela još 1924. godine uvođenjem Pravilnika po kojem školske poliklinike imaju zadatku da se sistematskim pregledima sve školske djece pronađu ona, kojima je potrebna zdravstvena zaštita, između ostalog pojašnjava dr. Dragaš Zubalj.

Organizacija rada školske i sveučilišne medicine

– Djelatnost školske medicine je na razini cijele Republike Hrvatske organizirana prema nadležnosti, što znači da svaka škola i fakultet imaju svoj „školski/studentski

Zgrada Školske medicine na Krimje

tim“ kojeg čine liječnik i medicinska sestra. U Primorsko-goranskoj županiji postoji 15 takvih timova, od kojih su 3 formirana kao dodatni, zbog potrebe otočkog i područja Gorskog kotara. U Rijeci djeluje 9 timova, koji su smješteni na lokacijama Zamet, Sušak, Centar i Kampus. Naše aktivnosti provodimo sukladno Planu i programu mjera iz obveznog zdravstvenog osiguranja, nastavlja naša sugovornica. U našoj je županiji dodatno prepoznata ranjivost najzdravijeg dijela populacije, pa su 2004. godine osnovani Centri za mlade-savjetovališta otvoreni vrata, prema modelu Youth-friendly services, koje podupire Svjetska zdravstvena organizacija, a prema načelu zasebnih službi za aktivnu preventivnu zdravstvenu zaštitu djece i mladih. Ovi su Centri prepoznati kao prioritet u zdravstvenim politikama mnogih zemalja. Nadležni školski liječnici i medicinske sestre, psiholozi te ginekolog pružaju usluge mladima bez uputnice, često i bez najave, bez stigme, s razumijevanjem, koje u tom trenutku možda nitko u okruženju mlade osobe nema.

Psihološko savjetovalište djeluje od 2004. godine na riječkoj adresi u Studentskoj ulici na broju 1. U savjetovalište se godišnje javi oko 600 učenika osnovnih i srednjih škola i njihovih roditelja. Najčešće dolaze zbog poteškoća u učenju, smetnji u ponašanju,

dr. Dragić Zubalj.

Kako ste svi vi zajedno na Odjelu školske i sveučilišne medicine radili u pandemiji i koordinirali rad s djecom i studentima?

– U pandemiji smo još bolje upoznali sebe, prepoznali svoje snage i dali se na raspolažanje u svim izazovnim situacijama. Od samog početka „lockdowna“ smo radili u pozivnom centru, potom obavljali epidemiološke izvide škola i dogovarali pripremu za početak nastave u specifičnim uvjetima, obradivali pozitivne učenike i studente, njihove školske kontakte, izricali mjere samoizolacije za pojedince i razredne odjele/studentske grupe, na tjednoj razini pripremali COVID izvješća u školskom okruženju i dostavljali ga epidemiologiji i županiji, te vrlo aktivno sudjelovali u cijepljenju od prosinca 2020. U protekloj školskoj tj. akademskoj godini smo obradili 3340 pozitivnih osoba (2862 učenika i 478 studenata), izrekli 26.630 mjera samoizolacije (25.287 za učenike i 1343 za studente). Bilo je 1126 razreda u samoizolaciji i 20 studentskih grupa. Odradili smo veliki posao i nastavljamo i dalje. Sada su nam

Posljedica pandemije je i veći broj uputnica za daljnju obradu po pojedinom razredu

prohtjevi veći, zato što se trebamo vratiti i svom primarnom poslu u punom opsegu jer se već pokazuje da propuštene aktivnosti, koje nismo mogli odraditi zbog specifičnih uvjeta i reduciranih programa mjera, imaju određene posljedice na tjelesno i duševno zdravlje djece i mladih. Već prvi pokazatelj može biti i samo pisanje većeg broja uputnica za daljnju obradu po pojedinom razredu.

Kako se provodi dobrovoljno cijepljenje mladih?

– Kada govorimo o cijepljenju vezano uz populaciju za koju skrbimo, prioritet su imali kronični bolesnici, među kojima i mladi, stariji od 16 godina jer je jedno od cjepliva protiv Covid 19 bilo registrirano od samog

Program cijepljenja mladih protiv HPV-a

Od 2008. godine Zavod za javno zdravstvo PGŽ uspješno i sustavno provodi program cijepljenja mladih protiv HPV infekcije. Dozajemo da je u razdoblju od početka uvođenja cijepljenja pa do 2015. godine cijepljeno oko tisuću djevojčica, da bi primjerice 2016. godine cijepljeno 259 djevojaka i 86 mladića što svjedoči o zrelom razmišljanju i mladih muškaraca o ovoj zaraznoj i spolno prenosivoj bolesti koju izaziva humani papiloma virus, bolesti koja zahvaća mlađu populaciju. Prije nekune tri godine cijepljeno je 209 mladića i 341 djevojka u osnovnim školama, 148 djevojaka u srednjim školama i 13 studentica, ukupno 711 mladih ljudi. U godini kad je buknula pandemija ukupno je cijepljeno 1347 mladih osoba, od toga 889 djevojaka i 458 muškaraca u dobi od osnovnoškolskog uzrasta pa do fakulteta.

početka za osobe starije od 16 godina. Kako su studenti zdravstvenih usmjeranja volontirali na COVID odjelima, u ožujku 2021. se započelo i s cijepljenjem studenata koji imaju kliničke vježbe, a koncem svibnja u suradnji sa Sveučilištem i svih ostalih. Početkom lipnja su došle i nove preporuke vezane uz cijepljenje djece starije od 12 godina te smo na lokaciji masovnog cijepljenja organizirali svoj model cijepljenja sličan onom u ordinaciji, kada su u cjepnom timu za djecu školski liječnik i medicinska sestra, a dogovor termina ide preko nadležnog školskog tima ili pozivnog centra direktno.

Najnovije preporuke u dobrovoljnom cijepljenju djece potiču na cijepljenje one s kroničnim bolestima, one koji žive u kućanstvu s osobama koje su u povećanom riziku za razvoj komplikacija bolesti, učenike završnih razreda srednjih škola, a zbog državne mature i upisa na fakultet učenike strukovnih škola zbog stručne prakse te učenike koji su u učeničkim domovima. Dio njih je krenuo s cijepljenjem ili se planira cijepiti, dok su neki preboljeli „koronu“. Stoga vjerujem da zajedno možemo premostiti pandemijske izazove i dočekati izlaz iz nje, zaključuje dr. Nataša Dragaš Zubalj.

o k o n a s

Martina Tuta, poduzetnica

Kad je svijet stao, niknula je Biljkoljupka

Nakon novinarstva, menadžmenta i turizma, otkrila je ljekovito bilje: „Od samog početka prenosila sam znanje, radila kao mentor, predavač. Moja je želja prenosići znanje, jer što će ti znanje ako ga ne prenosiš drugima.“

Napisao: Anto RAVLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Riječanka Martina Tuta završila je novinarstvo na Fakultetu političkih znanosti. Radila je kao novinarka, a "usput" je magistrirala marketing menadžment na ekonomiji. Prihvatiла је razmišljanje да је novinarstvo predivno zanimanje koje treba napustiti што ranije. Okrenula se marketingu i prodaji, а 2014. godine odlučila je сreću potražiti u Irskoј. Nakon četiri godine nova odluka: враћам се у Hrvatsku. Posvetila се turističkom menadžmentu, radila за dvije američke firme, osmisljavala је nove turističke proizvode, američkim kompanijama otkrivala neotkrivena, privlačna mjesta за izlete. Događa se ožujak 2020. godine, svijet staje, turizam јe "nestao". Martina ostaje bez ikakvih angažmana.

Kako dalje? Novinarka, turistička i marketing menadžerica Martina Tuta poslušala је savjet srca i okrenula se staroj ljubavi – ljekovitom bilju. Počela је brati bilje по Velebitu i Gorskom kotaru te pripremati razne tinkture, meleme, čajeve i macerate od samoniklog bilja.

– U to vrijeme sam vidjela oglas za školu ljekovitog bilja. Imala sam viška slobodnog vremena i odlučila se posvetiti mojoj ljubavi iz djetinstva, kad sam s nonotom i nonom skupljala ljekovito bilje u Gorskem kotaru. Htjela sam naučiti više, na nekoj višoj razini, da mogu oplemeniti svoj život. Upisala sam tečaj online, jedino moguće u tom periodu korone. Odmah sam se oduševila, kako nigdje nismo mogli ići, samo sam proučavala bilje. Na svom privatnom Facebook profilu i Instagramu sam počela dijeliti savjete kako prepoznati

Tuta: Osim ljekovitim biljem ustvari se bavim i destinacijskim turizmom, povezujem ljudе

Što žele OPG-ovi?

Martina je puna ideja. Nakon novog koraka, ponovno novi korak.

– Cilj mi je povezati male OPG-ove u ruralnim područjima, poput Like. Želim biti konzultant za male OPG-ove, želim im pomoći da osmislite turističku priču kako bi se mogli prezentirati javnosti. Sve više OPG-ova želi da ljudi dolaze kod njih, a ne da oni idu po tržnicama prodavati svoje proizvode. Moju viziju prepoznale su žene, a sljedeći fokus je na parove i obitelji s djecom. Najbitnije mi je da ljudi prepoznaju to što radim i u čemu uživam. Ustvari, bavim se destinacijskim turizmom, povezujem ljudе. Drago mi je i da struka prepoznaje moj trud. Od portala green.hr dobila sam nominaciju za green lidera Hrvatske. Među deset sam nominiranih. Zvala me i HGK da budem panelist na međunarodnoj konferenciji o ženskom poduzetništvu.

ljekovito bilje. Pomalo su mi se počele javljati žene i raspitivati imam li viška ljekovitog bilja, imam li nešto za prodati. Kad sam vidjela kakav je interes za ljekovito bilje, došla sam na ideju da bi mogla pokrenuti mali brand s preparatima od ljekovitog bilja. Nazvala sam ga Biljkoljupka. I ubrzo sam postala poznata kao Biljkoljupka, vraća se Martina na početak svog novog početka.

Transparentno do proizvoda

Martina je došla na ideju da proširi djelovanje Biljkoljupke.

– Već sam imala otvoren OPG u Lici, pored izvora rijeke Gacke, na imanju mužа. I odlučila sam povezati imanje s brendom. Počeo je rasti broj narudžbi, tražile su se tinkture, ljekovite masti i meleme. I dalje sam se educirala. Posebno me zanimala ispravna primjena prirodne kozmetike, što je vrlo bitno jer danas ljudi svašta rade i nude. I još sam jedan korak željela napraviti. Prije no što sam ušla u svijet ljekovitog bilja kao konzumentu su mi nedostajale informacije o brandu koji želim kupiti ili koristiti. Nisam vidjela priču o tom

brandu, uglavnom nisam znala tko stoji iza branda, gdje se to ljekovito bilje bere, nisam znala njihovu priču. To su uglavnom bili čisti konzumeristički proizvodi. Okrenula sam priču. Kad god bi radila neki pripravak, cijeli proces bih transparentno prikazivala. Cupci mojih proizvoda bi točno znali odakle dolazi moje bilje, moj proizvod. Da li je to Velebit, Učka, Lika...

Novi korak u razvijanju brenda Biljkoljupka bio je izrada web stranicu i otvaranje web shopa.

– Pomogla mi je prijateljica. Prekvalificirala se za web dizajnera i ponudila da mi napravi web stranicu. Počela sam pisati na web stranici edukativne blogove. Općenito sam se na neki način vratila novinarstvu, spojila ljubav prema pisanoj riječi i prirodi. Jedan od najčitanijih blogova bio je blog o opasnostima koje prenose krpelji. Otvaranje web stranice i pisanje blogova pokazalo se pravim potezom. Prepoznaju me značajniji influenceri. Posebno su publici bili zanimljivi moji proizvodi Krpeljko i Komarko. Zaista hit proizvodi. Sve više žena me prepoznaje, raste posjećenost mojih blogova i web stranice. Počela sam okupljati zajednicu, prvenstveno žena. Shvatila sam da je ženama bitno da vide strast i ljubav prema poslu, priča Biljkoljupka.

Preparati od ljekovitog bilja – od Utjehe žene do Kantarionovog ulja

Ohrabrla me reakcija žena

Martina je razvijala posao, ideje pretvarala u konkretnu ponudu.

– Od samog početka prenosila sam znanje, radila kao mentor, predavač. Moja je želja prenosići znanje, što će ti znanje ako ga ne prenosiš drugima. Počela sam organizirati terenske radionice, a još u samom startu sam znala što želim. Otvoriti Kuću ljekovitog bilja, stvoriti mjesto susreta ljubitelja prirode i zdravog života, gdje bi se održavale edukativne radionice. Ne samo pod mojim vodstvom, već i

Marina: Interes za ljekovito bilje je ogroman

vatu, prepoznajemo staroslavenske božice u nama. Idući dan idemo do tajnog izvora prirodne mineralne vode, posjećujemo ženu koja na biološki način vrca med. Nakon toga idemo do medvjeda u Kutarevu, a spavamo u hotelu Gacka.

Napravljeni su promotivni filmovi, vodiči knjižica, prekrasne slikovnice za svaki pojedini interpretacijski centar. „Knjiga u centru“, organizator prestižne književno-likovne nagrade „Ovca u kutiji“ dodijelio je posebnu pohvalu Primorsko-goranskoj županiji i projektu Kulturno-turistička ruta Putovima Frankopana za popularizaciju hrvatske

Shvatila sam da je ženama bitno da vide strast i ljubav prema poslu, priča Biljkoljupka

slikovnice u 2020. godini i to upravo za iznimno zanimljiv serijal od osam tematskih frankopanskih slikovnica koje je ilustrirala Margaretra Peršić, a za koje je tekst napisao Velid Đekić.

Osim kulturno-turističke dimenzije, Ruta Frankopana ima i edukativnu dimenziju, promovira se i predstavlja djeci u osnovnim školama. Mario Kovač osmislio je Frankopanske kvizove, a Margaretra Peršić pričaonice i frankopanske radionice. Školarce smo učili krasopisu, s njima smo u glini oblikovali frankopanske dvorce, prstenje, risali frankopanske zastave, izradivali grbove, pričali frankopanske priče, tj. učili o Frankopanima. Odličan je bio odaziv po školama, bilo je kreativno i zabavno, pa je nastalo puno izvrsnog materijala za jednu veliku izložbu, objašnjava Miloš. Svakim danom svjedoci smo novih programa i proizvoda inspiriranih Frankopanima, na koje lokalno stanovništvo duž Rute potiču upravo rezultati našeg projekta. Veselimo se svakom novom uratku, jer živjeti s Rutom i od Rute jedan je od primarnih ciljeva ovog projekta.

Napisao: Anto RAVLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Tko zna koliko puta smo čuli pojma dignitet profesije. Kad krenemo na tu temu, uglavnom konstatiramo da nam se taj dignitet izgubio negdje po putu. Dva-tri desetljeća dug je put u kojem su gubio i još uvijek gubi dignitet profesije konobar. Poklopilo se s vremenom u kojem je stasao suludi "zakon" da svi mogu sve. Na kraju ta parola dovede pred zid na kojem piše da nitko ne može ništa. Mnogi su odustali, rekli zbogom poslu u koji danas može uskočiti svatko s ulice. Gordana Hajtić jedna je od onih koji nisu odustali. I krenula je u borbu za dignitet svoje profesije. Na svom putu spojila je svoje dvije ljubavi, profesiju i pisanje. Blogom kontra razmišljanja da konobar može biti svatko. A uskoro će i knjigom na one koji misle da konobara mogu stvoriti preko noći.

Gordana Hajtić završila je Ugostiteljsku školu i Opatiji 1988. godine i stekla zvanje samostalni konobar. Na Fakultetu za turistički i hotelski menadžment u Opatiji 2006. godine završava stručni studij Gastronomija i restoraterstvo i postaje ekonomist gastronomije i restoraterstva. Prije dvije godine završava edukaciju Hrvatskog sommelier kluba i postaje sommelier prve razine. Prošla je mnoge interne edukacije. Radila je kao konobarica, barmenica, voditeljica restorana u brojnim ugostiteljskim objektima u Hrvatskoj i Njemačkoj. Trenutno je zaposlena u hotelu Miramar u Opatiji kao konobarica-sommelierka.

Kad ne radi, Gordana piše. Ljubav prema pisanju živi još od drugog razreda osnovne škole. Tekstove objavljuje na portalima, a kako se educirala u struci, educirala se i u hobiju. Prošla je dvije CKP radionice: "Kratku priču" uz voditelja Envera Krivca prije četiri godine te radionicu "U potrazi za glasom" koju je preklani vodila Tea Tulić. Gordana je završila i Školu novinarstva u Astoriji koju je vodio učitelj generacija riječkih novinara Mišo Cvijanović. Svoje priče i književne uratke objavljuje na svom blogu "Konobarica s tastature".

Ove školske godine u Ugostiteljskoj školi u Opatiji upisano u taj smjer petero učenika. Znate koliko je bilo u mojoj generaciji konobara? Nećete vjerovati - 120.

Za konobara više treba, široko znanje, vještine, jezici. Tu igra enologija, gastronomija, kuharstvo, trendovi, opće znanje, pa i emocije - Gordana Hajtić

Školovan konobar

Kako je uopće nastao blog, o čemu Gordana piše?

- Pišem otkad znam za sebe, a onda sam počela intenzivnije bilježiti neke stvari koje su mi se učinile interesantne. Već godinama pišem tekstove Konobarica s tastature, a blog sam pokrenula prije godinu i dva mjeseca. Pišem o svemu, ali mi se poprilično provlače

teme iz struke. Dodatni poticaj su mi dale pozitivne reakcije na priče iz ugostiteljstva koje je prepuno problema koji nisu od jučer. Sve je manje stare garde, sve je manje školovanih konobara i ugostitelja, došao je period da to može svatko raditi. A ti koje smo svrstavali među one "to može svatko" su počeli raditi po drugim zemljama, a nama je ostalo ono što je ostalo i sve se više pokazuje da konobar i ugostitelj ne može svatko. Sve je manje

Perom i knjigom za dignitet konobara

Gordana Hajtić jedna je od onih koji nisu odustali. I krenula je u borbu za dignitet svoje profesije. Gordana na svom radnom mjestu svakodnevno promiče svoju profesiju, a da bi ukazala na probleme vratila se svojoj staroj ljubavi – pisanju

edukatora, sve manje konobara. Ove školske godine u Ugostiteljskoj školi u Opatiji upisano u taj smjer petero učenika. Znate koliko je bilo u mojoj generaciji konobara? Nećete vjerovati – 120. Školovani konobari nestaju, odumiru. Treba mijenjati sustav, ne može sve završiti na tečajevima. Završi tečaj i već si barmen, somellier, barist. Poželjne su edukacije, ali one moraju biti nadogradnja. Kad već spominjemo tečajeve, pitam se gdje je tečaj za restoran skog konobara. Imam krasnih kolega koji nisu završili za konobara, ali ne mogu podržati stav: dovedi nekog s ulice, naučit će. Treba vratiti dignitet profesiji. Mojim pisanjem želim tome dati doprinos. Nadam se da će i moja knjiga koja je nastajala četiri godine, za koju se nadam da će uskoro izaći, utjecati da se nešto pokrene, priča Gordana Hajtić.

Kako vidite rješenje u struci?

- Treba promjeniti cijeli mindset u društvu, strukama vratiti dignitet. Došli smo do toga da je sramota biti postolar, dimnjačar, konobar. A nije sramota. Trebali bi okrenuti razmišljanje. Reći, to su poslovi koji traže umijeće, poslovi od kojih se da živjeti. Ne možemo prebacivati krivnju i odgovornost s jednih na druge, svi

se moramo uključiti. Od kolega, do škole, ministra, djelatnika u turizmu. Nemam konkretno rješenje, ali treba razgovarati, a ja neću nikad prestati pisati i educirati.

Ima interesa kod mladih za naš posao, ali mladi nemaju interes za kompletno školovanje jer misle da je naš posao odraditi tri mjeseca na Zrču, dva mjeseca na Hvaru. Uzmi pare i bježi.

Nas su učili u školu da budemo gospoda i da će uvijek biti onih koji će nas gledati kao nekog tko toči lozu. Ne znači da si negdje "dolje" ako će biti konobar i konobarica, to uporno pokušavam promijeniti. Nije sramota reći da si konobar ili konobarica. Voditi ozbiljan restoran ili hotel je posao koji ide izvan okvira. Takav posao može voditi netko širih interesa,

Kako se educirala u struci, Gordana se educirala i u pisanju te prošla dvije radionice

IZ BLOGA:

Konobarica, majstor, Margarite i kvote

...Onoga trenutka kada kao društvo postanemo svjesni da su nam postolari, mehaničari, vodoinstalateri, keramičari, zidari, konbari i kuhari, spremačice i spremači, perači, da su nam svi oni bitni poput lječnika, ekonomista, pravnika, menadžera, profesora, glazbenika... i da je zaista važno da su osobe tih zanimanja obrazovane i kvalificirane za posao koji obavljaju te da od njega mogu pristojno živjeti, tog trenutka nećemo imati alarmantne podatke poput onog s početka teksta (op.a., koji Gordana Hajtić počinje s podatkom da je na nivou cijele županije upisano tek 11 učenika u smjer konobar, a 14 u smjer kuhar).

Konobarica i majstor školovali su se u vrijeme i u sustavu kada zaista nije bila sramota upisati ugostiteljsku, tehničku ili tekušnu školu čije se jačine programa i usvajanja znanja u tadašnjem školskom sustavu ne bi posramile ni današnje elitne škole popunjениh upisnih kvota.

Velebni su se hoteli izgradili u samo posljednjih... hajmo reći pet godina. Mnogi su zaboravili da temelji opštanka tih građevina ne počivaju isključivo na armaturi i betonu.

U ne tako dalekoj nam turističkoj Austriji postoji zanimanje školovani konobar. I on je zaista vrednovan stepenicu više od nekoga tko je malo svratio raditi taj posao dok ne diplomira, ili dok se ne snađe.

U toj istoj Austriji, reći da si konobar (ili majstor) ne izgovara se u pola glasa, a oni koji rade taj posao ne životare. Već žive život...

Ne mogu podržati stav: dovedi nekog s ulice, naučit će. Treba vratiti dignitet profesiji.

Poštovanje preko granice

Radili ste vani, kako izgleda vaš posao preko granice?

- Strašno veliko poštovanje osjećaš. To me fasciniralo kad sam radila od 1993. do 1995. godine vani. Kod nas su devedesete bile "divlji zapad". Otvaralo se lokale kako se tko sjetio, prijavljivali nisu ništa, plaćali još manje. Nas su plaćali pola na račun, pola na ruke. A često je završavalo nikad na ruke. Vani sam dobivala plaću trećeg u mjesecu. Jednom je gazdarica u gužvi zaboravila na nas. Hvatala se za glavu kad je shvatila da se nije sjetila. Plaća je stigla dan kasnije, a cijeli dan se ispričavala na kašnjenju od jednog dana.

Kod nas se nedostatak kvalitetnog ugostiteljskog kadra počeo ozbiljno osjećati od 2019. godine, a rekla bi da je počelo gorjeti još 2015. godine. Naravno, sve je krenulo od korijena, kad je svatko mogao otvoriti kafić i restoran. Kad je vrijedilo pravilo: ako nećeš ti, ima tko hoće.

Jesu li radnici u ugostiteljstvu kolateralne žrtve sezonskog turizma, prekratke sezone?

- U principu jesu. I po tom pitanju trebamo puno raditi. Potencijala za cjelogodišnje poslovanje hotelskih kuća ima. Sigurno. U našem hotelu Miramar gosti su pretežno Austrijanci. Puni smo od ožujka do prosinca. Deset mjeseci puni. Ako naš hotel može popuniti kapacitet s Austrijancima koji u svojoj zemlji imaju ljetnu i zimsku sezonu, zašto ne bi mogli i drugi? Puno je toga što bi trebalo složiti i povezati, ali vjerujem da turizam kod nas može puno duže funkcioniратi no što funkcioniра.

sport

Wind-surfing u uvali Preluk

Napisao: Kristian SIROTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Volosko. Osam sati. Obala Frana Supila gotovo pa je u potpunosti ispunjena automobilima, tek tu i tamo poneko slobodno parkirno mjesto, taman koliko je potrebno da ne bi zavladala nervosa. Srijeda. Možda je takva slika uobičajena za ljetne mjesecе, ali listopad samo što nije iscurio, turista više nema, dan je onako uobičajen baš za ovo doba godine. Oblačno, tu i tamo poneka kap kiše.

OK, možda su parking okupirali ranojutarnji šetači, to bi bilo neko logično objašnjenje. Ljudi su u mirovini, malo će protegnuti noge šetalištem Franza Josefa ili Franje Josipa, uživati u miru, upijati zvukove mora, možda popiti prvu kavicu u nekom od ugostiteljskih objekata u idiličnom vološčanskem okruženju. Daleko od bilo kakve vreve. A i red je u ova pandemijska vremena izbjegavati gužve, po mogućnosti napuniti baterije prije prve objave novog broja zaraženih. Ima smisla. Ali nema šetača. Tek poneki prolaznik u pratnji svoga četveronožnog ljubimca lagano prolazi ne obraćajući previše pažnju na svijet oko sebe. Ne, tih nekoliko pojedinaca sigurno nisu

Preluk i Volosko imaju ogroman potencijal privući wind-surfing turizam i jedriličarski turizam, ali na tome treba raditi. Ja čvrsto vjerujem da će se to dogoditi, možda ne sutra, ići će malo po malo, ali će sigurno jednog dana biti, kaže jedan od najboljih svjetskih windsurfera Enrico Marotti, najzaslužniji za nagli bum jedrenja na dasci

okupirali parking, vidi se na njima da je to njihova uobičajena rutina, toliko im je poznat taj gir da bi ga mogli proći vezanih očiju. Njima zauzeta parkirna mjesta nisu nikakva novost.

Dolazi i nekoliko mladih gradevinskih radnika u radnim odjelima, reklo bi se trlišima. Zastaju na Molu pa se zagledavaju ka pučini. Jedan drugom nešto objašnjavaju, ali pogled ne odvajaju od pučine upirući prstom malo u jednu, malo u drugu stranu. S tolikim zanimanjem prate što se zbiva da

Dvostruki svjetski prvak Enrico Marotti

Nitko nema što Volosko ima

jednostavno moraju probuditi znatiželju. Nema druge nego im se pridružiti. Dovoljno je bilo stati uz njih i ostati bez daha.

Srijeda, osam sati, kraj listopada, prohладno vrijeme praćeno tu i tamo pokojom kapljicom kiše, a tridesetak windsurfera jurca uvalom, načas se čine kao da su u nekom kaosu bez reda i smisla, pa onda već u drugom trenu djeluju kao da međusobno odmjeravaju vještinstvu i brzinu, utrkuju se do neke zamišljene točke. I tako u krug, u svim smjerovima. Tu i tamo netko se zajuri prema obali pa zaokrene natrag prema pučini, poneki se znaci na svojim daskama uzdižu tridesetak centimetara iznad mora ne dodirujući valove, čovjek ima dojam da će u nekom trenutku poletjeti. Što li je to, pobogu, bilo?

Kultni status

– To se zove foil, doznali smo kolega Petar i ja kasnije od Vedrane Brnčić, koja je uz Niku Cuculić u srijedu bila jedina pripadnica nježnjeg spola na moru, iskusna surferica koja slovi ponajboljom u Hrvatskoj, što i nije čudno budući da joj je jedan od najvećih uspjeha u karijeri osvajanje titule viceprvakinja Starog kontinenta.

OK, to je to, parkirna mjesta u ranim jutarnim satima u Voloskom, dakle, okupiraju Vedrana, Niku i njihovi kolege s kojima dijele zajedničku strast – jedrenje na dasci ili u svijetu popularniji windsurf, sport rođen na Havajima koji se diljem planete upražnjava na mnogim mikrolokacijama, a u ovom dijelu Europe najslavnija je baš

ta jedna točka u Primorsko-goranskoj županiji, baš taj „spot“ windsurferskim riječnikom, pozicija smještena između Preluka i Voloskog – uvala Preluk.

Što to uvalu Preluk čini drugačijom od drugih u čitavom Kvarnerskom zaljevu, da u Sloveniji, Italiji, Austriji pa čak i Češkoj uživa pomalo kultni status, da u Ljubljani ljudi ustaju u tri ujutro i kreću po svoju dozu adrenalina. Tajna je, otkrivaju akteri ove priče, svi od reda članovi Društva sportova na vodi Volosko, kluba kojega je Željko Jerneić osnovao početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća dok jedrenje na dasci još i nije postojalo kao sport, u vjetru. Preluk je bogom dana pozicija zbog tramontane koja na tom dijelu kvarnerskog zaljeva puše praktički tijekom čitave godine.

– Osamdeset posto dana u godini, a ponekad i više, imamo tramontanu i zbog toga imamo osigurane uvjete pa možemo surfati skoro svaki dan. I to koristimo. Bog nam je dao ovu divnu Preluku, ovu tramontanu i bilo bi šteta to ne iskoristiti, objasnit će Kristijan Tominić, koji je na svojoj dasci munjevitno uletio u lučicu, u trenutku usporio i stao, odlučio pospremiti opremu i zaključiti svoj surferski dan. Već je i isprao i jedro i dasku pa na poziv kolege ipak prekinuo razgovor o surfanju i vratio se moru.

– Ma, idem još malo, rekao je Tominić i za nekoliko trenutaka dječački veselo jario prelukom uvalom kroteći tramontanu u svom svakodnevnom ritualu.

Riječanima je wind-surfing nadohvat svako jutro, a wind-surferi iz Ljubljane se zbog prelučke tramontane dižu i u tri ujutro

Fenomen tramontane

Specifičan oblik terena iznad uvale Preluk i izjednačavanje tlaka između dvije zračne mase s različitim temperaturama zaslužni su za prelučku tramontanu. Vjetar se razvija u vrijeme dok nema uobičajenih jakih vjetrova, kao što su bura i jugo, stabilni vremenski uvjeti bez promjene u tlaku zraka omogućavaju u vedroj noći nastanak jutarnje hladne zračne mase na predjelu Podgrajskog podolja i brdovitog zaleđa Rijeke, te tople zračne mase u Kvarnerskom zaljevu. Izjednačavanje tlaka između zračnih masa uzrokuje jutarnji vjetar, koji u uvali Preluk dostiže brzine između 6 i 17 m/s i snagu između 11 i 28 čvorova. Velike brzine vjetra posljedica su kanaliziranja jutarnjeg burina na predjelu između Rupe i Matulja. Oblik terena sliči na prirodniji kanal s veoma strmim konačnim spustom do mora, što omogućava velike brzine i dolazak vjetra do same razine mora. Vjetar iz sjevernog smjera puše u zaljevu cijelu noć, a najveću snagu dostiže

uz izlazak sunca, i tom snagom puše još sat do dva nakon izlaska sunca. Na snagu vjetra najviše utječe razlika između temperature zraka iznad mora i temperature zraka iznad hladnijeg kopna, napisali su Janez Polajnar i Roman Trobec na stranicama Društva sportova na moru Volosko objasnivši zašto je Preluk Bogom dan za ovu vrstu outdoor aktivnosti, nevjerojatno popularnu u svijetu, koja se unatoč idealnim uvjetima kod nas probija na mala vrata.

U Preluku se jedri na dasci već više od četrdeset godina, sekcija jedrenja na dasci u Društvu sportova na moru Volosko je onovana 1979. godine, ali tek posljednjih godina windsurfing osvaja ljubitelje adrenalina, brzine, mora, jedara... Najveći posao na promociji ovoga nevjerojatno atraktivnoga sporta napravio je Enrico Marotti, svjetski prvak iz redova Društva sportova na moru Volosko, koji je u srijedu surfao rame uz rame sa svojim klupskim kolegama, prijateljima i djevojkom Nikom, u paru s kojom je prije

tri godine otvorio i Marotti windsurf centar i posvetio se dijeljenju stečenih znanja i iskustava na mlade snage i rekreativce željne upijanja novih vještina.

– Zahvaljući Enricu Volosko je prepoznato na karti. Enrico je privukao jako puno mlađih, preporodio je čitavu stvar. No, on radi puno više s domaćim ljudima nego s turistima. I u tom smislu to nije klasičan surf centar, iako je vrlo uspješan. I smatram da je to puno korisnija stvar od nekog surf centra u nekom kampu iz kojega ne izade niti jedno dijete koje će se uloviti i ostati u ovom sportu. Mi imamo sada djecu koja vrlo ozbiljno jedre, kaže Željko Jerneić, kolega fotoreporter La Voce del Popola, windsurfer sa 38-godišnjim stažem i član DSNM-a Volosko od 1973. godine, od kada ga je otac kao osnivač kluba upisao kao člana.

Kupaći kostim i dobra volja

– Velika je stvar to što Enrico radi, jer puno ljudi pokuša jedriti na dasci, ali jako malo ljudi u tome ostane. Ljudi dođu i odu. Pati

Marko Makek: Bijeg od svih problema svakodnevnice

Marko Makek iza sebe ima trideset godina jedrenja na dasci. Kada ne surfa bavi se financijama.

– Ima obrtnika, liječnika, umjetnika, novinara, nema nekog pravila, ljudi svih zanimanja surfaju pa to daje jednu posebnu draž. Sto je mene privuklo? Prvo to što je u pitanju priroda, surfa se na lijepim mjestima, u lijepim uvjetima, a povrh svega možeš ostvariti i relativno veliku brzinu pa čovjek u tome može pronaći i ponešto adrenalina. Surfanje je životno ispunjenje i bijeg od ostalih problema svakodnevnice. Surfam koliko god često mogu, u ljetnim mjesecima nekoliko puta tjedno, a inače sve dok ne zavladaju ekstremni uvjeti i ne bude prehladno. Najatraktivnije je ljeti kada je more toplo, kada si u kratkim hlačicama. Tada treba jako rano ustati, u moru smo prije pet, završavamo prije sedam. U zimskim uvjetima se u more ide iz 7,30 sati. Je li finansijski zahtjevan sport? Ljudi ponekad nedostatak vremena ili znanja kompenziraju opremom, zna to biti ono velika djeca i velike igračke. No, u ovom sportu čovjek može biti jako dobar i sa starijom opremom, a ona se može povoljno nabaviti. Oprema za početnike je njima prilagođena, vrlo je stabilna, na njoj se može brzo napredovati. A jednom kada te uhvati strast onda više nema povratka, kaže Marko Makek.

Željko Jerneić, kolega fotoreporter La Voce del Popola, windsurfer je sa 38-godišnjim stažem i jedri rano ujutro, prije posla

brak, pate finansije, pati slobodno vrijeme. Trebaš za to biti zagrižen. Nama je super jer imamo mogućnost jedriti rano ujutro, prije posla, ali veliki rat u glavi vodiš sam sa sobom. Meni je isto trebalo vremena da prelomim i da se počnem ustajati u suluda doba jer sam shvatio da mi je premalo jedrenja, doda je Jerneić.

Enrico je windsurf otkrio zahvaljujući ocu Erisu, i odmah ga je osvojio do te mjere da mu je danas postao životni poziv. Enrico je dvostruki svjetski prvak, profesionalni

windsurfer, on na dasci jedri kroz život i širi pozitivnu energiju i zarazni optimizam dok sve oko sebe nastoji pridobiti u ovaj sport. Enrico je i vizionar, uvalu Preluk gleda drugačijim očima. Enrico ovaj surferski raj vidi u jednoj drugoj dimenziji, gleda dalje no što drugi vide.

– Ne vidim kraju Voloskom. Ako Primorsko-goranska županija bude uz nas, ako Grad bude uz nas mi možemo Lago di Gardu pojesti ili staviti u džep, a znamo svi da je Lago di Garda raj jedrenja. Doslovno

Zahvaljujući idealnim uvjetima uvala Preluk praktički tijekom čitave godine u ranim jutarnjim satima pretvara se u pravi surferski raj

Osamdeset posto dana u godini, a ponekad i više, imamo tramontanu i zbog toga imamo osigurane uvjete pa možemo surfati skoro svaki dan. I to koristimo, kažu surferi

možemo biti au pari mjestu kao što je Lago di Garda, a možemo ih i prestići. Možemo se razviti kao dobra windsurfing i jedriličarska destinacija. Bilo bi dobro grabiti prema naprijed, ali sve dok svi ne budu iza nas to će biti jako teško. Mukotrpna borba je bila dobiti koncesiju, puno ljudi me je pokušalo zaustaviti gdje god su mogli, ali ljudi zbog sitnih interesa ne vide širu sliku. Preluk i Volosko imaju ogroman potencijal privući wind-surfing turizam i jedriličarski turizam, ali na tome treba raditi. Ja čvrsto vjerujem da će se to dogoditi, možda ne sutra, ići će malo po malo, ali će sigurno jednog dana biti. I pozivam svakoga da nam se pridruži, treba samo kupati kostim i dobra volja. Sve ostalo imamo u centru. I neka se okušaju, netko pokuša pa mu se ne dopada i ja to poštuje, drugi se pak totalno zaljubi. Ljudi imaju mogućnost pokušati, a to je najvažnije. Prije toga nije bilo, bilo je užasno teško početi surfati. Mi smo sada to riješili i to je najbitnije. Meni je ta zajednica nešto najljepše, daje mi

posebnu snagu da se i dalje trudim za svih nas, započet će Marotti.

Dobra volja i kupaći kostim

Marotti, u principu, već na tome i radi. Marotti windsurf centar minuloga je ljeta bio pravi hit, tim centrom napravljen je prvi korak ka masovnjem bavljenju windsurfom, ali i iskorak prema turističkom brendiranju Preluka kao itekako poželjne windsurf destinacije.

– Veliku tu zaslugu ima i moja djevojka Nika Cuculić, mi smo zajedno u tom projektu, ona je možda malo više u sjeni iako u centru vuče i više od mene. Ja se trudim i oko centra i oko kluba i oko mojih rezultata i oko naše zajednice. Centar je omogućio ljudima da se jako jednostavno mogu baviti windsurfingom, treba ti samo dobra volja i kupaći kostim. I ništa drugo. Sve drugo dobiju. Najbolje daske, najbolja jedra, imaju instruktore s najboljim licencama. Imamo gumenjak koji je svaki dan na moru, svaki dan pazi na te ljude. Pazi na sve, i one koji

su u školi i one koji nisu. Svaki moj uspjeh kojega sam ostvario, ostvario sam dijelom i zbog te naše surferske scene u Voloskom, svi ti ljudi imaju veliku zaslugu. Uvijek znam da imam prijatelje koji uz mene surfaju, koje zastupam, za koje se borim i mjesto za koje vozim. Ja guram njih, a oni guraju mene, a da toga možda i nisu svjesni. Nama je svima jako drago da smo iz Preluke, da nam je lijepo, da nam uvijek puše. Uživam surfati. To sam jednostavno ja. Od malena sam na moru.

No, svi ti rezultati nisu mi toliko bitni, prvo i osnovno mi je ta zajednica, to mi je puno važnije i vrijednije. To doživljavam kao životni poziv. Želim napraviti i kvalitetan centar za turiste i klub koji će iza sebe imati puno djece, žena, odraslih ljudi. Želim napraviti kvalitetnu stvar, imam ideju, imam viziju. Imam i sreću da mi ljudi vjeruju i da me slušaju. Žao mi je jedino kada ljudi misle da u svemu tome imam nekakav interes. Moj jedini interes je da nas bude što više, da svi lijepo surfaju i da svi imaju mogućnost

i privilegiju uživati te ljepote koje uživamo mi. Moj jedini interes je da napravimo veliki turistički centar koji će raditi s wind-surfing turistima i da napravimo klub koji je jak, koji će okupljati puno klinaca i s kojima će svakodnevno raditi trener. Ali to je sve dugotrajan proces, kada ja to pričam ljudi misle da sam lud, ali tako su mislili da sam lud kada sam rekao da ću biti svjetski prvak, gotovo u jednom dahu zaključit će Enrico Marotti.

Preporučujemo surfanje kao terapiju

I to zajedništvo se zaista osjeti. Enrico Marotti ponekad ne zna je li na treningu ili na opuštenom druženju s kolegicama i kolegama, koji od reda u ovim redovitim ranojutarnjim druženjima pronalaze nešto posebno. Vuku ih ljubav prema prirodi, želja za natjecanjem, brzina, novi izazovi i odmak od dnevnih poslovnih rutina, često ispunjenim mnogobrojnim stresnim situacijama. Surfanje za njih ima i tarapeutsku svrhu.

– Direktorica sam u obiteljskoj tvrtki, dosta je tu stresa, kod mene je godinama bio samo posao i sport. Sufranje mi donosi jedan balans. Sličan je mentalni sklop kod ljudi koji surfaju i kod ljudi koji se bave nekakvim mentalnim i rizičnijim poslovima, jer oni vole i malo rizičnije sportove, malo više adrenalina. Preporučila bih svima surfanje kao terapiju, ima puno dimenzija, a jedna od njih je i rješavanje stresa. Specifičan je sport, treba objediniti kako puno elemenata za postići uspjeh, odnosno surfati. Za to treba puno fokusa, ali kada se to postigne čovjek se može opustiti i uživati u trenutku koji može biti jako ugodan. Ne mora to uvijek biti niti jako napeto, ne morate niti juriti najbrže što možete, možete ići i malo polakše. Možete samo surfati, zaključit će Vedrana Brnčić.

Volosko. Srijeda. Deset sati. Utihnuo je žamor ispred hangara Društva sportova na vodi Volosko, još samo poneko mora pospremiti svoju opremu. Parking na Obali Frana Supila polako se prazni, jedan

Direktorica sam u obiteljskoj tvrtki, stres rješavam surfanjem - Vedrana Brnčić

za drugim vološčanski surferi vraćaju se svojim svakodnevnim poslovnim obavezama. Prevladavaju samo dva osjećaja: umor i zadovoljstvo. Nema razočarenja što tramontana polako zamire, sutra je novi dan, tramontana će se ionako iznova sjuriti do Preluka i napuniti mnogobrojna jedra.

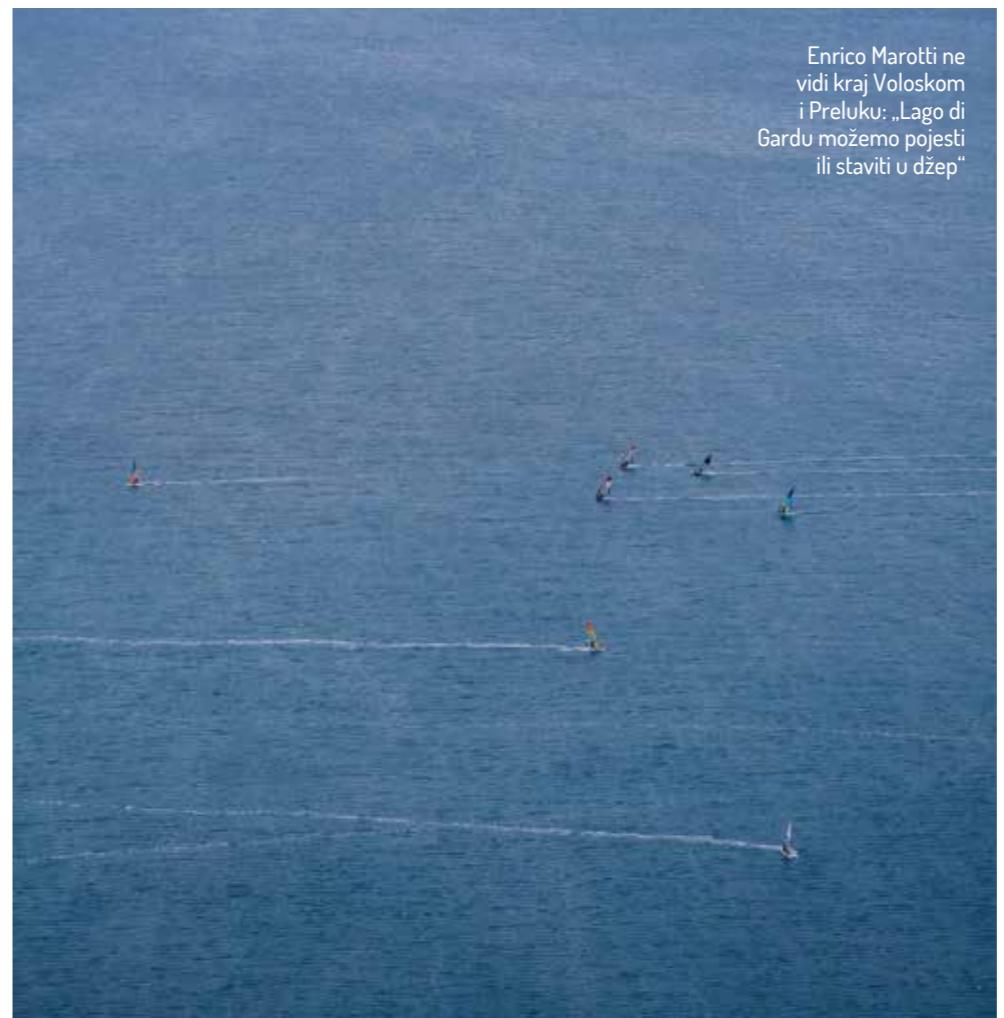
Eris Marotti: Surfanje je adrenalin, brzina, kompetitivnost

Eris Marotti zaslužan je što Primorsko-goranska županija ima dvostrukog svjetskog prvaka u jedrenju na dasci, Enrico Marotti se upravo zahvaljujući ocu zaljubio u windsurfing.

– Sva sreća da imamo tramontanu, antiklonalni vjetar koji puše kada je stabilno vrijeme ili kada povuče nekakvi neverin. Što vidimo u surfanju? Adrenalin, brzina, kompetitivnost, sve što sport može ponuditi. I još je jako vezano uz tehniku, to stalno treba pratiti. Naravno, treba poznavati i neke osnove fizike. Ima se tu što raditi, ne djeluje kompleksno, ali je vrlo kompleksan sport. No, zato postoje razlike od surfera do surfera. U zadnje vrijeme slabije jedrim, ali u prosjeku jedrim vikendom i ako još uspijem uhvatiti koji dan u tjednu to je super. Nekad sam jedrio svaki dan, ali danas više nema vremena, kaže Eris Marotti, otac svjetskog prvaka Enrica, inače geotehničar po zanimanju.

– Enrico je počeo jedriti u Opatiji sa sedam godina i tu je naučio osnove, a onda se prebacio na wind-surfing. Vidio je nas kako jurimo, a on to na jedrenju nije mogao, i naravno da se odmah za to zainteresirao. Zaljubio se kada je prvi put proglisirao na dasci, to je bio kraj što se jedrenja u klasama tice, prisjetio se Marotti stariji.

Tajna je u vjetru

Enrico Marotti ne vidi kraj Voloskom i Preluku: „Lago di Gardu možemo pojesti ili staviti u džep“

Napisao: Kristian SIROTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Posljednjih nekoliko godina Vaterpolski klub Primorje Erste banka nalazi se na svojevrsnoj vjetrometini. Dominacija riječkog kluba na domaćoj i europskoj sceni okončana je 2017. godine, eru velebnih rezultatskih uspjeha zamjenila je mukotrpna borba za preživljavanje, vraćanje dugova i stabilizaciju kluba. Nakon razdoblja trofeja, uslijedilo je razdoblje prizemljenja, ustvrdio je prije nekoliko godina Samir Barać, legendarni riječki vaterpolist i kapetan olimpijskih pobjednika iz Londona 2012. godine, koji sa svojim najbližim suradnicima stao na kormilo najstarijeg hrvatskog vaterpolorskog kluba.

Unatoč strmoglavom rezultatskom padu ideja je tada bila napraviti zaokret na svim razinama, u prvi plan u prvoj momčadi iskočili su mahom golobradi mladići stasali u riječkoj vaterpoloskoj školi, koja je u posljednje četiri godine isproducirala nevjerojatan broj mladih talenata, a njihov broj u nadolazećim godinama trebao bi biti još i veći, budući da su Riječani ove godine bili najdominantniji u Hrvatskoj upravo u mlađim dobnim kategorijama.

Ekipni sportovi u padu

S jedne strane to saznanje sigurno djeluje umirujuće, s druge možda baš i ne toliko, finansijska situacija i dalje je teška, u klubu s pravom mogu strahovati da bi im se, u slučaju da se nešto ipak ne pokrene na bolje, za nekoliko godina moglo ponoviti ljeto 2021. godine, kada je velik broj mladih riječkih igrača koji su stasali uz prvog trenera Igora Hinića i došli na prag seniorske vrste, odlučilo sreću potražiti u nekim ambicioznijim sredinama.

– Naravno da smo zadovoljni svim rezultatima naših mladih vaterpolista, uostalom nitko nije sretniji od trenera prve momčadi da mu iz svake generacije svake godine dođu dva nova juniora u prvu ekipu. No, uteg koji sve nas tišti je to kako te igrače zadržati, započet će Samir Barać, trener juniora i mlađih juniora, Primorjaških prvaka države, i predsjednik kluba.

– Nedavno smo dobili pohvalu Vijeća trenera RH zbog dobroga rada u klubu. To godi, svima je draga zbog te djece, ali druga strana te medalje je činjenica da nam

nas treba razmišljati o sustavnom načinu financiranja. U Srbiji su, primjerice, sada u sport upumpali nevjerojatnu količinu novaca, ali to je kratkoročni plan. Mi

Škola vaterpola je rudnik

Druga strana te medalje je činjenica da nam ta djeca prerano i prelako odlaze. A svaki preuranjeni odlazak je naš poraz, kaže Samir Barać, Predsjednik VK Primorje Erste banka i trener juniora i mlađih juniora, aktualnih prvaka Hrvatske

Mi smo na pragu potpunoga amaterizma u sportu. Nama su ekipni sportovi u padu zbog manjka sredstava, a ne zbog manjka djece – Samir Barać

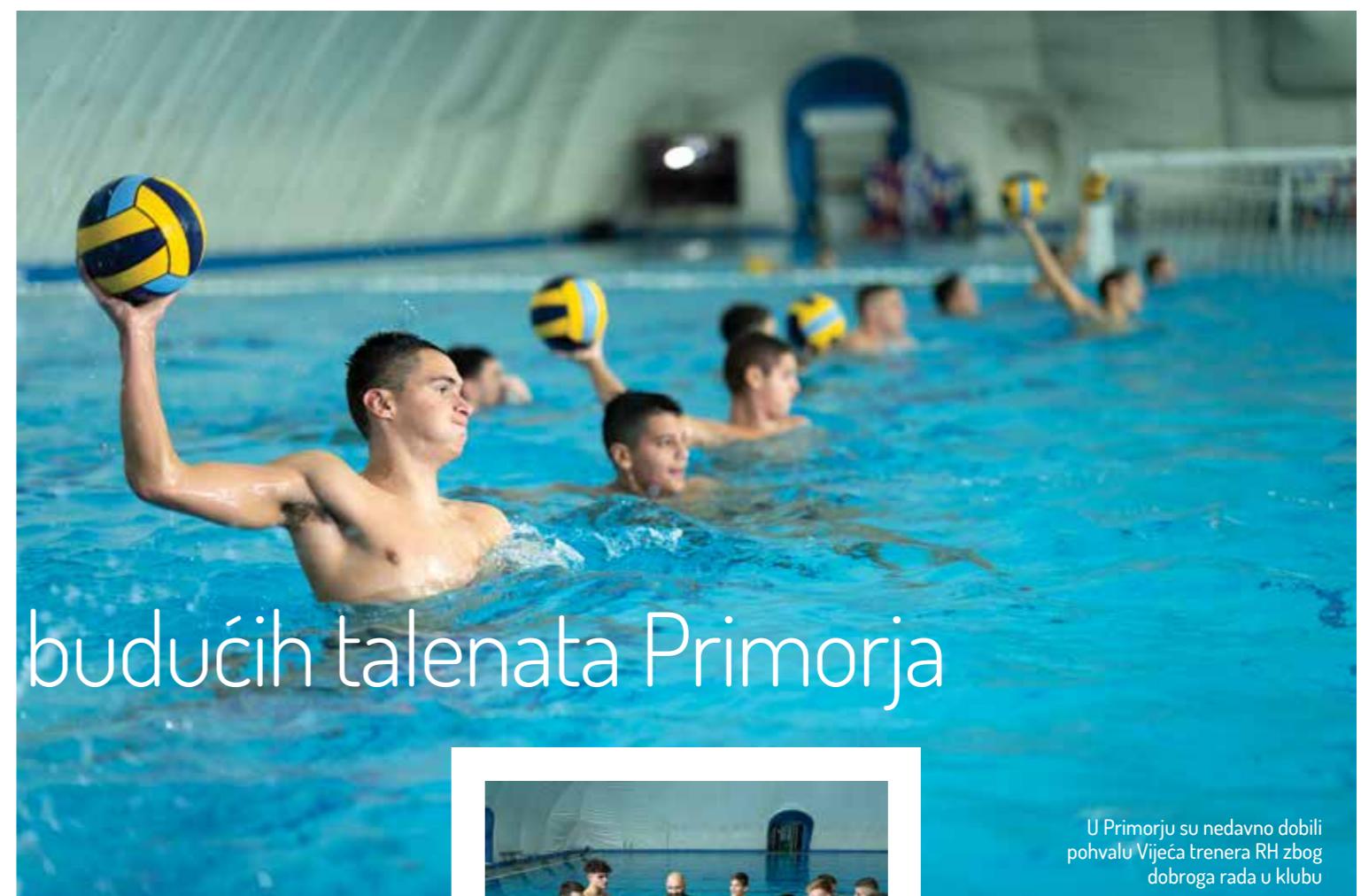
ta djeca prerano i prelako odlaze. A svaki preuranjeni odlazak je naš poraz. Naravno, dečkima je to teško za zamjeriti, oni su u godinama kada traže više, traže novi izazov, odlaze u bolji klub. No, najporaznije je kada nam odlaze mlađi igrači. Sve je to vezano uz taj prokleti novac. Jug samo od Dubrovačkog sportskog saveza ima budžet od tri milijuna kuna, bez sponzora. Mi se s time ne možemo uspoređivati. Kod

moramo imati dugoročni plan, a to je u prvom redu zadatak države. Nama su ekipni sportovi u padu zbog manjka sredstava, a ne zbog manjka djece, naglašava Barać.

Škola vaterpola

Manjak djece ne osjeti se niti u Primorju EB, koji trenutačno ima približno 150 natjecatelja u svim uzrasnim kategorijama.

– Škola vaterpola je rudnik u kojem se hvataju budući talenti, to su zaigrana djeca

budućih talenata Primorja

Trener je uvijek servis momčadi

Emocionalno sazrijevanje i odrastanje

Baraćevi sportski uspjesi su nevjerojatni, u vaterpolu je osvojio sve što se osvojiti može, osvajao je olimpijsko, svjetsko i europsko zlato, klupske trofeje, a sada ih osvaja i kao trener juniora i mlađih juniora. Osjećaj je, kaže, identičan onome kojeg je imao kada je trofeje osvajao kao igrač.

– Nevjerojatan mi je izazov znanje i iskustvo pokušati prenijeti nekome. To je draž toga posla. Teško je objasniti kakav je to osjećaj kada ta djeca naprave rezultat, osvoje zlato. Kao igrač ja sam bio direktno u službi momčadi, kao trener ja sam u službi momčadi na jedan indirektan način. Ja sam njihov servis. Slažem kockice da bi oni funkcionali. Trener može voditi treninge i dati igračima jedan smjer, a igrači su ti koji igraju. To je nevjerojatna razlika i zato je svaki trenerski uspjeh velik. Kao igraču draž je bila ispuniti nekakve osobne ambicije i doći do nekog rezultata sa suigračima, a sada je draž biti u službi momčadi da bi oni ispunili svoja očekivanja. A njihova želja za pobjedom je nevjerojatna, oni uvijek žele pobjedivati i koliko god se veselili pobjedi, toliko teško proživljavaju poraze. A nisu niti svjesni da tako sportski odrastaju, emocionalno sazrijevaju i na jedan neprimjetan način se povezuju sa sportom, tvrdi Samir Barać, najuspješniji sportaš desetljeća u PGŽ.

Polovično zadovoljni

Kada je Samir Barać izabran na čelo kluba, zajedno sa svojim današnjim suradnicima najavljen je zaokret na svim razinama klupske politike. Problemi s kojima se suočava prva

U Primorju su nedavno dobili pohvalu Vijeća trenera RH zbog dobroga rada u klubu

rezultate, ali ih imamo periodično. To je uvjetovano mnogim čimbenicima. Recimo, teškoće zbog COVID-a tek ćemo osjetiti zbog vrlo malog priljeva djece u sport i zbog odustajanja djece od sporta. Primorje uvijek gledam kroz tradiciju, a vaterpolo na Kvarneru ima tradiciju od 1908. godine i bez obzira kakva bila situacija u klubu, djeca su u sportskom razvoju uvijek bila prisutna. Kada sam ja počinjao igrati vaterpolo tada su svi pričali o generaciji igrača rođenih 1965. godine, koja je poosvajala sve što se moglo u bivšoj Jugoslaviji. Nakon toga smo imali rupu od pet, šest godina koju nitko nije mogao objasniti. I to je sportski razvoj, teško ga je objasniti. Je li to zanemarivanje mlađih kategorija, nedostatak trenera, nedostatak stručnog rada, neki drugi utjecaj... No, bez obzira na sve, gledano u globalu ipak mislim da u Vaterpolo klubu Primorje EB prevladava tradicija dobrog rada, uz Split, Zagreb i Dubrovnik mi smo središte stvaranja dobrih vaterpolista u Hrvatskoj, govori predsjednik kluba.

Samir Barać i Nikola Milošević s generacijom juniora i mlađih juniora iz koje će izaći puno igrača za prvu momčad

momčad, na neki su način kompenzirani uspjesima s mladim snagama, pitanje je samo može li to biti razlog za zadovoljstvo kod vodećih ljudi kluba.

– Polovično smo zadovoljni. Zbog nekih neočekivanih okolnosti nismo imali očekivani priljev djece, naročito u COVID godini. No, ove godine nam se upisalo pedesetoro djece, što je ogroman broj, za naš sport nevjerojatan. Prva godina u školi nam je besplatna, u budućnosti će to biti jedno od rješenja. Ne možemo biti zadovoljni zbog toga što je iz prve momčadi otišlo puno naših igrača, ali jedino što nas tješi je to što su otišli u bolje sredine. Potpuno smo nezadovoljni finansijskom situacijom. VK Primorje EB ima jednog osnovnog sponzora, a to je Erste banka, uz Grad Rijeku i Primorsko-goransku županiju te RSS, koji nam pomaže i brine se o nama. Mi kao uprava nismo uspjeli u naumu da dovedemo sve na određenu razinu, da svedemo dugove na nulu i počnemo brinuti samo o tekućim troškovima. Dug je bio ogroman, 2017. godine iznosio je tri milijuna kuna, sada smo došli negdje na pola, ali to je ogroman uteg, nevoljko priznaje prvi čovjek Primorja Erste banke.

Pa unatoč opterećujućoj finansijskoj situaciji, svi posljednji uspjesi daju neki elan i nadu u bolje sutra.

– To definitivno. Najbitnije je da djeca dolaze, uz kvalitetan rad, rezultat će doći sam po sebi. Ili neće. Ali najbitnije je da djeca dolaze, da rade, uče i da se bave onim

Barać: Za Primorje nisam zabrinut, to je stoljetna tradicija. Zabrinut sam za sport.

U pet godina niti jedna djevojka nije se upisala u vaterpolo

Primorje EB ima i žensku sekciju, ali sudeći prema tome kakva je situacija u ženskom vaterpolu pitanje je kako će vaterpolistice opstati.

– Nema interesa. Pokušali smo na sve moguće načine doći do cura. I upisima i promocijama, pokušali smo na društvenim mrežama. Nismo sredina koja je prihvatala ženski vaterpolo. Da se u pet godina upiše pet djevojaka čovjek bi rekao da nekakav interes postoji, ali u pet godina nam se nije upisala niti jedna djevojka. I to je velik problem.

Riječani su ove godine bili najdominantniji u Hrvatskoj upravo u mlađim dobnim kategorijama

što vole. Imali smo krialicu „riječki dečki“ kada smo došli, jer smo željeli što više naših mlađih vaterpolista u prvoj momčadi i držimo se dosta dobro toga jer forsiramo naše dečke. Posebno je to do izražaja došlo ove godine gdje su ti juniori osvojili naslov prvaka Hrvatske, što se dogodilo nakon dugog niza godina. Imali smo prvake u nadama, mlađim kadetima, kadetima, a sada se dogodilo da imamo juniore. To je krasna generacija iz koje će izaći jako puno igrača. Mladi juniori su također bili prvaci Hrvatske, tu isto očekujemo priljev za prvu momčad, čak imamo igrača koji su već sada iz te generacije u prvoj momčadi, a to su Ivan Mauro Čubranić i Luka Babić. To su dečki rođeni 2005. godine koji igraju za prvu momčad i koji će biti standardni prvočimci. Pokušavamo ne preskakati stepenice u razvoju djece, ali imamo mlađice koji su debelo ispred svojih generacija, poput Čubranića i Viktora Tončinića. Pred njima je velika budućnost, ali ona je uvjetovana i time da im klub mora pružiti razvojnju ambiciju, u suprotnom će otići, otkriva čovjek koji se uz nekolicinu njih može svrstati u red najboljih riječkih sportaša svih vremena.

Budućnost neupitna, ali...

Kada Samira Baraća pitate, nema nikakve dvojbe da budućnost Vaterpolskog kluba Primorje EB nije upitna, ali...

– Kada sam kao dijete sanjao o svojoj igračkoj karijeri moja je osobnost bila vezana uz Primorje, vjerujem da tako razmišljaju

neki današnji mlađiči. Za Primorje nisam zabrinut, to je stoljetna tradicija, mi smo svi zamjenjivi, ali institucija ostaje. Zabrinut sam za sport. Nebriga države prema klubovima odrazit će nam se na nacionalnom nivou, jer se igračem ne postaje u reprezentaciji, nego u klubovima. Bez finansijske potpore države bit će nemoguće opstati, a i nemoguće je sport prebaciti samo na lokalnu samoupravu, jer i ona je ograničena u svojim sredstvima. Država mora uvesti potpore i ekipnom i pojedinačnom sportu i kroz struku i kroz praćenje sportskog razvoja, moramo se jednom za svagda odlučiti da ne premiramo rezultat, nego razvoj. Mi smo na pragu potpunoga amaterizma u sportu. Na kraju srednje škole nama se sportaši odlučuju hoće li ići igrati za ništa i žrtvovati još nekoliko godina ili će krenuti na posao i baviti se sportom amaterski. Ako se srozamo još niže od toga, srozat će nam se i sport, i nećemo ga uspjeti spasiti, zaključit će Samir Barać.

Otok Krk

susreti

Alan Žic-Teklin, istraživač

Napisala: Martina FRKA MILOTIĆ

Fotografije: Arhiva ŽiP

Alan Žic-Teklin – mali nakladnik na otoku bez knjižare

Knjige kao posveća Krku i Krčanima

Gdje god bili, Krčani uvijek ostaju vjerni svom Zlatnom otoku, a ja sam mu posvetio sva svoja izdanja

Tri izdanja knjige "Izumrla naselja i napuštenе građevine otoka Krka"

Izumrla naselja

Kako ste birali teme koje ćete objaviti u knjizi o izumrlim naseljima, budući da nije teško prepostaviti da je materijala bilo mnogo?

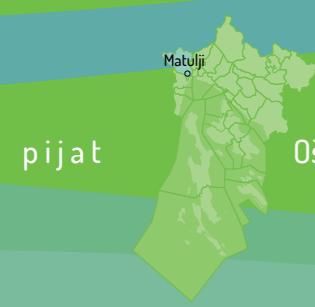
– Jednostavno, sakupio sam dvadeset puta više materijala no što je realno moglo stati u knjigu. Tada dođete do onog bolnog trenutka kada se morate odlučiti što izbaciti. Kriterij mi je na kraju bila dobra priča. Kopao sam po arhivima, matičnim knjigama, zapisima i one lokalitete koje je pratila priča, pa makar ondje bio vidljiv još samo jedan obrasli zid. Ma kako neke druge građevine i mesta bile možda atraktivne ili fotogenične, prednost su ipak imale one s pričom. Drugi kriterij je bilo da je riječ o outdoor lokalitetima. U knjizi nastupa cijela serija amaterskih i profesionalnih fotografija, s jednim strogim kriterijem: da su Krčani, bilo rođenjem ili ženidbom.

birati. Na Krčane uvijek mogu računati kao na publiku, jer gdje god se nalazili, ostaju vjerni ljubavi prema svom otoku. Mnogi moji čitatelji su lokalpatrioti, stoga su u svim mojim knjigama prisutni i lokalni dijalekti (s prijevodom na hrvatski). Ipak, osjećaj kada knjiga izađe uvijek je strah, i neprospavane

noći s pitanjem: hoću li uspjeti pokriti troškove? Ponekad mi sponsorstvom pomognu pojedine krčke firme, a uvijek do sad pomogao je i grad Krk te općine Punat, Baška, Dobrinj i Malinska, kaže Žic-Teklin.

Kako je sve krenulo? Od kuda inspiracija, poriv i želja za pisanjem knjiga o Krku?

– Podrijetlom sam iz Punta i svojedobno sam vodio turističke ture po Puntu, koje su se zvali Legende u kamenu. Bile su to priče o tome kako se što radilo, kako se živjelo, kao i legende i zanimljivosti iz lokalne arhitekture i povijesti. Te sam ture vodio dvije godine, no zatim sam postao otac i, kao i većini, životni ritam mi se značajno promijenio. Nije bilo više vremena za voditi ture, a umjesto toga sve to svoje znanje pretocio sam u prvu knjigu – "Puntarski kod". Bila je to jedna vrsta etno turističkog vodiča s naglaskom na legendama, štorijama i arhitekturi. Druga knjiga bio je Otok Krk konačno otkriven, slične konцепцијe no posve posvećen "etno" predznaku, odnosno kulturi i povijesti. U trećoj knjizi pod nazivom "Tako je govorio Burbur" bavim se posljednjim govornikom izumrlog veljotskog jezika, dok u četvrtoj, "Tako su govorili Dalmatinci i Boduli", nastavljam istu priču u dopunjrenom i proširenom izdanju. Uslijedila su "Izumrla naselja i napuštenе građevine otoka Krka" koja je postala pravi bestseller čak i u hrvatskim razmjerima. Izašla su tri izdanja u jednoj godini i to godini opterećenoj koronom. Najnovija knjiga koja je izašla u rujnu nosi naziv "Otok Riječke države". Ona obrađuje vrlo kratko razdoblje od dva mjeseca na otoku Krku - od kraja 1920. godine do početka 1921. godine. Upravo sada je stogodišnjica tih zbivanja.

pijat

Oštarija Štacion, Matulji

Oštarija s dušom

Obitelj Lončarica slavi osamnaest godina rada u kultnoj matuljskoj Oštariji Štacion

Sada kada smo punoljetni, pametniji smo – Igor, Natali i Loris Lončarica

Oštarija Štacion, Matulji
Radno vrijeme: pon.-sub. od 8 do 22 h
Nedjeljom i blagdanom zatvoreno
Tel. 051/276-155, 098/595-386

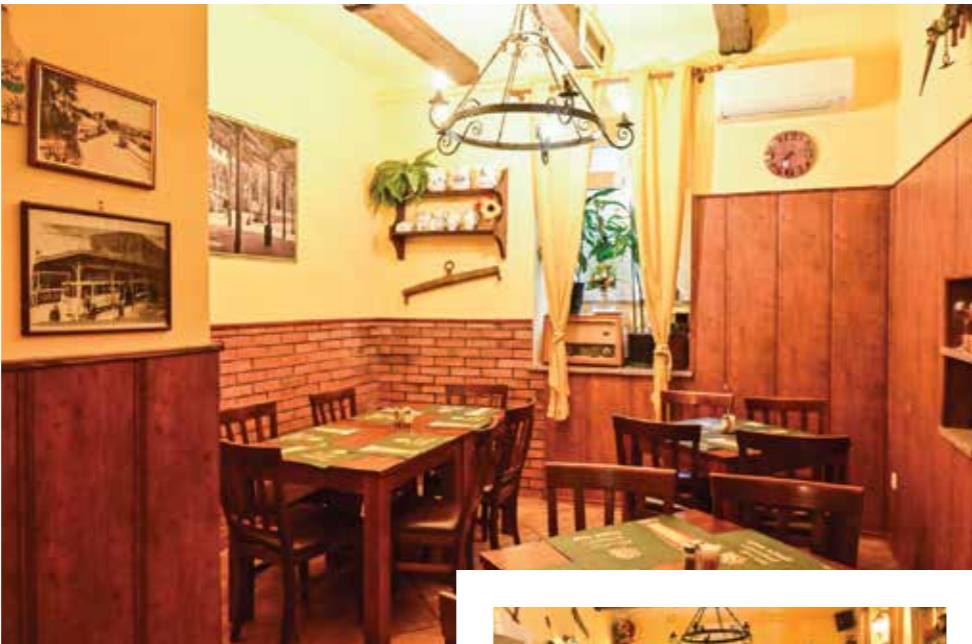
Napisao: Zdravko KLEVA
Snimio: Rino GROPUZZO

Obitelj Lončarica, majka Natali, njezin suprug Igor, stariji sin Loris, ujedno i vlasnik Oštarije Štacion u Matuljima ali i glavna kuharica Suzana Lučić, Natalina sestra, slave malu obljetnicu. Punih 18 godina ova složna obitelj vodi Oštariju čiji jelovnik ama baš nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Riječ je o oštariji duge povijesti. Otvorena je davne 1908. godine i pravi je izvor

Štrudle

Štrudle su posebna priča u Oštariji Štacion. Domaće tjesto koje se svakodnevno radi uz pripremu domaćih jabuka, sira, višanja, borovnica i šumskog voća. Za štrudle je zadužen kuhar Danijel, njegov su specijalitet ne samo vučena tjestva nego je i tajna u dobrom omjeru voća, a njega ne nedostaje u štrudlama. Svakodnevno se peku i gost ih obožavaju.

U oštariji je svakodnevno u ponudi osam do deset jela

prekrasnih priča s početka prošlog stoljeća koje traju srećom, dan danas. Štacion je ove godine postao punoljetan u rukama obitelji Lončarica i doživljava pravu renesansu.

– Bilo je puno grešaka u početku, tražili smo se svi zajedno, svaki dan je bio škola, a zadovoljan gost nagrada. Stalni gosti posjećuju nas već petnaest godina. Sada kada smo punoljetni, pametniji smo, kaže nam Igor Lončarica ponosan što je sin Loris unatoč završenom fakultetu odlučio ne samo ostati s njima u ugostiteljstvu, nego je spremam praviti i male pomake u ugostiteljskoj ponudi. A i mlađi sin Lucas je

također često s nama, no, pohađa osnovnu školu, vidjet ćemo, dodaje tata Igor.

– Uvukla mi se kuhinja u sva osjetila, dolazio sam s mamom i tatom u Štacion kada sam bio mali, diplomirao sam elektroniku ali...nisam imao izbora, naprosto je to dio mene, odrastao sam s tom oštarijom, priznaje Loris.

Istarska maneštra

Dobro oprati grah trešnju, posoliti i kuhati 45 minuta. Nakon tog vremena dodati krumpir izrezan na kockice, dodati suha rebra i mrkvu na kockice i kukuruz šećerac. Posebno se nakon dobrih pola sata kuhanja dodaje prethodno sitno nasjeckana dinstana kapula, može i izmiksana, te po potrebi još malo soli, malo vegete i papra i žlica konzerve. U maneštri je i nezaobilazna kobasicica, naravno, domaće proizvodnje. Miris iz kuhinje potvrđuje pravu recepturu.

Zadovoljni gosti na grijanoj terasi

A ponuda koju nudi Štacion i više je nego primamljiva, riječ je o domaćoj hrani, spizi, onoj neodoljivoj sa sezonskim namirnicama i kako se u žargonu voli reći „jela sa žlicom“.

– Svakodnevno je u ponudi između osam i deset jela. Nudimo jela ukorak s prirodom i izmjenom godišnjih doba. Ne moram naglašavati da je kiseli kupus, prva kisela repa, bundeva već na meniju. Završili smo

sezonom punjenih paprika, kreće salma i sva jela koja sa sobom nosi jesen i zimu, kaže nam Natali. Juhe, svaki dan ujutro iznova, kuhamo pileću i goveđu, naglašavam, nema „kocke“, aod ostalih jela koje naši gosti preferiraju svakako su gulaši, s graškom, segedin ili sekelji gulaš s palentom, gulaš s divljaci. Tu su i domaći njoki, lovački njoki, priznaje Loris.

fuži, pljukanci... Sezonske salate također su u ponudi, ljudi ih jako vole, nose obroke kući. Uglavnom su s tunom, piletinom uz sezonsko povrće. Svaki dan na meniju se nalazi pašta, piletina, svinjetina i naravno naša maneštra, dodaje Natali.

– Godinama su tripice na meniju srijedom i to se zna, nastavlja kulinarsku priču Natali i naši gosti točno znaju što će dobiti, tu nema iznenadenja, svaka kuharica nastoji učiniti tripice neodoljivim obrokom, svaka ima „ono nešto“, pa tako i mi imamo srijedom uujek iste, stalne goste jer očekuju tripice Štacion. Imamo goste koji dolaze godinama, znamo i što jedu i što piju. Dolaze nam ljudi iz Zagreba, na proputovanju za Istru

Peto godišnje doba

Peto godišnje doba kreće iz Štaciona, matuljska smotra zvončara pomrsi račune vlasnicima i gostima. Sve se trese, u kuhinji odskaču tanjuri kad oni uđu i krenu svoj ples. Kroštule, fritule, teku bokalete s vinom, prava ludnica, vele nam domaćini.

Sestre Suzana i Natali

Badnjak

Badnjak u Oštariji Štacion je također poseban doživljaj, kažu nam uglas svi članovi obitelji. Velika je to festa, imamo „muzikante“ sa željom da ispratimo staru i dočekamo novu godinu. Od ujutro krene fešta, dolaze ljudi s padelama, nose kući riblje specijalitete. Korona je i njih dotakla, ali su, doznajemo, odmah krenuli na dostavu hrane do kućnog praga, nisu zatvarali, pa se nekako nadoknadila pustoš u Oštariji. Prije korone ovo je bilo mjesto gdje su se slavile momačke, djevojačke, a nadaju se da će uskoro krenuti po starom...

Segedin (ili sekelji) gulaš s palentom

je bila pomoćna kuharica s namjerom da obitelji samo malo uskoči i pomognе.

– Samo par dana tjedno, dok ne nađemo nekoga, govorila je u početku moja sestra, no, evo, sedamnaest godina je prošlo u „traženju“ i sada nema povratka, kaže nam Suzana Lučić koja je podijelila s našim citateljima recept za istarsku maneštru.

5 pitanja

Petar Hrg, direktor Turističke zajednice Gorskog kotara

Napisao: Anto RAVLIĆ
Snimio Rino GROPUZZO i Arhiva ZP

Kad se mnogo malih složi, tad se snaga stoput mnnoži, poznat je refren pjesme iz filma Vlak u snijegu iz 1976. godine koju potpisuju dvije legende, Drago Britvić i Arsen Dedić. Kao u pjesmi, 44 godine kasnije, udružile su se male turističke ruke Gorskog kotara i osnovale jedinstvenu turističku zajednicu Gorskog kotara. Jer Gorani ne žele da zapne turizam, kao što je zapeo vlak, a shvatilo se da samo jedinstveni mogu uspjeti u svom naumu da turizam još snažnije potakne razvoj Gorskog kotara. Turistička zajednica osnovana je prije godinu dana, a naš sugovornik je direktor Turističke zajednice cijelog Gorskog kotara.

Ulaganje u turističke sadržaje je put u novu eru turizma Gorskog kotara

1 Gotovo je godinu dana od formiranja jedinstvene turističke zajednice Gorskog kotara i osam mjeseci od kako ste preuzezli direktorskiju poziciju. Što se uspjelo učiniti u tom periodu, jesu li već primjetni pomaci? Kako izgledaju

Jedinstvena smo planinska destinacija u Europi koja je udaljena svega dvadesetak minuta od mora i na sat vremena od glavnog grada, podsjeća Hrg naglašavajući da je prioritet ulaganje u turističke sadržaje

Frankopanski dvorac
u Staroj Sušici,
hrvatski Hogwarts

**statistike, koji je broj noćenja ostvareno?
Kakva je popunjenoš?**

– Najveći pomaci se primijete kroz statistička ostvarenja. Gorski kotar je postao nezaobilazna cjelogodišnja destinacija domaćim gostima. U ljetnom periodu bilježimo gotovo 36 posto više noćenja te 32 posto više dolazaka domaćih gostiju u odnosu na rekordnu 2019. godinu. Slični su trendovi na razini cijele godine, a zimski period, poglavito prva dva mjeseca, bilježi 94 posto više dolazaka i 82 posto više noćenja domaćih gostiju u odnosu na 2019.

Povoljni trendovi jasno pokazuju važnost dalnjih ulaganja u destinaciju, kako u turističke sadržaje tako i u smještajne kapacitete viših kategorija.

Privatni smještaj, kao što su kuće za odmor i apartmani te ostali objekti u domaćinstvu, udvostručio je broj noćenja domaćih gostiju u odnosu na 2019. godinu, a popunjenoš pojedinačnih smještajnih kapaciteta prelazi magičnu brojku od 200 dana godišnje. I brojke u kolovozu premašuju rekordnu 2019. godinu te je ostvareno osam posto

Gorski kotar obiluje atraktivnim mikrolokacijama, a sve imaju zajednički nazivnik čiste netaknute prirode koja posjetitelje oduševljava i regenerira – kanjon Kamačnik

više noćenja, a i rujan je umalo sustigao spomenutu godinu. Ukupni turistički pokazatelji na razini godine blizu su brojkama iz 2019. Naime, ostvareni broj noćenja je 96 posto, a dolazaka gotovo 96 posto. Pandemija je utjecala na smanjenje broja organiziranih dolazaka stranih gostiju što je bilo očekivano zbog zdravstvene situacije, ali smo taj manjak nadoknadili u pristupu prema domaćem tržištu. Jedan je od naših ciljeva za sljedeću godinu je značajniji zahvat emitivnih tržišta i, nadamo se, ako zdravstvena situacija dozvoli, i povrat organiziranih dolazaka stranih gostiju.

U godini osnutka jedinstvene turističke zajednice Gorskog kotara primarni je naglasak bio predstaviti destinaciju domaćim gostima, kako zbog činjenice da je bila manje poznata domicilnom tržištu tako i zbog neizvjesnosti tijeka turističke sezone i dolazaka stranih gostiju zbog

privatnim iznajmljivačima profesionalno fotografirane smještaja što će isto tako biti integrirano i kroz nove web stranice. Ujedno smo pokrenuli projekt integralnog

će se minimalno dvije kalendarske godine s ciljem prolongacije. Hospitality industrija počiva na kvaliteti pružene usluge i ovime želimo već u samim temeljima osnivanja TZ-a pružiti maksimalnu podršku našim turističkim dionicima. Svima nam je isti cilj pružiti našim gostima vrhunski doživljaj u destinaciji.

3 Gdje je Gorski kotar po noćenjima u odnosu na period od prije pet ili deset godina? Koliko je iznajmljivača, koliko hotelijera, kreveta u privatnom smještaju, u hotelima?

– Primjetan je kontinuiran rast u destinaciji. Ako uspoređujemo primjerice 2016. s rekordnom 2019. godinom jer ova kalendarska još nije završila, bilježili smo 30 posto više dolazaka te isto toliko i noćenja u 2019. godini. Pa čak ni 2020. godina, usprkos pandemiji nije zabilježila pad kao što su to bio slučaj s morskim destinacijama. Mi smo čak i u 2020. godini bili na oko 70 posto ostvarenja u odnosu na 2019. godinu. Trenutno, destinacija broji 415 smještajnih objekata od toga tri hotela, pet hostela, po sedam planinarskih i lovačkih domova, isto toliko i kampova, 182 kuće za odmor te 166 apartmana te 45 ostalih objekata. Tu valja pridodati i novootvoreni hostel za volontere u Nacionalnom Parku Risnjak. No, ono što je primjetno jest činjenica sve većeg interesa i privatnih investitora koji u destinaciji primjećuju cjelogodišnji potencijal. U sljedećem periodu očekujemo značajno veći rast smještajnih kapaciteta što će nam svakako pružiti dodatan vjetar u leđa.

2 Što će se obuhvatiti projekt integralnog upravljanja kvalitetom u destinaciji i kako ga provodite?

– Projektom Integralnog upravljanja kvalitetom u destinaciji, koji provodimo s tvrtkom Feel IQM, cilj nam je postići jedinstven standard kvalitete pružene usluge u destinaciji te osigurati učinkovite alate za daljnji rast i razvoj svih dionika. Našim iznajmljivačima, ugostiteljima, OPG-ovima... osiguravamo ciljane, besplatne edukacije. A integracija novih znanja prati se i mjeri, što utječe na buduće usmjeravanje razvoja destinacije. Projekt se sustavno provodi od travnja ove godine i provodit će

Kaubojsko Roswell selo privlači sve više posjetitelja

4 Turizam je puno više od smještaja. Kojim sadržajima Gorski kotar može privući goste?

Koje su to atrakcije zbog kojih bi se turist odlučio za zelenu oazu nadomak mora i glavnog grada?

– Gorski kotar obiluje nizom atraktivnih mikrolokacija, a sve imaju jedan zajednički nazivnik čiste, netaknute prirode koja posjetitelje oduševljava i regenerira. Bitno je reći da smo jedinstvena planinska destinacija u Europi koja je udaljena svega dvadesetak minuta od mora i na sat vremena od glavnog grada. Što se tiče glavnih atrakcija tu svakako treba izdvojiti nizinski i planinski dio Nacionalnog Parka Risnjak. Nizinski dio je izvor rijeke Kupe s jezerom tirkizne boje i njezinim gornjim tokom. Planinskim dijelom dominiraju Veliki Risnjak (1.528 metara), jedan od najljepših hrvatskih vidikovaca te vrh Snježnik (1.506 metara) s kojeg se otvara prekrasan pogled na sve četiri strane svijeta. Vidikovci Petehovac u Delnicama, Preradović u Fužinama, Perić u Skradu, Kavrancu i Orlove stijene u Brod Moravicomama česta su destinacija naših posjetitelja zbog čistog zraka i neodoljivog pogleda. Čarobni kanjon Kamačnik, gdje se rječica Kamačnik ulijeva u rijeku Dobru, ostavit će svakog posjetitelja bez daha, a kanjon Vražji prolaz s atraktivnom špiljom Muževa hišica i slapom Zeleni vir jednostavno se ne propuštaju. Za ljubitelje podzemlja i podzemne arhitekture špilja Vrelo u Fužinama te Lokvarku u Lokvama apsolutni su hit. Šetnje uz Lokvarske Čogrljeve jezera kao i jezera Bajer, Lepenica

Trenutno, destinacija Gorski kotar broji 415 smještajnih objekata od toga tri hotela, pet hostela, po sedam planinarskih i lovačkih domova, isto toliko i kampova, 182 kuće za odmor te 166 apartmana te 45 ostalih objekata

Petar Hrg: U sljedećem periodu očekujemo značajno veći rast smještajnih kapaciteta što će nam svakako pružiti dodatan vjetar u leđa

pokrenuli inicijativu predstavljanja Master plana svim vijećnicima Županijske skupštine Primorsko-goranske županije kako bi ih detaljnije upoznali s mogućnostima koje naša regija može osigurati na razini županije, ali i države. Shodno tome, nadamo se podršci Županijske skupštine kao i države u realizaciji projekata.

U ovoj godini Primorsko-goranska županija imala je značajna ulaganja u turističke sadržaje. Otvoren je interpretacijski centar u Crnom Lugu vrijedan 1,2 milijuna kuna koji na moderan način prezentira se osebujnost prirodnih i tradicijskih vrijednosti Gorskih kotara. Ulaganjem u Centar Velike zvijeri u Staroj Sušici u iznosu gotovo 8,2 milijuna kuna Primorsko-goranska županija je destinaciju obogatila prezentirajući zaštićene životinske vrste: vuka, medvjeda i risa koji prebivaju na ovom području. Zasigurno će i preuređenje bivše tvornice igračaka u hostel u Crnom Lugu vrijedan 6,7 milijuna kuna biti atraktivno odredište volontera iz cijelog svijeta koji će se educirati o tradicijskoj baštini Gorskih kotara, što će ojačati i poziciju Nacionalnog parka Risnjak na svjetskoj turističkoj mapi. Županija je uredila novi stalni postav Prirodoslovnog muzeja Rijeka "Divljina s pogledom na more" te "Interpretacijski centar Putovima Frankopana" u Kaštelu Zrinskih u Brodu na Kupi u vrijednosti od 5,2 milijuna kuna. Također je u Kaštelu Petar Zrinski u Čabru obogaćen muzejskim prostorom "Putovi Frankopana".

Ulaganje u turističke sadržaje svima nam je prioritet jer jedino time možemo učiniti značajniji iskorak u kapitaliziranju potencijala ovog područja što će biti na dobrobit žitelja ovog kraja, županije i države. Gorski kotar je hrvatski turistički dijamant kojeg treba dodatno izbrusiti kroz ulaganja u ciljane turističke sadržaje kako bi zasjao u svom punom sjaju.

5 Master planom razvoja turizma Gorskih kotara predviđeno je niz kapitalnih ulaganja u turističke sadržaje. U kojoj je fazi realizacija aktivnosti iz Master plana? Kakva je situacija s kapitalnim ulaganjima?

– Master planom definirano je niz aktivnosti i dalnjih ulaganja koja će osnažiti poziciju Gorskih kotara kako bi se kvalitetnije plasirali i na svjetsku turističku mapu. Glavne komunikacijske aktivnosti iz Master plana već su u realizaciji, a dobar dio kapitalnih projekata imaju već pripremljenu dokumentaciju i spremni su za financiranje. Također smo s Koordinacijom gradonačelnika i načelnika Gorskih kotara

Tekst: Dragan Ogurić
Ilustracija: Vjekoslav Vojko Radočić

Kako je postala Škurinja?

Kada govorimo o naselju Škurinje, valja prvo dokučiti govorimo li o – Škurinju ili Škurinjama? Odnosno, je li ono imenovano jedinom ili množinom. Prvi trag može dati više od stotinu godina star zapis, članak pisca i novinara Ive Grohovca objavljen 1913. godine u Riječkom novom listu, u kojem ovaj poznati borac za očuvanje hrvatstva i riječkog hrvatskog identiteta iznosi legendu o nastanku imena tog riječkog „kvarta“:

Ja znam, da vas je jako malo, ki niste čuli za Škurinju i ki ne znate, kade je to mesto. Škurinja je dosta velika, aš se proteže od Rastočin pak sve z gorun do preko Tibića, ki su preko reškega kufina. Ja, pak san rekao, da vas je malo ki ne znate za Škurinju, ale bit će vas još manje ki znate zač se taj lepi kraj naše Rešćine tako zove, a zato san odlučil da će van povedat, piše Grohovac u članku naslovlenom „Kako je postala Škurinja“.

Ističe kako je naselje dobilo ime u staro vreme, pred stotine i stotine let, kada su „još vrazi po zemlje hodili na noge, aš ni bilo automobileh na svetu“.

– Pak va to vreme je šal jedan gospodin vrag na Drenovu drenjule pobirat ke su baš bile zrele. I gre ti nebog vrag i pobira drenjule i nabere jih punu vreću, ku je sobun donesal s pakla. Kad je mislio da je nabral dosta, zel je breme na ledja i šal da gre ča. Šal je po onen putu, ki gre danasak mimo „Kućine“ i Sih Sveteh. Kućine još ni bilo va to vreme, a ni Si Sveti nisu još bili prišli na Drenovu. I kad je vrag prišal na nižinu, kade je danaska Pajerovo selo, razvezala mu se je vreća z drenjulami, a sve drenjule su mu se potresle. Nebog vrag ni znal ča će, aš je već bila crna noć, pak ni niš videl. On bi bil pobiral, ale kako? Ni bilo druge leh poč ča prez niš! Kad je prišal va društvo drugih vrazi, njin je povedal da je hodil na Drenove po drenjule, ale da su mu

se potresle va jednen meste, kade je bila velika škurina, da jih ni mogao pobirat. On je pozval nekuliko svojeh prijatelji, da neka taj kraj od sada zove Škurinja, a to se je vaje razglasilo, pak se još i danas tako zove, zapisao je Grohovac.

Nešto manje „demonsku“, ali jednak „mračnu“ tezu iznio je četvrt stoljeća kasnije Ivo Jardas u svom epskom djelu „Kastavština“, u kojem je zapisao da „temi bregi prvo sunce zajde i prvo se zaškuri ale zamrači lego gore va Halubje, pak tu dragu zovu Škurinja“.

Time bi mogao biti razriješen „misterij imena“. Dakle, hipoteza kaže da nekad je bila jedna Škurinja, kasnije smo ih imali više (možda u vrijeme kada je ovo područje, kao i većina Rijeke, bilo podijeljeno na talijansku i jugoslavensku stranu), pa je i naziv „umnožen“. Stoga, hranu za pse ili novi kauč valja potražiti na Škurinjama, a ne – Škurinju.

Prema Ivi Grohovcu Riječaninu

ze!eno plavo	ENGLIČKI SVETAC, POVIJESNIČAR I TEOLOG ČASNI	UZVIK: OHOOH!, AHM!	PODRUČJE NA OTOKU KRKU	CAKLINA, GLAZURA, GLED (MN.)	SCENARIJSTI PRODUCENT PIZZOLATO ("PRAVI DETKEKTIV")	AMERIČKO GLUMAC I HIP HOP PIEVAC, WILL	GRIJEVAN, OGORČEN	KOJI JE VEĆE SNADE, ALI NE NAJUĆI	GLAGOLIČKO SLOVO	ŠPANIJSKA	ZIMA ODAK	ZABAVNO- GLAZBENA SCENA	BRAZILSKO VELEGRAD (KRACE)	OPSEŽNOST
VODENA MASA NA GRANICI NIEMACKE, AUSTRIJE I ŠVICARSKE														
POTREBA PONAVLJANJA TUDJE MIMIKE										CRVENA UPAL- NA IZBOĆE- NU NA KOŽI				
UPUĆIVATI RJEĆ KOME U PROLAZU, NA BRZINU										RASTAVNI VEZNIC				
PRVO SLOVO ABECEDI	"RIJEDE"	ARIHEOLOŠKI PARK KOD OMISLJA		KARTAŠKA IGRA		PRAZAN HOD MOTORA			KAMENA PREŠA ZA MASLINE					
SELO NA OTOKU KRKU				KISIK		PETO SLOVO			"ELEKTRON"					
POZNATA SEDRENA BARIJERA U NACIONALNOM PARKU KRKA										"ATRIBUT" KAZALIŠNI REKVIZIT, FIGURA OD PAPIRMAŠEA				
KOJI JE BOJE PEPELA, SIN (GALEBO)										ZNAČAJNA JEMENSKA LUKA				
PREDIO S MINOGO KAMENA, KARST				BIVŠA RUSKA SKAKAČICA S MOTKOM, JELENA					AZUSKA BILJKA KOKOZAJA					
ZADIRUĆI RILOM RAZGRITATI ZEMIJU										"RAZRED"	CEZI			
AROMATIČNI ZACIN, NPR. ZVJEZDASTI										FRAZA: ONO ŠTO TRAŽI UVIJEK VELIKE IZDATKE				
MJERA DEBLJINE, GUSTOĆE ČARAPA (MN.)										"STIH U KURANU"				
ITALIJA	ALFRED NOBEL	"CRVENI PLANET"								DVOJE POD- JEDNAKIH KOJ CINE CIELINU				
NOVO MESTO				BELGIJA CRUEVO KOJIM SE IZVLĀCI ILIPRETATE TEKŪCINA					MALAJSKI NAPADAJ BIESA					
DESNA PRITOČKA UNE				RAVINJAK U SREDIŠNJEM DUELJU SAD-A	TEKSTILNA BILJKA JESTIVOG SIEMENJA	NO TUAR- DONIĆ	PECIVO U OBLIKU PÓ- LUM JESÉCA (MN.)	GORAN BARE		RIMSKI: 1000				
KRAJOBJAZ, ČIKOLIŠ, PEJZAZ										NOGOMETAS "DINAMA", ARIJAN				
POTEZANJEM IZVLĀCITI										ANTIČKO BORILIŠTE (MN.)				
BOR	AMERIČKO GLUMAC PETERS	NIKAL			ČUVENI PIEVĀC MERCURY		AMERIČKO REPER DILLINGER			LUKSEM- BURG				
PIEVĀC ZABAVNE GLAZBE, MIRO				ANDALUZISKI PLES	FRANJO PAULIK		ZEMLIJŠNO "JUTRO"			IVAN CANKAR				
JUŽNOKDRE- SKI PROIZ- VODAČ AU- TOMOBILA				LOKALitet KRKE POMORSKE BITKE						OZNAKA ZA SKUP PRI- RODNIH BROJEVA				

Nagradna križaljka iz 56. broja Zip-a

(pristiglo 426 koverti, dopisnica i razglednica)

3 poklon košare u
Primorsko-goranskoj
kašetici, RijekaMirjana Mileusnić
Nikole Cara 3
51000 RIJEKAGrgur Rupčić
Sarsoni 85
51216 VIŠKOVOMarija Jurković
Vladimira Nazora 28
51311 SKRADAda Maršanić
Ratulje 27 A
51218 DRAŽICE3 poklon paketa trgovina
slastica „Vilma“Spomenka Miculinić
Stari grad 1
51415 LOVRANIvana Golobominic
N. Katunara 12
51000 RIJEKAKlea Floridan
Kastavčka cesta 20
51211 MATULJI

3 poklon paketa PGŽ

Milovan Frlan
Vožišće 30,
51216 VIŠKOVOLaura Saletnik
Jankovićeva cesta 15
51211 MATULJI5 knjiga Marije Tomulić
Kurelić „S vremenom
dodavajući ljubav“Ema Žeželić
Ričinska 11
51218 DRAŽICEBerislav Blažić
Omladinska 4
51265 CRIKVENICADavor Pijaca
Stara Baška 15
51521 PUNATGordan Host
Čikovići NN 52
51215 KASTAVBožena Torbica
Dramalji 86
51260 CRIKVENICAAndreja Vlahović
Martićeva 34
10000 ZAGREB5 knjiga „Krmpte i
Klenovica“ Envera
LjubovićMatajia Josip
Zagrebačka 36
51250 NOVI VINODOLSKIVali Trinajstić
B. Drinčićeva 12
51414 IKAJana Kegalj
Primorska 13,
51000 RIJEKADunja Lučić
Sarsoni 86
51216 VIŠKOVOVesna Kričkić
Hreljin 295
51226 HRELJIN5 knjiga Petra Kunićića:
Hrvati na ledenu moruMarin Janeš
E. Kvaternika 16/1
51304 GERVOTereza Nikšić
Željeznička 23
51300 DELNICEDiana Crnić
Basarićeva 18
51260 CRIKVENICAMarko Matošević
Makov Hrib, Sumarska 1
51305 TRŠČEMira Roberti
Omladinska 3
51222 BAKARBiserka Košćec
Tončićeva 25
51260 CRIKVENICAIvana Mavrić
Dobra 10
51326 VRBOVSKOLana Mihalić
Stara Baška 170
51521 PUNATNina Načinović Pašić
Tina Ujevića 20
51000 RIJEKAMarija Đapo
Ružić Šelo 117
51226 HRELJIN5 knjiga Zlatko Moranjak,
Ferruccio Burbaran:
Ulicama riječkim lutamJan Žagar
Supilova 125
51300 DELNICEJosip Lakotić
Gusti laž 9
51301 BROD NA KUPIDušanka Loknar
Selo 5
51305 TRŠČELaura Šegulja
Spinčići 255
51215 KASTAVNada Drača
Marohnićeva 14
51000 RIJEKA

10 majica s logom PGŽ

Gigliola Činko Glavić
Kvarnerska 40
51211 MATULJIJasna Dundović
Katinići 7, Veprinac
51414 IČIĆIStina Jurkota
Belej 92
5155 NEREZINEJasna Jakovac
Ograja 5
51300 DELNICEGordana Tomić-Jerman
Tina Ujevića 24
51000 RIJEKATien An. Antonio
Veprinac, Zatka 23
51414 IČIĆIJuraj Rauker
1. svibnja 12
51326 VRBOVSKOInes Špoljarić
Zametska 40
51000 RIJEKABiserka Lončarić
Štale 27A
51253 BRIBIR

10 AUDIO CD

Vesna Pintar-Grgurić
Goranska 7
51311 SKRADGordana Čutul
Mihanovićeva 38
51000 RIJEKAMira Roberti
Omladinska 3
51222 BAKARBiserka Košćec
Tončićeva 25
51260 CRIKVENICAIvana Mavrić
Dobra 10
51326 VRBOVSKOLana Mihalić
Stara Baška 170
51521 PUNATNina Načinović Pašić
Tina Ujevića 20
51000 RIJEKAMarija Đapo
Ružić Šelo 117
51226 HRELJIN5 knjiga Zlatko Moranjak,
Ferruccio Burbaran:
Ulicama riječkim lutamJan Žagar
Supilova 125
51300 DELNICEJosip Lakotić
Gusti laž 9
51301 BROD NA KUPIDušanka Loknar
Selo 5
51305 TRŠČELaura Šegulja
Spinčići 255
51215 KASTAVNada Drača
Marohnićeva 14
51000 RIJEKA

10 majica s logom PGŽ

Gigliola Činko Glavić
Kvarnerska 40
51211 MATULJIJasna Dundović
Katinići 7, Veprinac
51414 IČIĆIStina Jurkota
Belej 92
5155 NEREZINEJasna Jakovac
Ograja 5
51300 DELNICEGordana Tomić-Jerman
Tina Ujevića 24
51000 RIJEKATien An. Antonio
Veprinac, Zatka 23
51414 IČIĆIJuraj Rauker
1. svibnja 12
51326 VRBOVSKOInes Špoljarić
Zametska 40
51000 RIJEKABiserka Lončarić
Štale 27A
51253 BRIBIRPredbilježi se i besplatno
primaj poštom magazin
Primorsko-goranske županije
ze!eno i plavo

- info@pgz.hr
- www.pgz.hr
- tel: 051 / 351 612

Izдавač:
Primorsko-goranska županija,
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:
Zlatko Komadina

Odgovorna urednica:
Ermina Duraj

Glavni urednik:
Dragan Ogurlić

Autori teksta:
Dragan Ogurlić

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska županija

Adamićeva 10,
51000 Rijeka
T ++385 51 351-600
F ++385 51 212-948
info@pgz.hr
www.pgz.hr

Župan:
Zlatko Komadina

Zamjenici župana:
Marina Medarić
Vojko Braut
Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:
Marko Boras Mandić

Opći podaci**Ukupno stanovništvo**
296.195**Najviše stanovnika**
Grad Rijeka • 128.624

Općina Viškovo • 14.445

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
866**Gradova**
14**Općina**
22**Naselja**

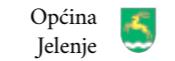
510

Naselja bez stanovnika
42**Površina kopna**
3.588 km²**Duzina morske obale**
1.065 km**Najveći otoci**
Cres i Krk • 40.578 ha**Najmanji otok**
Boljkovac (Rab) • 0,11 ha**Najviše naselje**
Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.**Najviši planinski vrh**
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.**Infrastruktura****Ceste:** 3.490 km**Željeznicne:** 135,5 km**Luke:** 86**Zračne luke:** 4

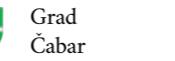
Vozišće 3,
51216 Viškovo
T +385 51 503 770
F +385 51 257 521
pisarnica@općina-viskovo.hr
www.općina-viskovo.hr
Načelnica: Sanja Udović
Predsjednik Vijeća: Bojan Kurelić

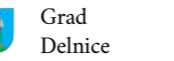
Klana 33,
51217 Klana
T +385 51 808 205
F +385 51 808 708
procelnik@klana.hr
www.klana.hr
Načelnica: Željka Šarićević Grgić
Predsjednik Vijeća: Dušan Štemberger

Dražički boraca 64,
51218 Jelenje
T +385 51 208 080
F +385 51 208 090
pisarica@jelenje.hr
www.jelenje.hr
Načelnik: Robert Marčela
Predsjednik Vijeća: Dino Piljić

Narodnog oslobodenja 2,
51306 Čabar
T +385 51 829 490
F +385 51 821 137
info@cabar.hr
www.cabar.hr
Gradonačelnik: Antonio Dražović
Predsjednica Vijeća: Vazma Malnar
Načelnik: Robert Marčela
Predsjednik Vijeća: Dino Piljić

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T +385 51 812 055
F +385 51 812 037
gradonacelnik.delnice@gmail.com
www.delnice.hr
Gradonačelnica: Katarina Mihelec
Predsjednica Vijeća: Ivana Pečnik Kastner
Načelnik: Mario Šutej
Predsjednik Vijeća: Davor Delać

Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T +385 51 817 180
F +385 51 817 002
opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr
Načelnik: Mario Šutej
Predsjednik Vijeća: Davor Delać

Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T +385 51 810 620
F +385 51 875 148
opcina.skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr
Načelnik: Damir Grgurić
Predsjednica Vijeća: Jasna Božić
Gradonačelnik: Dražen Mufić
Predsjednica Vijeća: Jasna Božić

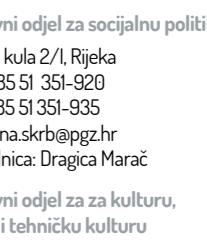
Ulica hrvatskih branitelja 1,
51326 Vrbovsko
T +385 51 875 115
F +385 51 875 148
marina.tonkovic@vrbovsko.hr
www.vrbovsko.hr
Načelnik: Mirko Matić
Predsjednik Vijeća: Božidar Božić
Gradonačelnik: Dražen Mufić
Predsjednica Vijeća: Jasna Božić

Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612
F ++385 51 351-613
ured.zupanje@pgz.hr
skupština@pgz.hr
Pročelnik: Goran Petrić

Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-920
F ++385 51 351-935
socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Mačec

Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672
F ++385 51 351-673
proracun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnica: Sonja Šišić

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ**Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja**

Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
www.ppmhp.hr
Ravnateljica: Nikolina Radic Štivić

Prirodoslovni muzej Rijeka

Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
T ++385 51 553-669 • F ++385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com
Ravnateljica: Željka Modrić Surina

Ronjgi 1, 51516 Viškovo
T ++385 51 257-340 • F ++385 51 503-790
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr
Ravnatelj: Darko Čargonja

Javna ustanova Prroda
Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ

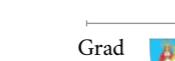
Grivica 4, 51000 Rijeka
T ++385 51 352-400 • F 00385-51-352-401
info@ju-prroda.hr
www.ju-prroda.hr
Ravnateljica: Irena Jurić

Splitska 2/II, Rijeka
T ++385 51 351 772 • F ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr
Ravnatelj: Adam Butigan

Trg Maršala Tita 11,
51211 Matulji
T +385 51 274 114
F +385 51 401 469
opcina.matulji@ri.t-com.hr
www.matulji.hr
Načelnik: Vedran Kinkela
Predsjednik Vijeća: Mirela Smojevar

Zakona kastafske 3,
51215 Kastav
T +385 51 691 452
F +385 51 691 454
info@kastav.hr
www.kastav.hr
Gradonačelnik: Matej Mostarac
Predsjednica Vijeća: Mirela Smojevar

Ivana Gorana Kovačića 177,
51314 Ravnogor
T +385 51 829 450
F +385 51 829 460
opcina-ravnogor@ri.t-com.hr
www.ravnogor.hr
Načelnik: Mišel Šćuka
Predsjednik Vijeća: Ivica Janeš

Šetalište Golubinjak 6,
51316 Lokve
T +385 51 831 255
F +385 51 833 101
opcina-lokve.hr
www.lokve.hr
Načelnik: Toni Štimac
Predsjednik Vijeća: Vid Arbanas

Štari kraj 3,
51315 Mrkopalj
T +385 51 833 131
F +385 51 833 101
opcina-mrkopalj.hr
www.mrkopalj.hr
Načelnik: Josip Brozović
Predsjednica Vijeća: Helena Crnković

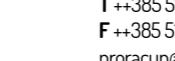
Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T +385 51 701 322
F +385 51 680 114
gradonacelnik@opatija.hr
www.opatija.hr
Načelnica: Ivana Cvitan Polić
Predsjednica Vijeća: Nevena Slani

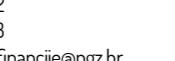
Čavle 31,
51219 Čavle
T +385 51 208 310
F +385 51 208 311
opcina@cavle.hr
www.cavle.hr
Načelnica: Bojan Šimić
Predsjednik Vijeća: Ivan Galović

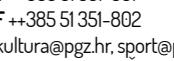
Sv. Lucija 38,
51221 Kostrena
T +385 51 209 000
F +385 51 289 400
kostrena@kostrena.hr
www.kostrena.hr
Načelnik: Dražen Vranić
Predsjednik Vijeća: Dražen Soldan

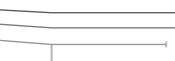
Dr. Franje Račkog 19,
51222 Bakar
T +385 51 829 510
F +385 51 835 768
opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr
Načelnik: David Bregovac
Predsjednik Vijeća: Valentin Crljeno

Štari kraj 3,
51222 Fužine
T +385 51 455 722
F +385 51 351-923
zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: Đulija Malatestinić

Frankopanska 1A,
51262 Kraljevica
T +385 51 282 450
F +385 51 281 419
gradska.uprava@kraljevica.hr
www.kraljevica.hr
Gradonačelnik: Dalibor Čandrić
Predsjednica Vijeća: Paula Vučković

Trg Vinodolskog zakona 1,
51260 Novi Vinodolski
T +385 51 554 360
F +385 51 544 374
tomislav.cvitkovic@novi-vinodolski.hr
www.novi-vinodolski.hr
Gradonačelnik: Tomislav Cvitković
Predsjednik Vijeća: Neven Pavelić

Kralja Tomislava 85,
51260 Crikvenica
T +385 51 455 400
F +385 51 242 009
info@crikvenica.hr
www.crikvenica.hr
Gradonačelnik: Damir Rukavina
Predsjednik Vijeća: Vesna Car Samasa

Bribir 34,
51253 Bribir
T +385 51 422 540
F +385 51 248 007
pravna@vinodol.hr
www.vinodol.hr
Načelnik: Daniel Grbić
Predsjednik Vijeća: Dean Barac

Palada 88,
51516 Baška
T +385 51 857 099
F +385 51 750 560
opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr
Načelnik: Dragan Zahija
Predsjednik Vijeća: Ivan Juranić

Trg Škujica 7,
51516 Vrbnik
T +385 51 857 099
F +385 51 755 597
info@općina-vrbnik.hr
www.općina-vrbnik.hr
Načelnik: Toni Juranić
Predsjednica Vijeća: Tanja Grlić

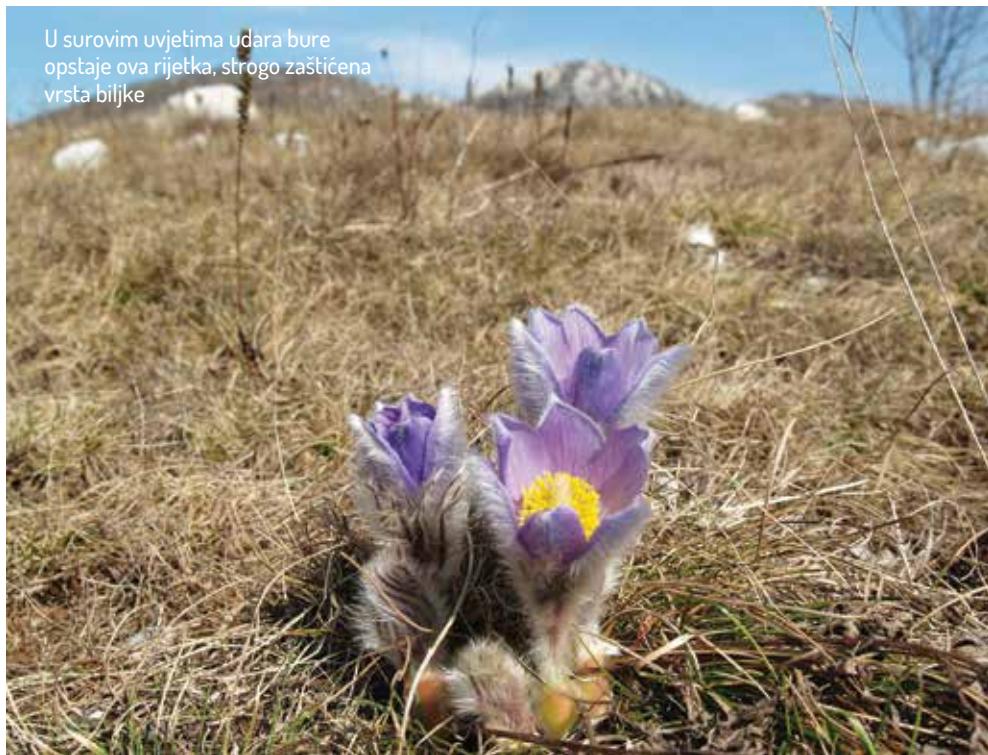

Trg Municipium Arba 2, 51280 Rab
T +385 51 777 480
F +385 51 724 777
tajnica@grad-rab.com
www.rab.hr
Gradonačelnik: Nikola Grgurić
Predsjednik Vijeća: Željko Dumčić

Lopar 289 A,
51281 Lopar
T +385 51 775 593
F +385 51 775 597
info@općina-lopar.hr
www.općina-lopar.hr
Načelnik: Zdenko Jakuc
Predsjednik Vijeća: Damir Paparić

U surovim uvjetima udara bure opstaje ova rijetka, strogo zaštićena vrsta bilje

Boja cvijeta može varirati od intenzivno ljubičaste do modrih nijansi

Modra sasa je ukras prirode i ne smije se brati

Tekst: Ivana Rogić

Foto: Javna ustanova Priroda (Marko Randić, Elvis Vuleta, Sunčica Strišković)

Jesen polako donosi zagasitije boje, priroda tone u usporeniji ritam, priprema se za hladno doba godine. Iako je pred nama period manje bujne vegetacije uvijek rado ističemo one prve boje koje će iskočiti, čak i iz snježnog pokrivača.

Lijepo, travnjačke površine padina Krmpotskog ili Pletena iznad Novog Vinodolskog nakon zime pomalo suhe i bezbojne u ožujku dodatno ukrase i oboje buseni ljubičaste boje. Tamo gdje vladaju pomalo surovi uvjeti udara bure opstaje jedna rijetka, strogo zaštićena vrsta bilje, ujedno i Natura 2000 vrsta – modra sasa ili velika sasa (*Pulsatilla grandis* Wender.).

Primorsko-goranska županija u svojim redovima očuvanih područja ekološke mreže, ima čak tri područja koja su značajna za očuvanje ove vrste koju se upravo ekološkom mrežom nastoji sačuvati na razini Europske Unije. To su područja Zebar, Pleteno iznad Novog Vinodolskog i Krmpotsko. Uz ta, područje naše županije skriva i još lokaliteta u zaleđu Rijeke na kojima možemo vidjeti ovu ljepoticu. Riječ je prekrasnim travnjačkim površinama pogledom na koje, kad se zaognru ljubičastim ruhom zastaje dah. Iako joj ime modra sasa upućuje na modru boju, boja cvijeta može varirati od intenzivno ljubičaste do roskasto-modrih nijansi. Trajinica je iz porodice žabnjaka (Ranunculaceae), a svojim vrlo atraktivnim i prepoznatljivim izgledom

zapravo je u potpunosti prilagođena uvjetima staništa na kojem živi. Stabljika je debela i visinom može varirati od 5 do 30 cm. I stabljika i cvijet su s vanjske strane prekriveni dlakama (trihomi) koje biljku štite od utjecaja bure, hladnoće, prejakog sunca i kiše. Upravo ta dlakovost daje joj prepoznatljiv i jedinstven izgled zbog kojeg će

svatko tko ju ugleda, a pročita ovaj članak odmah znati „To je modra sasa i ne smijem ju brati!“. Nije rijetkost da u ožujku travnjačke padine prekrije snježni pokrivač i privremeno sakrije ove ljepotice od našeg pogleda. One će kad se snijeg otopi nastaviti nositi svoje ljubičasto ruho kao da se ništa nije dogodilo.

Trihomi (dlačice) biljku štite od utjecaja bure, hladnoće, prejakog sunca i kiše

